

TÎLCUIREA
EPISTOLEI CĂTRE COLOSENI
A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

LA SAUVÉLLE MÈRE A FIDÉLITÉS BONAES
IN CURIA
EPISTOLEI CĂTRE COLOSSEN
A. SCHEFFELER

Statul Teologic, Arhiepiscopul Bulgariei

Publicat de Statul Teologic, Arhiepiscopul Bulgariei
în anul 1968, la Iași

Pricina epistolei acesteia către Coloseni¹, după Hrisostom, Teodorit², Teofilact³ și Icumenie⁴

Toate scrisorile fericitului Pavel sînt cu adevărat sfinte și insuflate de Dumnezeu, dar mai ales și mai cu osebire scrisorile pe care le-a trimis de la Roma, cînd era legat pentru Hristos – precum este cea către Galateni, cea către Efeseni, cea către Filipeni, cea către Filimon, cea de-a doua către Timotei și aceasta de față, către Coloseni⁵ – măcar că aceasta s-a trimis mai înainte decît cea de-a doua către Timotei – precum zic Hrisostom și Teodorit. Căci – precum un voievod de oști biruitor, care întru petrecerea vieții sale face războaie, biruințe și vitejii, arată acestea prin scrisori către prietenii lui – așa făcea atunci și fericitul Pavel și, prin scrisorile sale, le arăta ucenicilor săi și prietenilor legăturile pe care le luase pentru Hristos și celelalte vitejii ale sale. În-suși Pavel mărturisește aceasta, cît de mare lucru este spre rîvnă a purta legături pentru Domnul. Pentru aceasta și scrie lui Filimon despre Onisim: „pe care l-am născut – zice – întru legăturile mele” (*Filimon* 10). Iar Apostolul a zis aceasta pentru a nu ne întrista nici noi, Creștinii⁶, cînd pătîmim rele pentru Hristos, ci mai ales să ne sîrguim mai mult și să avem acestea de laudă. Și, precum le-a scris Romanilor și Evreilor cu toate că încă nu-i văzuse, Pavel

¹ Însemnează că – după înțeleptul Teodorit – epistola aceasta e a douăsprezecea după rînduiala și anii întru care și-a scris Pavel trimiterile: după cele două către Tesaloniceni, după cele două către Corinteni, după cea dintîi către Timotei, după cea către Tit, după cea către Romani, după cea către Galateni, după cea către Filipeni, după cea către Filimon și după cea către Efeseni. Această trimitere s-a scris – după Meletie – în anul 27 după înălțarea Domnului (tomul 1 al *Istoriei Bisericești*). (*n. aut.*)

² Episcop al Kirului, în veacul al cincilea. (*n. m.*)

³ Sfințitul Theofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, cu scaunul la Ohrida, care a trăit în veacul al XI-lea. (*n. m.*)

⁴ Episcop de Trica, pe la anul 990. (*n. m.*)

⁵ Care este cetatea „Colosenilor”, ori „Colosalilor”. vezi înainte la capitolul 1, stih 2. (*n. aut.*)

⁶ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, nouul Israel*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie, atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (*n. m.*)

scrie la fel și către Coloseni, cu toate că încă nu îi văzuse.¹ Iar pe lângă Colosenii aceștia se afla și Filimon și Apostolul Arhip, care socotesc că avea și purtare de grijă de oarecare biserică.²

Iar Pavel scrie către Coloseni pentru următoarea pricină: unii din Creștinii ce se aflau în Colose aveau dogmă rea și eres, fiindcă socoteau că nu ne-am adus lui Dumnezeu-Părintele prin mijlocirea Fiului Ce S-a înomenit, ci prin mijlocirea Îngerilor, socotind poate că este de necuviință și prost a crede că Fiul lui Dumnezeu S-a arătat în vremile cele mai de pe urmă pentru o mijlocire ca aceasta, de vreme ce Îngerii erau de ajuns a ne aduce lui Dumnezeu, așa cum în *Testamentul cel vechi* toate s-au iconomisit prin Îngeri. Și cei ce aveau eresul acesta se ziceau „îngerești”.³ Aveau însă și multe luări-aminte iudaice de ale *Legii* celei vechi și de ale Elinilor, pîndind zilele, vremile și mîncările.

¹ Dacă Pavel i-a văzut sau nu pe Coloseni și pe Creștinii din Laodichia, vezi la subînsemnarea capitolului 2 al acesteia. (*n. aut.*)

² După Teodorit – acesta era dascăl al Colosenilor. Și vezi la cea către Filimon, stih 2. (*n. aut.*)

³ Însemnează că – după Sfintul Epifanie – aceștia se numeau pe sine-și „îngerești”, fie pentru că se mindreau că au rînduială de Îngeri după viețuire, fie pentru că birfeau că lumea s-a zidit de Îngeri. Iar după dumnezeiescul Teodorit (în tilcuirea acesteia către Coloseni), își ziceau „îngerești” căci spuneau că *Legea* s-a dat prin Îngeri și pentru aceasta îi și cinsteau și le slujeau. De aceea și sinodul din Laodichia, care este aproape de Hone și de Colose, a dat asupra eresului acesta canonul său 34, care zice așa: „Creștinii nu trebuie a lăsa Biserica lui Dumnezeu, și a se duce, și a se numi «îngeri» și a face adunări care s-au oprit. Deci, oricine s-ar afla întru această ascunsă slujire la idoli, să fie anatema, căci L-a lăsat pe Domnul nostru Iisus Hristos, pe Fiul lui Dumnezeu, și s-a apropiat de slujirea la idoli.” [Așadar, sinodul a oprit a chema cineva pe Îngeri ca pe niște dumnezei, adică cu credință slujitorească. Și pricina pentru care s-a dat canonul acesta în Laodichia este – precum zice Teodorit – că eresul acesta a rămas mulți ani în Frigia și în Pisidia, a căror mitropolie era Laodichia. Iar Laodichia, la rîndul ei, era aproape de Coloseni, care-i erau supuși.

[...] Iar Coresi zice că religie a „îngerilor” o înțeleg pe aceasta ce se pomenește de către Pavel aici (*Coloseni* 2:18) Platonicienii, care îi slăveau pe „îngerii” văzduhului și pe cei cerești. Iar alții înțeleg prin aceasta chemarea vrăjitorilor, care – după Tertulian, în cuvîntul apologetic – chemau întru vrăjitoriile lor și demonii, și „îngerii”. Iar Climent (în cartea a 6-a a *Stromatelor*), și Ieronim și Ambrozie zic că Apostolul muștră aici slujirea la idoli a Evreilor, care slujeau ca lui Dumnezeu soarelui și lunii (pe care Apostolul le numește aici „stihii ale lumii”) și „îngerilor”. Iar alții numesc religie a „îngerilor” *Legea* iudaică dată lui Moisi prin Îngeri în muntele Sinai. Iar Augustin [...] zice că Menandru, și Saturnin, și Chirint, și Vasilid, și Sitian și Gaian cinsteau oarecari dumnezei mai mici, ziditori ai oamenilor și ai lumii, care ar fi grăit prin prooroci, împotriva cărora se arată aici Apostolul. Și de aceea dovedește Apostolul – alii aici, cit și în epistola către Evrei și în cea către Efeseni – că Hristos este mai presus decît Îngerii, pentru că aceia îi socoteau pe „îngeri” mai mari decît Hristos. Și dumnezeiescul Epifanie zice că Gaianții îi chemau pe „îngeri” la faptele lor cele rele, pentru ca să-i ajute împreună. Și cu adevărat această rea religie a „îngerilor” a luat început de la filosofi. (*n. aut.*)

Deci pentru toate acestea scrie către dinșii Apostolul trimiterea aceasta. Și mai întâi mulțumește lui Dumnezeu, zicînd că s-au mutat ei de la întuneric la lumina adevărului. Al doilea, că Hristos întru Care au crezut este Chipul și Cuvîntul lui Dumnezeu, prin Care toate s-au făcut și că se cuvine ca El, fiind făcător al totului, să Se facă, după firea Sa omenească, și întâi născut al făpturii și întâi născut din morți, ca să le unească pe toate și să le facă vii.

Mai întâi, îi îndeamnă să rămînă întru credință, arătîndu-le cu dovadă că el însuși este slujitor și propovăduitor al evangheliei¹ întru care ei s-au învățat. Apoi, filcuiește și pentru *Lege*, și pentru mîncările cele din *Lege*, și pentru zile, și ani și pentru tăierea împrejur, dovedind că au încetat cele vechi. Și mai întru toată epistola îi învață a nu se amăgi că s-ar fi mîntuit prin Îngeri, și nu prin Hristos. Și, sfătuindu-i pe toți despre viețuire și despre moralurile creștinești, sfîrșește epistola.

¹ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos, așa cum s-a arătat pe larg în subînsemnările tilcuirii epistolei către Romani. (n. m.)

CAPITOLUL I

1 Pavel, Apostolul lui Iisus Hristos prin voia lui Dumnezeu,

Îndată, de la început, [Apostolul] doboară în chip ascuns dogma cea rea a Colosenilor – anume că prin Îngerii s-au mîntuit, și nu prin Hristos – fiindcă zice: Eu nu sînt Apostol al Îngerilor, ci al lui Iisus Hristos. Și aceasta este voia lui Dumnezeu: a fi eu Apostol al Aceluia, iar nu al Îngerilor. Deci, dacă sînt Apostol cu voia lui Dumnezeu, e arătat că și cele propovăduite vouă de mine, de un Apostol al adevăratului Dumnezeu, sînt adevărate. Și care sînt cele propovăduite vouă? Acestea: Că noi ne-am adus lui Dumnezeu-Părintele de către Fiul și că noi, cei ce am crezut în Hristos, ne-am slobozit de luările-amine iudaeice și elinești.

Însemnează însă – o, cititorule! – prepoziția „prin” despre Dumnezeu-Părintele, ce se zice aici pentru Arieni, care zic că Fiul e mai mic decît Părintele fiindcă Evanghelistul Ioan nu a zis că „dintr-Însul” (adică din Fiul), ci „prin-tr-Însul s-au făcut toate” (Ioan 1:2).

și fratele Timotei,

Deci și Timotei este Apostol, fiindcă se numește „frate” al lui Pavel după Hristos. Și e firesc să-l fi arătat Pavel pe Timotei Colosenilor, pentru că era frate al său și împreună Apostol.

2 sfinților ce sînt în Colose și credincioșilor în Hristos Iisus:

„Colase”¹ sau „Colose” e cetate a Frigiei Pacatiane, care în ziua de azi se numește „Hone”, unde a făcut minunea Arhanghelul Mihail. Este arătat însă că „Honele” sînt „Colosele”, căci lingă Hone este și Laodichia, mitropolia Coloselor. De aceea poruncește Apostolul Colosenilor să trimită scrisoarea a fi citită și în Laodichia, aproape fiind de dînșii: „Și, cînd se va citi scrisoarea de către voi, să faceți să se citească și în biserica Laodichenilor” (Coloseni 4:6).

Și zice: De unde v-ați făcut „sfinți” voi, Colosenii? Nu v-ați făcut prin Sfîntul Botez, care se săvîrșește întru moartea lui Hristos? De unde vă numiți „credincioși”? Au nu vă numiți așa pentru că ați crezut în Hristos și pentru că

¹ De către Teodorit și de către cei mai mulți se numește „Colase”, de Sfîntul Teofilact se numește pretutindeni „Colose”, iar de dumnezeiescul Hrisostom se află că se numește uneori „Colose”, iar alteleori „Colase”. Iar Gheorghe Chedrinu zice căci Colosul ce era în Rodos s-a numit după mărimea lui, iar de la Colos s-a numit la rîndul ei Colose. [...] (n. aut.)

vi s-au încredințat atâtea taine mari de la Hristos? Pentru că Creștinii se numesc „credincioși” nu numai pentru că au crezut în Hristos, ci și pentru că li s-au încredințat atâtea înfricoșate taine, pe care nici Îngerii nu le știau, precum se zice „credincios” acel prieten căruia îi încredințăm și îi spunem tainele noastre. Și – zice – de unde vă numiți „fii ai lui Dumnezeu” și „frați” între sine-vă? Oare din faptele voastre sau din isprăvile voastre? Ba, ci din darul lui Hristos. Deci cum supra-scrieți punerea voastră înaintea către Dumnezeu și mintuirea voastră de la Îngeri?

Har fie vouă și pace de la Dumnezeu și Părintele nostru!

Aici, Apostolul nu adaugă numele lui Hristos, cu toate că avea obicei a-l adăuga în toate scrisorile. Face însă aceasta pentru a nu se împotrivi Colosenilor îndată, din începutul scrisorii, ca să nu-i facă să se depărteze de la ascultarea celorlalte cuvinte și să se lipsească de scopul îndreptării lor pentru care s-a pornit a le scrie. Să spună aici dar luptătorii de Duh – Machidonienii, cei ce zic că Sfântul Duh nu este Dumnezeu – cum S-a făcut Dumnezeu „părinte” al nostru? Au nu S-a făcut prin Sfântul Duh? Și cine ne-a dăruit bunătățile cele mari și mai presus de minte? Au nu ni le-a dăruit Sfântul Duh? Deci cum îi micșorați voi și ziceți că nu este Dumnezeu?

3 Mulțumim lui Dumnezeu, Părintelui Domnului nostru Iisus Hristos, totdeauna rugându-ne pentru voi,

Iisus Hristos – zice – este Domnul și Stăpînul nostru, iar nu slujitorii lui Iisus Hristos, Îngerii. Pavel arată însă dragoste Colosenilor nu numai prin rugăciunea pe care o face aici, ci și prin rugăciunea pe care o aduce totdeauna lui Dumnezeu pentru dînșii. Căci de trei ori fericitul Apostol al Domnului îi avea mereu înaintea sa în chip gândit și pe cei ce nu-i vedea trupește, și se ruga pentru dînșii.

4 auzind credința voastră în Iisus Hristos

Mulțumim – zice – lui Dumnezeu-Părintele, căci am auzit de la Epafras credința ce aveți voi, Creștinii din Colose, nu întru Îngeri, ci în Hristos Iisus. Cu cuvîntul acesta, apucă mai înainte și îi prinde pe ei. Ci și numirile „Hristos” și „Iisus” sînt semne și dovezi ale facerii de bine făcute nouă, oamenilor, de Hris-

¹ Despre zicerea: „har vouă și pace de la Dumnezeu”, vezi la capitolul I, stih 3, al celei dintii către Corinteni. (n. aut.)

tos. Pentru că El „S-a uns” pentru dragostea noastră¹ și El este Cel care a mîntu-
it norodul Său de păcatele lui, pentru care S-a și numit „Iisus” (Matei 1:21).

și dragostea către toți sfinții,

Am auzit – zice – de la Epafras și dragostea ce aveți nu către unul sau altul,
ci către toți sfinții, încît aceeași dragoste o aveți și pentru noi. Prin urmare,
veți asculta cu dulceață și acestea pe care vi le scriem. Cu aceste cuvinte, Pa-
vel arată că îi are iubiți și prieteni ai săi pe Coloseni. Eu însă socotesc că „dra-
goste” numește aici milostenia și chipul cel împărtășitor, precum o numește și
într-alt loc.

5 pentru nădejdea ce se păstrează vouă în cer,

Zice: Frații mei, îi iubiți pe sfinți nu pentru vreun sfîrșit omenesc, ci pentru
nădejdea bunătăților viitoare. Dar se înțelege și așa, că: Noi mulțumim lui
Dumnezeu pentru că aveți să moșteniți în cer nesticatele bunătăți nădăjduite,
fiindcă bunătățile cele fiitoare nu sînt gătite pe pămînt, ca să se strice, ci sînt
gătite în ceruri, ca să fie nesticate și veșnice. Deci nu vă îndoiiți pentru nădej-
dea ce aveți, fiindcă aceasta este sigură și adevărată. Pavel zice acest cuvînt
Creștinilor care avuseseră sau care aveau necazuri și ispите, ca ei să nu caute
odihna vieții acesteia, nici să se întristeze și să slăbească întru ispите, fiindcă
pentru acestea au să ia mare răsplătire în ceruri.

pe care ați auzit-o în cuvîntul adevărului evangheliei,

Nu a zis: „al propovăduirii”, ci: „al evangheliei”, ca să le aducă aminte Co-
losenilor de facerile de bine, de bunătățile luate de la Dumnezeu. Fiindcă
evanghelia s-a dat pentru bunătăți și pentru facerile de bine, căci însuși nume-
le ei aceasta însemnează, adică „bune vestiri”, „îmbucurătoare vestiri”. (Ce
este evanghelia, vezi la subînsemnările capitolului 1 al celei către Romani.) Și
zice: Iar dacă evanghelia este și „cuvîntul adevărului”, și deci întru dînsa nu
se află nici o minciună, atunci cum faceți voi mincinos cuvîntul acesta adevă-
rat al evangheliei? Căci nu mai credeți precum ați învățat înainte din cuvîntul
acesta, anume că mîntuirea este de la Hristos. Cine a fost însă cel ce a propo-
văduit evanghelia la Coloseni? A fost Apostolul Epafras, precum va arăta mai
jos Pavel.

¹ Despre numele lui Hristos, vezi la capitolul 1, stih 1, al celei către Romani, în subînsem-
nare. (n. aut.)

6 al celei ce este de față la voi, precum și în toată lumea,

Pavel a zis că evanghelia se află „de față” la Coloseni, ca și cum ea ar fi fost însuflețită. Zice: Evanghelia nu a venit la voi și apoi a fugit, ci este de față, și învățătura ei stăpînește întru voi. Cu aceste cuvinte, îi îndulcește și-i imblînzește pe Coloseni. Și, fiindcă cei mai mulți oameni se întăresc mai bine cînd au împreună-părtași și pe alți oameni de aceleași dogme și cugetări, pentru aceasta zice Pavel: Evanghelia nu se află numai la voi, ci în toată lumea, căci în fiecare parte a lumii este, și stăpînește și se păzește învățătura ei.

și aduce rod și crește,

Zice: Evanghelia rodește pentru faptele bune ale Creștinilor ce cred în-tr-însa. Și crește pentru că în toate zilele aduce mulți necredincioși la credința și învățătura ei, și îi face credincioși. Și nu ar fi adus roade, nici n-ar fi crescut atît de mult, dacă nu ar fi fost mai întîi adevărată și întărită, pentru că și pomii, cînd se întăresc și se înrădăcinează bine în pămînt, fac roade mai multe.

întocmai și întru voi,

Cu laudele acestea, Pavel apucă mai înainte și-i prinde pe Coloseni, cum a făcut și mai sus, ca, și de ar voi, să nu poată fugi de cuvintele sale. Căci – zice – dacă evanghelia s-a propovăduit la voi ca la toți oamenii, cum dogmatisează unii de la sine-și altminteri acum?

din ziua întru care ați auzit și ați cunoscut darul lui Dumnezeu întru adevăr.

Zice: Evanghelia lui Hristos rodește și crește întru voi din ziua întru care ați cunoscut darul lui Dumnezeu și ați crezut. Dar cum ați cunoscut și ați crezut? Nu cu amăgire și cu cuvinte zadarnice și mincinoase, ci cu adevărul, adică cu minuni și cu lucrări mai presus de fire și de mirare.

7 Precum ați învățat de la Epafraș,

Zice: Așa ați cunoscut darul lui Dumnezeu, cu ineseși lucrurile, precum v-a învățat Apostolul Epafraș, fiindcă el nu v-a învățat unele, iar voi ați învățat să faceți altele, ci chiar acelea ce el v-a învățat. Se vede însă că acest Epafraș era Colosean – precum zice Teodorit – și că a propovăduit evanghelia la Coloseni, precum am zis mai sus.¹

¹ Căci Teodorit zice așa despre Epafraș: „Acest bărbat Epafraș era cetățean vrednic de lauda al lor și, mergînd la Roma, i-a spus dumnezeiescului Apostol credința lor cea fierbinte că-

de la iubitul, împreună-slugă cu noi,

Cu aceste cuvinte, Pavel arată Colosenilor că acest propovăduitor al lor Epafras era vrednic de credință, zicînd: Fiindcă nu l-aș fi iubit și nu l-aș fi numit „împreună-slugă” cu mine, dacă nu ar fi fost credincios și adevărat.

care este pentru voi slujitor credincios al lui Hristos

În locul vostru – zice – a slujit Epafras în trebi care se cuvin lui Hristos. Fiindcă a merge Epafras la Roma, și a-l mîngîia pe Pavel cînd se afla în legături și a arăta lui așezarea Colosenilor – aceasta zic – a fost slujbă și slujire a lui Hristos. Iar dacă Epafras este slujitor și slugă a lui Hristos, cum ziceți voi că v-ați adus lui Dumnezeu și v-ați mîntuit prin mijlocirea Îngerilor?

8 și care, arătîndu-ne dragostea voastră întru Duhul.¹

Zice: Epafras mi-a arătat dragostea duhovnicească pe care o aveți către mine, căci doar aceasta e dragostea și iubirea adevărată, cea duhovnicească și după Hristos. Iar toate celelalte dragoste – atît cele firești, precum este cea a născătorilor către fii și a fiilor către născători, și dragostele pe care le au prietenii și tovarășii între dînșii în vreun lucru – acestea toate – zic – sînt neadevărate și se sting în vreme de ispită.

9 Pentru aceasta și noi, din ziua în care am auzit, nu încetăm rugîndu-ne pentru voi

„Pentru aceasta”, care? Că am auzit de la Epafras – zice – credința și dragostea voastră și de aceea avem bune nădejdi pentru cele viitoare și ne rugăm pentru voi, nu de o zi sau două, ci din ziua întru care am auzit așezarea voastră de mai sus. Cu aceste cuvinte, Pavel arată o dată dragostea lui către dînșii și totodată îi mustră pe Coloseni liniștit. Căci, cu toate că aceia se ajutau de rugăciunile lui de atîta vreme, nu ajungeau însă desăvîrșiți, ci încă se aflau lipsiți. Și vezi, iubitele, că și noi, Creștinii, avem trebuință de multe rugăciuni în toată vremea, pentru că și dumnezeiescul Pavel totdeauna se ruga și, măcar că nu isprăvea nimic rugîndu-se pentru Coloseni, totuși preaiubitul de frați nu s-a lăsat de a se ruga pentru dînșii și a-și face lucrul său.

tre Domnul și amăgirea ce li se făcuse de unii, pentru care și scrie în trimiterea aceasta Pavel: «Vă îmbrățișează pe voi Epafras, sluga lui Hristos cea dintru voi» (capitolul 4:12). (n. aut.)

¹ Apostolul folosește aici formă sâritoare, care se netezește așa: „dragostea voastră întru Duhul”. (n. aut.)

cerînd ca să vă umpleți de cunoștința voii Sale

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că cei din Colose nu erau nici cu totul impliniți, nici cu totul lipsiți. Căci, dacă ar fi fost cu totul lipsiți, nu ar fi zis: „ca să vă umpleți de cunoștința voii lui Dumnezeu”, ci ar fi zis: „ca să primiți cunoștința Lui”. Deci zice: Aveți cunoștința voii dumnezeiești, dar nu o aveți întreagă, împlinită. Și cunoașteți că v-ați adus lui Dumnezeu-Părintele, iar că v-ați adus prin mijlocirea Fiului Său. aceasta vă lipsește a o ști, și de aceasta mă rog lui Dumnezeu să vă umpleți. Căci voia și buna-voință întii povățuitoare a lui Dumnezeu este de a Se da Fiul Său pentru noi, iar nu Îngerii (precum tilcuiește Sfîntul Ioan Damaschin în a doua carte teologică, la capitolul 46). Deci „cunoștința” se înțelege că e adăugarea și deplinătatea cunoștinței voii dumnezeiești.¹

întru toată înțelegerea și înțelepciunea duhovnicească,

Fiindcă pe Coloseni îi amăgeau filosofii Elinilor cu înțelepciunea din afară, aceea trupească, Pavel zice aici așa: Eu voiesc să învățați voia dumnezeiască și să cunoașteți dogma credinței voastre cu înțelepciune dumnezeiască și duhovnicească, iar nu cu înțelepciunea omenească, de care vă rătăciți acum, socotind că știți. Și, dacă pentru a învăța a cunoaște doar voia dumnezeiască e nevoie de înțelepciune duhovnicească, ce s-ar mai zice pentru nebunii aceia (ca Evnomienii și alții²), care se fălesc obraznic și fără rușinare că ar cunoaște ființa lui Dumnezeu din înțelepciunea din afară? Iar ce este „înțelegerea”, vezi la subînsemnarea zicerii: „Să-ți dea ție Domnul înțelegere întru toate” (2 *Timotei*, 2:7). Iar Isaia numește înțelepciunea și înțelegerea „daruri ale Sfîntului Duh” (capitolul 1:2). Iar dumnezeiescul Maxim, tilcuind acestea, zice: „Înșușirea înțelegerii este împreună-așezarea sufletului cu totul către cele cunoscute, iar înșușirea înțelepciunii este unirea cea necunoscută către Dumnezeu, după care dorul celor vrednici se face câștigare, Dumnezeu făcîndu-l pe cel ce se împărtășește cu împărtășirea tilcuitor al dumnezeieștii fericiri [...]” (capitolul 38 din a patra sută din cele teologice).

¹ Și ce mai însemnează „cunoștința”, vezi la subînsemnarea zicerii: „Care voiește ca toți oamenii să se mîntuiască și să vină la cunoștința adevărului” (1 *Timotei* 2:4). Iar despre voia dumnezeiască, dumnezeiescul Ioan Damaschin zice acestea: „Se cuvine a ști că Dumnezeu voiește mai întii ca toți oamenii să se mîntuiască și să dobîndească împărăția Sa, căci nu ne-a făcut ca să ne muncească, ci ca să ne împărtășim de bunătatea Sa. Iar dacă păcătuiim, fiind drept, El voiește să ne muncim. Deci cea dintii se numește voie înainte povățuitoare și bunăvoință, din Sine fiind; iar cea de-a doua: voie următoare și depărtare, din pricina noastră” (cartea a doua, capitolul 46, din *Teologii*). (n. aut.)

² Scolasticii papistași, de pildă, începînd de la Augustin, urmînd cu Toma din Aquino și sfîrșind cu ultimele eresuri ale catolicilor. (n. aut.)

10 ca să umblați după vrednicia Domnului,

Zice: Mă rog lui Dumnezeu să învățați că v-ați mintuit prin unul născut Fiul lui Dumnezeu. „spre a umbla”, adică a petrece, voi întru îmbunătățire. Căci cel ce învață a înțelege iubirea de oameni a lui Dumnezeu și că Dumnezeu L-a dat pe Fiul Său pentru mîntuirea noastră cum nu s-ar da pe sine-și cu totul spre ostelile faptelor bune, sau cum nu ar voi să ridice Crucea Domnului său? Căci, prin „a umbla”, dumnezeiescul Apostol înțelege viața cea îmbunătățită și în toate epistolele sale unește credința cu viața cea îmbunătățită, ca și aici.

Aceasta se înțelege și într-alt chip, adică: Nu ne rugăm numai să învățați cunoștința voii dumnezeiești, ci să faceți și faptele cele după voia lui Dumnezeu, pentru că cel ce doar știe, dar nu face, se va munci. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel numește „umblet”, „cale” și „petrecere” viața, ca să arate că, precum e nevoie a umbla noi totdeauna, tot așa avem nevoie și de viața cea îmbunătățită.

spre toată plăcerea întru tot lucrul bun,

Pentru aceasta – zice – Îl rog pe Dumnezeu pentru voi, ca să viețuiți astfel încît prin toate să plăceți lui Dumnezeu. Și cum veți plăcea lui Dumnezeu? Cu adevărat, nu într-alt chip decît cu toată fapta bună, căci unde se face vreo faptă bună, acolo este negreșit și plăcerea lui Dumnezeu. Și vezi, cititorule, că Sfîntul Apostol adaugă numele „tot” în toate părțile, zicînd: „întru toată înțelepciunea”, „întru tot lucrul bun”, „întru toată plăcerea”. Iar mai jos zice: „întru toată răbdarea și întru îndelunga răbdare”, ca să arate cu aceasta că cei din Colose aveau cu adevărat și înțelepciune, și fapte bune, și plăcere dumnezeiască, și suferire și îndelungă răbdare, dar nu aveau *toată* înțelepciunea, și faptele, și suferirea și îndelunga-răbdare și trebuiau să se împlinească întru acestea.

rodind și crescînd întru cunoștința lui Dumnezeu.

Zice: Precum voi, Creștinii, L-ați cunoscut pe Dumnezeu mai curat și mai învederat decît înțelepții cei vechi și decît Evreii din *Legea Veche*, tot astfel sînteți datori și a spori în viața cea îmbunătățită după măsura cunoștinței lui Dumnezeu pe care o aveți. Căci cîtă faptă bună e dator să aibă cel ce se învrednicește a se face fiu al lui Dumnezeu prin dumnezeiescul botez? Cu adevărat, mare și covârșitoare [„peste măsură”, *n. m.*]!

Sau, să înțelegi aceasta și așa: Voi, Creștinii, trebuie să rodiți fapte, dar împreună cu acestea trebuie a avea și cunoștința lui Dumnezeu cum se cuvine, iar nu cum socoți că o aveți acum. Căci ce folos este de viața și de petrecerea

bună, dacă nu cunoașteți că v-ați mintuit prin Fiul lui Dumnezeu? Și vezi, cititorule, că mai sus dumnezeiescul Apostol a zis că cei din Colose aveau trebuință de cunoștința voii dumnezeiești, adică de iconomia lui Dumnezeu-Cuvîntul, pentru a umbla și a petrece după vrednicia Domnului; iar acum zice că trebuie și a crește întru faptele bune, și a-L cunoaște pe Dumnezeu. Și zice acestea ca să arate că cunoștința și credința împreună cu petrecerea și cu faptele cele bune sînt alcătuitoare ale unui tot și sînt nedespărțite una de alta.

11 Și împuternicindu-vă întru toată puterea,

Zice: Fraților, Îl rugăm pe Dumnezeu să vă umpleți de toată puterea, întărindu-vă întru ispite, în goane și în necazuri, încît a nu vă împușina cu sufletul și a nu vă deznădăjdui.

după stăpînirea slavei Sale,

Zice: Creștinilor, mă rog să vă dea Dumnezeu putere precum I se cuvine Lui a da, adică covîrșitoare și nepovestită. Să v-o dea însă precum este cu putință a o primi omul. Și mare mîngîiere este cuvîntul acesta al dumnezeiescului Pavel, fiindcă nu a zis: „putere”, ci: „stăpînirea slavei”, care este mai mare decît puterea, ca și cum ar fi zis: Slava lui Dumnezeu stăpînește și domnește pretutindeni. Deci nici voi, fraților, nu slăbiți, nici nu vă împușinați întru relele ce pătimiți, căci vă veți împuternici de slăvita putere a lui Dumnezeu, precum se cuvine a se întări cei ce slujesc unui stăpîn tare și slăvit ca acesta.

întru toată îngăduirea și îndelunga răbdare,

Zice: Frații mei, Îl rog pe Dumnezeu să vă întăriți „întru toată îngăduirea” ce aveți să o arătați către cei afară de credință, adică păgîni, suferind cu mulțumire întru ispitele pe care vi le-ar pricinui. Și mă rog să vă împuterniciți încă întru „toată îndelunga răbdare” pe care aveți să o arătați între voi, către frații voștri de o credință. Căci se zice că e „îndelung răbdător” cel ce ar putea să-l pedepsească pe cel ce-l asuprește, dar nu îl pedepsește și nu se răzbună. Iar „răbdători” sînt oamenii care nu pot pedepsi și nu se pot răzbuna. De aceea nici nu se zice că Dumnezeu e „răbdător”, ci „îndelung răbdător”, căci El îi poate pedepsi și pierde pe cei răi, însă răbdă îndelung și nu pedepsește. Și Apostolul zice: Să vă întăriți întru toată îngăduirea și îndelunga răbdare, adică nu să suferiți și să răbdați îndelung acum, iar pe urmă nu, ci totdeauna și în orice lucru. Iar ca să încheiem înțelegerea întregului cuvînt, zicem că Apostolul înțelege aici aceasta: Ne rugăm să luați cunoștința împlinită a dogmei credinței, nu cu înțelepciune lumească, ci duhovnicească. Ne rugăm să aveți și viață înbunătățită. Ne rugăm și să plăceți lui Dumnezeu. Ne rugăm și să vă

împuțerniciți a sta vitejește întru ispite, precum se cuvine a se împuțernici cineva de la Dumnezeu. În sfîrșit, ne rugăm și ca să arătați către cei din afară îngăduire și suferire, iar către frații voștri îndelungă răbdare.

12 cu bucurie mulțumind lui Dumnezeu-Părintele,

Fiindcă vrea să-i mustre pe Coloseni că nu cugetau drept dogma credinței, Apostolul netezește mai înainte cuvîntul, ca să nu pară că îi mustră ca pe niște vrăjmași. Deci – după ce mai sus a zis că se roagă lui Dumnezeu a le da acele bunătăți și fapte bune (iar a se ruga cineva pentru alții nu e faptă de vrăjmaș, ci de voitor de bine) – aici zice și că mulțumește lui Dumnezeu-Părintele cu bucurie pentru bunătățile dăruite lor. Drept aceea – zice – nu vă mustru din vrăjmășie, frații mei, ci din dragoste. Și așa fi voit cu adevărat ca totdeauna să vă laud. Însă, de nevoie și din dragoste de mîntuirea voastră, mă îndemn a vă mustra. La fel vorbește dumnezeiescul Apostol și către Corinteni.

Și, zicînd că-I mulțumește lui Dumnezeu-Părintele, cu aceasta îi aduce lin la cuvîntul despre Fiul. Căci – zice – dacă eu îi mulțumesc lui Dumnezeu-Părintele cu bucurie, negreșit o fac pentru marile bunătăți pe care vi le-a dăruit. Însă nu v-a dăruit aceste bunătăți prin Îngerii robi ai Lui, ci prin Stăpînul Hristos, Fiul Său. Dar pentru ce a zis Pavel că mulțumește „cu bucurie”? Pentru că cineva poate mulțumi și cu mîhnire, precum și Iov îi mulțumea lui Dumnezeu cu adevărat întru ispitele ce pătinea, însă cu mîhnire și cu durere grea a inimii, după ce și-a rupt hainele și și-a tuns perii capului, acestea fiind semne de durere și de întristare, căci atunci a zis: „Domnul a dat, Domnul a luat” (Iov 1:21). Căci nu se cuvine a ridica cineva de la Sfințul Iov întristarea și durerea pe care o simțea întru ispite, pentru că, dacă o va ridica de la dînsul, doboară și pierde lauda lui, cu aceasta arătînd că el ar fi suferit ispitele ca un nesimțitor. Deci adevărul e că Dreptul se întrista, adică îl dureau de ispitele pe care le cerca, însă nu se rănea și nu se arăta nemulțumitor și neîngăduitor.¹

Celui ce v-a îndestulat pe voi

Zice: Bunătățile dăruite vouă de Dumnezeu-Părintele prin Fiul Său sînt atît de multe și de mari, încît nu numai că v-a îmbogățit cu darurile acestea, ci v-a îndes-

¹ Vezi despre Iov la subînsemnarea zicerii: „prin ocări și prin laude” (2 Corinteni 6:8). Întru un glas cu Sfințul Teofilact zice și înțeleptul Fotie că Iov a blestemat ziua întru care s-a născut ca să nu se arate că a fost nesimțitor: „Iată, a avut și blestemul pe buze, ca să nu fie socotit de cei mulți că suferea acea înfricoșată întîmplare fără simțire. Nimic alta nu se potrivește a înțelege, căci nu aduce blestemul asupra vreunui unui lucru înființat. Și blestemul și mărirea pătîmirii arată simțirea durerilor, nefăcîndu-l nicidecum vinovat de greșeală pe cel blestemat, căci minia lui era asupra celor neînființate” (întrebarea 194 din *Amfilohia*). (n. aut.)

tulat și v-a dat putere spre a vă arăta să dobîndiți bunătățile acestea după vrednicie. Tot așa, de pildă, un împărat a încredințat și a dat unui om înjosit o vrednicie împărătească, însă nu i-a dat și destulă putere spre a lua și a iconomisi vrednicia aceea precum se cuvine. Pentru aceasta, de multe ori se întîmplă că cinstea și dregătoria aceea îl fac pe omul care a luat-o prea-vrednic de rîs, pentru că nu a stat destoinic a o cîrmui precum se cuvine. Însă Dumnezeu-Părintele nu a făcut așa, ci ne-a dat nouă, Creștinilor, dregătoria și totodată ne-a făcut îndestulați a o iconomisi precum se cuvine, astfel încît ne-a dat indoită cinste și indoită vrednicie.

în partea soartei sfinților,

Zice: Mulțumim lui Dumnezeu-Părintele, Care ne-a numărat întru rînduiala cetei sfinților Săi și ne-a dat să dobîndim această fericire cu sfinții. Căci aceasta a arătat cu numirea „soartei”, fiindcă este cu puțință a se număra cineva întru una și aceeași cetate împreună cu alți boieri și dregători, dar a nu avea și aceeași parte și merinde cu aceia. La fel, iarăși este cu puțință a avea cineva aceeași soartă cu altul, dar a nu avea și aceeași parte și merinde, cum, de pildă, întru aceeași soartă a Bisericii se află toți Elinii, care nu au însă toți și aceeași parte. Iar întru împărăția cerurilor Dumnezeu i-a învrednicit pe Creștini să aibă aceeași soartă și aceeași parte. Și Apostolul numește „soartă” împreună-numărarea cu sfinții ca să arate că – așa cum soarta nu este ispravă a sîrguinței și a faptei bune omenești, ci se vede a fi mai mult norocire – tot astfel nici noi nu ne învrednicim împărăției lui Dumnezeu din isprăvile și faptele noastre bune, ci totul este al harului și al dării lui Dumnezeu. Pentru aceasta zicea și Domnul: „Cînd veți face toate cele rînduite vouă, să ziceți: Robi ne-trebnici sîntem, căci am făcut ceea ce eram datori a face” (Luca 17:10).

întru lumină.

Zice: Mulțumim lui Dumnezeu-Părintele, „întru lumină”, adică întru lumina-rea ce va să fie a vieții celeilalte și întru ceea ce s-a făcut în viața aceasta. Adică: Mulțumim prin lumina dumnezeiască ce ni s-a făcut cunoștință nouă. Creștinilor, fiindcă acum ne-a luminat Dumnezeu, descoperindu-ne și arătîndu-ne tainele împărăției cerurilor, iar în veacul viitor ni le va descoperi mai arătat.

13 El ne-a izbăvit din stăpînirea întunericului

Zice: Nu numai acesta este lucru mare, că Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi, Creștinii, de împărăția Sa, ci și că ne-a învrednicit de aceasta pe noi, care mai în-

¹ Teodorit îl citește această zicere așa: „Îl laudăm pe Iubitorul de oameni Stăpin că, nevrednici fiind noi, ne-a făcut părtași luminii sfinților.” (n. aut)

inte eram nevrednici și o nimica. Fiindcă a da cineva un lucru bun celor vrednici nu este una și aceeași cu a-l da celor nevrednici. Apostolul a arătat aceasta și în altă parte, zicînd: „Și abia pentru cel drept, cu greu, va muri cineva, iar pentru cel bun poate îndrăznește cineva să moară, dar Dumnezeu întărește dragostea Sa în noi prin aceea că, încă păcătoși fiind noi, Hristos a murit pentru noi” (*Romani 5:7,8*). Deci Dumnezeu ne-a izbăvit pe noi, care eram jos, în „stăpînirea întunericultui”, adică a rătăcirii și a tiraniei întunecatului diavol. Căci Apostolul nu a zis că ne-a izbăvit „de întuneric”, ci „din stăpînirea întunericului”, fiindcă întunecatului diavol avea multă stăpînire și tiranie asupra noastră. Căci rău ar fi fost cu adevărat și doar a ne afla sub diavol, iar a ne afla sub stăpînirea și tirania lui era încă mai rău. Și nu a zis că „ne-a scos”, ci că „ne-a slobozit” din stăpînirea diavolului, ca să arate că noi ne aflăm luați de el în robie, și cumplit ne ticăloșeam și că apoi Dumnezeu, slobozindu-ne pe noi, cei atît de stăpîniți de întunecatului diavol, ne-a mutat la luminata lumină a împărăției și a teoriei [„vederii”, *n. m.*] Sale.

și ne-a adus la împărăția Fiului dragostei Sale,

Cu adevărat, mare milă este a ne mîntui Dumnezeu pe noi, Creștinii, din stăpînirea întunericului, precum a zis. Iar a ne și aduce întru împărăția Sa, aceasta este mult mai mare; și nu numai a ne aduce, ci și a ne pune să împărățim împreună cu „Fiul dragostei Sale”, adică cu iubitul Său Fiu, pe noi, vrăjmașii Lui cei întunecați.¹ Aceasta o zicea Pavel și în altă parte: „Dacă împreună răbdăm, împreună vom și împărăți” (*2 Timotei 2:12*). Pavel nu a zis însă că Dumnezeu „ne-a mutat”, sau că „ne-a întors” la împărăția Fiului Său – căci, de ar fi zis așa, s-ar fi înțeles că totul ar fi fost cu desăvîrșire al lui Dumnezeu, Celui ce ne-ar fi mutat și ne-ar fi întors ca pe niște neînsuflețiți, și că nu ar fi fost ceva și din partea noastră; ci a zis: „ne-a adus”, ca să se înțeleagă că mutarea aceasta este și a voinței și a bunății noastre, căci, fără a voi și noi, nu era cu puțință a ne muta în împărăția lui Dumnezeu. Cu această zicere, Apostolul arată însă totodată și lesnirea puterii lui Dumnezeu. Căci, precum un împărat și un voievod de oști își mută ostașii dintr-un loc în altul, cu aceeași lesnire ne-a mutat și Dumnezeu în împărăția Sa.²

¹ Teodorit tîlcuiește așa: „Și L-a numit pe Stăpînul Hristos «Fiu al dragostei», învățîndu-ne că nu e iubit de Dumnezeu-Părintele ca făptură și ca rob, ci ca Fiu, căci este nu numai «Fiu al dragostei», ci și «Fiu iubit», adică adevărat. Că așa se numea și Isaac, căci zice: «Ia-l pe fiul tău cel iubit» – în loc de «adevărat» – pe cel prea-cinstit.” Vezi și la subînsemnarea zicerii: „întru care ne-a hărăzit întru Cel iubit al Său” (*Efeseni 1:6*). (*n. aut.*)

² Și să nu te minunezi, cititorule, dacă Apostolul zice aici că Dumnezeu-Părintele ne-a adus la împărăția Fiului, iar Teofilact zice că Dumnezeu ne-a adus la împărăția Sa, căci împărăția este una: a Tatălui, și a Fiului și a Sfîntului Duh. (*n. aut.*)

14 Întru Care avem izbăvirea și lăsarea păcatelor,

Fiindcă mai sus a zis că Dumnezeu-Părintele ne-a slobozit din stăpînirea diavolului, ca să nu socotești tu că Fiul nu a arătat către noi nici o bunătate, Pavel zice aici că Fiul ne-a dat bunătatea cea mai mare și darul, căci El este pricinitorul mutării noastre în împărăția lui Dumnezeu-Părintele. fiindcă ne-a dăruit „izbăvire”, adică iertarea păcatelor, căci, de nu ne-am fi izbăvit de păcate, nu ne-am muta la împărăția lui Dumnezeu. Drept aceea, Fiul este Cel care a gătit și a făcut cale spre a lua noi darul și hărăzirea lui Dumnezeu-Părintele și ne-a izbăvit de păcate, încît a nu mai cădea într-insele, nici a ne mai face iarăși muritori, ca niște vinovați de strămoșescul păcat al lui Adam. Așadar, de vreme ce Fiul ne-a slobozit desăvîrșit de păcate și ne-a adus la Dumnezeu-Părintele, cum ziceți voi, Colosenii, că Îngerii ne-au adus? Însemnează însă acest „întru Care”, fiind pus și la Fiul, pentru luptătorii de Duh. care zic că Duhul nu este de o ființă cu Fiul, fiindcă la Sfîntul Duh *Scriptura* obișnuiește a pune prepoziția „întru”, iar la Fiul prepoziția „prin”. Iată că aici Pavel pune prepoziția „întru” și la Fiul, ca să arate că prepozițiile acestea se mută și nu arată osebite de fire și de ființă a dumnezeirii.¹

15 Care este chipul Dumnezeului celui nevăzut,

Pavel scrie aici cinstea firii și mărirea vredniciei Fiului unuia născut. Fiul – zice – este „chipul lui Dumnezeu”, adică neschimbat, fiindcă nu poți afla cît de mare este Dumnezeu-Părintele ca să afli și cît este mai jos Fiul decît Părintele. Căci, dacă Fiul S-ar fi numit „al Tatălui” ca om, ai fi putut zice că „chipul” acesta nu este întocmai cu cel dinții chip; dar, fiindcă Fiul se numește „chip al lui Dumnezeu” ca Dumnezeu și Fiu al lui Dumnezeu, atunci „chipul” este neschimbat al lui Dumnezeu și nevăzut al „Celui nevăzut”. Căci, la icoanele cele meșteșugite, fiindcă omenescul meșteșug zugrăvește chipul, dar nu nimerește amărunchita asemănare a întiului chip, icoana zugrăvită nu este întocmai și neschimbată de întiul chip. Iar la dumnezeiasca fire nu urmează sminteli și chipul acela este neschimbat față de întiul chip.² Pentru aceasta,

¹ Despre prepozițiile acestea, vezi învățătură mai amărunchită la a treia subînsemnare a zicerii: „iar Dumnezeu este Cel care lucrează toate întru toți” (1 Corinteni 12:6) și subînsemnarea zicerii: „darul Domnului nostru Iisus Hristos” (2 Corinteni 13:13), pentru că rinduala numirilor Sfintei Treimi se pune altfel de către Pavel. (*n. aut.*)

² Mai aceleași lucruri zice și Teologul Grigorie pentru ce Fiul Se numește „chip al Tatălui”, și vezi cuvintele acestuia în subînsemnarea capitolului 4 al celei de-a doua către Corinteni, la stihul 9. Însemnează însă că chipul cel firesc se osebește de întiul chip după ipostas.

dacă nevăzutul Fiu nu ar fi chip neschimbat al nevăzutului Dumnezeu-Părinte, ce i-ar fi oprit pe Îngeri a fi și ei „chipuri ale lui Dumnezeu”? Pentru că și Îngeri sînt nevăzuți, dar ei nu se numesc „chipuri ale lui Dumnezeu” întru nici o parte a *Dumnezeieștii Scripturi*.¹ Vezi amărăunțimea *Dumnezeieștii Scripturi*! Aceasta îl numește pe om „chip al lui Dumnezeu” și „fiu al lui Dumnezeu” (căci zice: „Fiu întîi născut al Meu este Israil”, *Ieșirea* 4:22), iar pe Îngeri nu îi numește „chip al lui Dumnezeu” în nici o parte. Pentru că înălțimea vredniciei îngerești în grabă i-ar fi aruncat pe oameni întru păgînatate, căci, auzind oamenii că Îngerul este „chip al lui Dumnezeu”, ar fi socotit că acela este de aceeași vrednicie și fire cu Dumnezeu. Iar la noi, smerirea firii omenești ne păzește și nu ne lasă a crede că omul este de aceeași vrednicie și fire cu Dumnezeu, măcar că se numește „chip al lui Dumnezeu”.

Deci, din acestea zise, încheiem că Fiul lui Dumnezeu unul născut, fiind amîndouă acestea (și chip, și nevăzut), Se osebește de Îngeri, care sînt și ei nevăzuți, dar nu sînt și chipuri ale lui Dumnezeu. Iar ca nevăzut, Se osebește și de oameni, care se numesc și ei „chipuri ale lui Dumnezeu” (după suflet adică), dar nu sînt și nevăzuți, pentru trupul cel material. Deci doar Fiul cel unul născut este și chip neschimbat al lui Dumnezeu. Și, chiar dacă Arienii se împotrivesc, zicînd că chipul nu este de o ființă cu cel dintîi chip, să audă cum *Scriptura* îl numește pe Sit „chip al lui Adam”, căci zice: „A viețuit Adam două sute treizeci de ani, și a născut fiu după chipul său și a chemat numele lui «Sit»” (*Facerea* 5:3). Deci Sit, care se numește „chip al lui Adam”, nu este

căci Tatăl are un ipostas, iar Fiul altul. Iar chipul cel meșteșugit se osebește de arhetip (adică de cel dintîi chip) după fire, căci chipul cel neinsuflețit are o fire, iar omul de la care s-a închipuit alta, precum zice hotărîrea sobornicească ce se citește în Duminica Dreptei-slăviri. Și dumnezeiescul Teodorit zice: „Care este chip al lui Dumnezeu celui nevăzut, căci învederat și curat poartă trăsăturile Născătorului. Aceasta este cea zisă de Domnul către Filip: «Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl» (*Ioan* 14:9).” [...] (*n. aut.*)

¹ Iar Dionisie Areopagitul numește „chip al lui Dumnezeu” îngereștile Puteri pentru multe pricini, zicînd așa: „Chipul lui Dumnezeu este Îngerul, arătare a Celui nearătat, oglindă a curatei lumini strălucitoare nevătămată, neîntinată, nepătată, primind într-însa toată (de este ierlat a zice) frumusețea bunătății dumnezeiescului chip și arătat strălucind în sine bunătatea neapusei tăceri” (*Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 4).

Însă, într-un glas cu Sfîntul Teodorit, zice și marele Macarie: „De asemenea, auzind tu despre vrednicia sufletului, cum este de cinstită ființa lui gîndită, să nu înțelegi că a zis despre Îngeri, ci despre această fire omenească: «Să facem după chipul și asemănarea Noastră» (*Facerea* 1:20). Și că cerul și pămîntul vor trece, iar tu ești întru înfiere, spre frăție, spre a fi mireasă a împăratului. Căci și cele ce se văd, toate cele ale Mirelui sînt și ale miresei și toate cele ale Domnului ție ție le incredințează. Căci El Însuși a venit spre solia ta, ca să te cheme la Sine, și tu nimic nu înțelegi, nici n-ai înțeles evghenia ta [«noblețea», *n. m.*]” (*Cuvîntul al 16-lea*, capitolul 13). (*n. aut.*)

și de o ființă cu Adam? Negreșit, de o ființă! Căci icoanele cele meșteșugite nu sînt de o ființă cu întiile chipuri, căci întiile chipuri sînt oameni însuleșți, vii și cuvîntători, iar chipurile oamenilor sînt neînsuleșite, nevii și necuvîntătoare; iar chipurile cele firești (precum sînt toți fiii oamenilor) sînt de o ființă cu întiile chipuri, căci orice fiu este de aceeași ființă cu tatăl său.

mai întii născut decît toată făptura.

După ce a spus că Fiul este „chip” al Tatălui, Apostolul zice după urmare și că este „mai întii născut decît toată făptura”. În aceste cuvinte stau însă toate meșteșugirile și sofismele (adică socotințele viclene) ale ereticilor Arieni ca să dovedească cum că Fiul este făptură sau zidire. Căci – zic ei – de vreme ce Fiul e numit aici de Pavel „mai întii născut decît toată făptura”, atunci este mai întii decît zidirile sau făpturile. La care noi răspundem că Pavel nu a zis că este mai întii „făcut” sau „zidit”, ci a zis că e „întii născut”. Drept aceea, după cuvîntul tău – o, Arianule! – tu vei da Fiului și alți frați, și așa El va fi mai întii și decît mine, omul, și decît broasca, și decît piatra și decît celelalte zidiri ne-cinstite și smerite, și prin urmare va fi și de o ființă cu toate acelea. Căci cel ce este mai întii născut decît alții, acela este și de o ființă cu aceia. Dar această hulă a ta să se întoarcă pe capul tău! – căci a gîndi cineva asemenea socoteli proaste despre slava cea neasemănată a Fiului lui Dumnezeu unuia născut e lucru ateu.¹ Încă și într-alt chip se înțelege că în *Sfînta Scriptură* nu

¹ Iar dumnezeiescul Teodot zice așa: „De altfel, dumnezeiescul Apostol nici nu l-a numit «mai întii zidit», ci «mai întii născut», adică mai întii născut din morți, căci Acesta S-a sculat mai întii din morți. Tot așa, dumnezeiescul Apostol a numit și adunarea sfinților «biserică a celor întii născuți», nu pentru că din fire toți au dezlegat mai întii durerile nașterii mamei lor, ci prin numirea aceasta arătînd cinstirea lor, căci o mai mare cinste s-a oșebit celor întii născuți după *Lege*.” Iar Fotie, tilcuind zicerea aceasta, zice: „Zicînd că zidirea e îndoită – una adică făcută, iar alta înnoită – Apostolul arată că Hristos e «mai întii născut» decît zidirea cea înnoită. Căci adaugă: «întii născut din morți», iar apoi, întinzîndu-se cătreeretici, zice aceste frumoase cuvinte: O, rea și ne bună socotință a voastră! A venit Hristos către noi, ne-a dat Duhul Său și a luat trupul nostru. Și, luînd frămîntătura noastră, a înălțat-o și a făcut-o să șadă de-a dreapta Tatălui! Și necunoștința ocărăște facerea de bine! El a luat de la noi plămîntul și a făcut-o să șadă de-a dreapta Tatălui, noi am luat dintru El Duhul, și Îl ocărim, rînduîndu-l între zidiri și între robi!” (întrebarea 182 din *Amsilohia*). Iar Sfîntul Grigorie al Niseei zice așa: „Învechindu-se și stricîndu-se» zidirea cea din început a oamenilor – precum zice Apostolul Pavel – și făcîndu-se altă zidire nouă întru Hristos, nici pe aceasta nu a povățuit-o înainte altcineva, ci «Cel dintii născut» al zidirii oamenilor prin evanghelie, prin a doua naștere de după Sfîntul Botez, și prin învierea din morți, întru amîndouă făcîndu-ni-Se începător al vieții, pîrgă și întii născut” (cuvîntul al doilea împotriva lui Evnomie).

Și – în scurt – în patru locuri se zice despre Hristos că este „întii născut”: aici „mai întii născut decît toată zidirea”, „spre a fi El întii născut între mulți frați” (*Romani* 8:29), „întii

se numește „întii născut” doar întiiul născut dintre frații lui, ci și cel ce s-a născut mai înainte, chiar dacă nu are frați. Așa și Născătoarea de Dumnezeu Maria L-a născut, după trup, întii născut, căci zice Evanghelistul: „L-a născut pe Fiul său cel întii născut” (*Luca 2:6*), nu că ar fi avut și alți fii născuți după Dînsul, căci Acesta singur S-a născut de dînsa. Deci – precum Fiul a fost, după firea Lui omenească, „întii născut” din Fecioara Maria, adică singur născut – tot așa, după dumnezeire, El a fost „întii născut” din Tată, fără atîrnare și fără ținare către zidiri, căci singur născut este și după nașterea cea de sus.

Care este însă înțelegerea ce o zice aici Pavel acum, împotrivindu-se la pricina ce stă înainte și surpînd socoteala Colosenilor? Aceasta este: ca să nu socotească Colosenii că Fiul este mai nou decît Îngerii fiindcă strămoșii și Proorocii *Legii Vechi* se aduceau lui Dumnezeu prin Îngeri, iar Fiul ne-a adus pe noi, Creștinii, la Dumnezeu-Părintele întru darul evangheliei – pentru aceasta Pavel vrea să arate că Fiul este, după dumnezeire, mai înainte decît toată făptura și zidirea. Cum? Prin nașterea Lui de către Dumnezeu-Tatăl. Drept aceea, dacă Fiul este mai înainte decît toată făptura, atunci este și mai înainte decît Îngerii. Și nu numai că este mai înainte decît Îngerii, dar El Însuși i-a zidit pe ei. De aceea, chiar dacă Îngerii au slujit în *Scriptura cea Veche* la unele lucrări și taine, slujba și slujirea lor a fost a Fiului și prin Fiul. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea marelui Apostol: ca să nu socotească cineva că Fiul este fără de început după ființă, auzind că El e mai înainte de toată zidirea, Pavel învață aici că Fiul are Părinte și dintru Acesta are născută ființa. Și, fiindcă Acesta și toate zidirile și făpturile sînt de la Dumnezeu, însăși aceasta arată că unul este El și altele sînt zidirile și făpturile. Căci El este cu adevărat din firea dumnezeiască și din ipostasul Părintelui ca Fiu născut, iar acelea sînt din Dumnezeu ca niște zidiri după chipul facerii, și zidite prin Însuși Fiul, adică zidite din dumnezeiasca voie, putere și bunătate, și – pentru a zice cuprinzător – făcute din lucrarea lui Dumnezeu. Și vezi despre aceasta subînsemnarea zicerii: „iar toate din Dumnezeu” (*1 Corinteni 11:12*). Iar Apostolul zice mai departe și acestea¹:

născut din morți” (*Coloseni 1:18*) și: „cînd aduce în lume pe Cel întii născut” (*Evrei 1:6*). Și în toate aceste părți se înțelege că Hristos e „întii născut” ca om – cum zice același Sfînt Grigorie al Nissei. Și de aceea are și frați, căci, botezîndu-Se, ne-a făcut frați pe noi, care ne botezăm la fel. Și, sculîndu-Se din morți, ne are pe noi frați ca pe unii ce avem să ne sculăm și noi din morți ca Dînsul. Și, fiindcă sînt trei nașteri, cea din trup, cea din botez și cea din înviere, după aceste trei nașteri S-a făcut Hristos întii născut – după acest Părinte Grigorie (în cuvîntul al 3-lea asupra lui Evnomie). (*n. aut.*)

¹ Iar Marele Atanasie (în cuvîntul al 3-lea și al 4-lea asupra Arienilor) și Sfîntul Chiril al Alexandriei (în cartea a 4-a din *Vistierii*, capitolul 4, 6 și 40) [...] spun că zicerea aceasta apostolească, adică: „mai întii născut decît toată zidirea”, și cea zisă de Solomon: „Domnul

16 Căci întru Dînsul s-au zidit toate cele ce sînt în cer și pe pămînt,

Zicerea „întru Dînsul” se înțelege în loc de: „printr-Însul”, precum zice și Evanghelistul Ioan: „prin Care toate s-au făcut” (Ioan 1:3), și cum va zice mai jos însuși Apostolul. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel a pus aici mai întii ceea ce era de îndoială, anume că prin Fiul s-au zidit cele ce sînt în cer. Deci – zice – dacă și Îngerii s-au zidit prin Fiul, cum ziceți voi, Colosenii, că Îngerii au fost mai înainte decît Fiul și de aceea ei ne-au adus la Tatăl?

*cele văzute și cele nevăzute – ori Scaunele, ori Domniile,
ori Începătorii, ori Stăpîniile.*

Lăsînd a vorbi cu amăruntul și a zice în parte pentru făpturile văzute zidite prin Fiul, fiindcă acest lucru este fără îndoiești, Pavel zice din parte numai despre cele cu îndoială, adică despre nevăzutele Puteri îngerești. Însă Apostolul

m-a zidit pe Mine început căilor Sale, mai înainte de veac M-a întemeiat pe Mine”, nu se înțelege pentru dumnezeirea lui Iisus Hristos. Căci, ca Dumnezeu, fiind de o ființă și împreună pururea-vecuitor cu Tatăl, El nici nu S-a zidit de Dumnezeu, nici nu este mai întii decît zidirile – precum hulea Arie. Ci se înțelege pentru firea Lui omenească, pe care Dumnezeu a văzut-o mai înainte decît orice alt lucru, ca început al pururea-vecuitoarelor hotărîri dumnezeiești, mai înainte decît toate făpturile. Încă și ierohirixul Miniat (în *Cuvînt înainte de Nașterea Mintuitorului*) zice așa: „Taina cea mare a economiei întrupării – așa cum este lucrul cel mai înalt, cel mai de cinste și mai desăvîrșit al facerii ziditoarei înțelepciuni și puteri dumnezeiești – tot astfel s-a cugetat mai întii decît toate celelalte. Și întruparea dumnezeiescului Cuvînt s-a înainte-hotărît de atât-văzătoarea minte a lui Dumnezeu, întru pururea-vecuitorul Său sfat, mai înainte de a hotărî El facerea Îngerilor, a oamenilor sau a altei zidiri. De aceea, în *Dumnezeieștile Scripturi*, întruparea Dumnezeu-Cuvîntului se numește «început al căilor Domnului», iar Dumnezeu-Cuvîntul Se numește «mai întii născut decît toată zidirea».”

Și cum că mai înainte de înainte-cunoștința și înainte-hotărîrea întregii zidiri – și a celei simțite, și a celei gândite – s-a înainte-cunoscut și s-a înainte-hotărît taina economiei întrupării, vezi că se arată mai pe larg la sfîrșitul cărții celei sfătuitoare a mea către Prea-Sfințitul Mitropolit al Ioaninilor, unde este răspunsul apologetic pentru însemnarea mea din cartea *Războiul navăzcut*.

Iar Fotie – precum am zis – prin „întii născut” îl înțelege pe Hristos după omeneasca Sa fire, ca pe un întii al făpturii celei înnoite și ca începător al învierii și al prefacerii noastre dintru stricăciune întru nestricăciune (din *Amfilohia*, întrebarea 182). Vezi despre aceasta și subînsemnarea zicerii: „cea dată nouă în Hristos Iisus mai înainte de veacuri” (2 *Timotei* 1:9) și subînsemnarea zicerii: „că întru Dînsul a bine-voit a locui toată plinirea” (*Coloseni* 1:19). (n. uul.)

Cum s-au zidit prin Fiul și Cuvîntul îngereștile Puteri, mărturisește și Proorocul David, zicînd: „Cu Cuvîntul Domnului cerurile s-au întarit și cu Duhul gurii Lui toată puterea lor” (*Psalms* 32), pe care marele Vasilie o tilcuiește așa: „Nici «Cuvîntul» nu Se va socoti o grăire obștească, ce își are întărirea din numiri și din graiuri, nici «Duhul» nu Se va socoti un abur revărsat în aer, ci Cuvîntul care era la Dumnezeu întru început și Duhul cel Sfînt. [...] Făcăto-

nu a scris toate cetele Îngerilor osebite una câte una, căci, de la cetele mai mari și mai înalte, le-a arătat și pe cele mai de jos și mai smerite decât acestea. Nevăzuți sînt însă cu adevărat și Arhanghelii, și Îngerii, cetele cele mai de jos ale Îngerilor. La fel sînt și cuvîntătoarele suflete ale noastre, ale oamenilor, căci ceea ce a zis Pavel despre Îngeri se înțelege și despre suflete.¹

Toate printr-Însul și întru Dînsul s-au zidit.

Iată, ce a zis mai sus, adică aceasta: „întru Dînsul s-au zidit toate”, Apostolul o zice aici așa: „printr-Însul s-au zidit toate”, cum a teologhisit și Evanghelistul Ioan, zicînd: „toate s-au făcut printr-Însul” (*Ioan* 1:3). Însă, prin „toate”, Pavel și Evanghelistul nu l-au cuprins și pe Duhul cel Sfînt, precum zic luptătorii de Duh – să nu fie! Fiindcă unul Duhul cel Sfînt nu este una din făpturi, ci este slobod și fără atîrnare, precum Se numește „slobod” și unul Dumnezeu-Tatăl și unul Domn Iisus Hristos. Deci toate câte s-au făcut s-au zidit prin Fiul și nici una nu s-a zidit afară de Acesta, precum a arătat Evanghelistul Ioan în chip osebit, zicînd: „Toate printr-Însul s-au făcut, și fără Dînsul nici una nu s-a făcut din ceea ce s-a făcut” (*Ioan* 1:3). Apoi, ca să nu socotească cineva că Fiul este slujitor al Tatălui, Pavel a adăugat și aceasta: „întru

rul a toate e și al Îngerilor, însă Cuvîntul cel făcător le-a dat calea întru a fi și le-a adăugat sfințenia Duhul Sfînt. Căci Îngerii nu s-ar fi făcut vrednici de primirea Duhului zidindu-se prunci și apoi desăvîrșindu-se câte puțin, ci au avut aruncată sfințenia întru alcătuirea cea dintru început, întru oarecare frămîntătură a ființei lor. De aceea și sînt schimbați cu anevoie către răutate.” (*n. aut.*)

¹ Dumnezeiescul Teodotit zice: „«Scaune» socotesc că îi numește Pavel pe Heruvimi, căci pe aceștia a văzut Proorocul Iezechiel pus dumnezeiescul scaun (*Iezechiel* 10:1).” Aceasta o zice și Sfîntul Grigorie al Nisei (în cuvîntul întii asupra lui Evnomie), iar „Domnii”, „Începătorii” și „Stăpîinii” îi numește pe cei cărora li s-a incredințat purtarea de grijă a neamurilor. Însă Dionisie Areopagitul – care s-a îndestulat avîndu-l învățator pe Apostolul Pavel, pe cel ce, prin răpirea cea mai presus de fire, s-a suit pînă la al treilea cer și care a învățat tînuții rînduielele cele gîndite ale fericîților Îngeri – arată că rînduiala prea-înaltelor Scaune e alta, osebîită de a Heruvimilor. Căci – după acesta – toți Îngerii se împart în trei cete treimice: în cea prea-înaltă, cea de mijloc și în cea de jos. Și rînduiala cea prea-înaltă este a Scaunelor, a Heruvimilor și a Serafimilor: cea de mijloc este a Domniilor, a Puterilor și a Stăpîniilor; iar cea de jos este cea a Începătoriiilor, a Arhanghelilor și a Îngerilor. Și zice că rînduielele cele de sus își împărtășesc strălucirile celor mai de jos, iar cele mai de jos nu-și împărtășesc strălucirile celor mai de sus. Pentru aceasta, rînduielele cele de jos nu se numesc nici „Serafimi”, nici „Heruvimi” și „Scaune”. Rînduielele cele mai înalte au de prisos și sfințitele însușiri ale celor mai de jos, iar cele din sfîrșit nu au desăvîrșirile celor ce sînt mai sus, ale celor mai mari (*capitolul 11 din Despre ierarhia cerească*). Iar dumnezeiescul Grigorie al Nisei, cel mai înainte zis, zice că Apostolul a făcut aici învățătura nevăzutei Puteri cu oarecari numiri obștești și cuprinzătoare (cuvînt asupra lui Evnomie). (*n. aut.*)

Dînsul¹, adică: De Dînsul atîrnă toate, căci nu numai că le-a făcut, dar El însuși este Cel care le și ține împreună cu pronia Sa, încît, dacă ele se vor despărți de pronia Fiului, vor pieri și se vor stinge. Apostolul nu a zis însă cum că El „le ține”, ci a zis mai subțire, că toate fapăturile se uită la Fiul și spînzură de Dînsul, și aceasta, a privi la Fiul, este îndestul a le ține, și a le strînge și a nu lăsa să se șteargă ființa lor.¹ Aceasta însă, a le ține Fiul pe toate prin singură privirea lor la Dînsul, aceasta – zic – nu este mai jos decît a le face din ceea ce nu erau întru a fi, sau – mai bine zis (căci încheiem de la lucrurile noastre omenești) – aceasta este mai mare și decît facerea totului. Pentru că și noi – să zicem, de pildă – facem o haină sau o casă, dar nu putem a păzi însă această haină și casă de stricăciune, iar Fiul lui Dumnezeu le-a și făcut pe toate acestea, și le și ține împreună și le păzește întru a fi.

17 Și Acesta este mai înainte de toate și toate întru Dînsul s-au așezat.

Pavel zice des acestea, ca prin desimea cuvintelor, ca și cu niște dese lovituri, să taie și să smulgă din rădăcini pierzătoarea dogmă a Colosenilor că nu Fiul ne-a adus la Tatăl, ci Îngerii. Vezi însă – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis că Fiul „S-a făcut” mai înainte de toate, ci că „este”, grai prea-potrivit lui Dumnezeu, pentru că însemnează pururea-veșnicia Lui, căci a zis: „Eu sînt *o on* (adică Cel ce am fost, sînt și voi fi)” (*Ieșirea* 3:11). Unde este acum ereticul Pavel Samosatul, care zicea că Domnul a început a fi din Maria, nefiind mai înainte? Să-și astupe gura sa cea hulitoare din aceste cuvinte ale Aposto-

¹ Fapăturile privesc la Fiul și Cuvîntul prin fireasca iubire și dragostea pe care o au către Dînsul, care le ține pe ele, precum zice marele Vasilie: „Printr-Însul (adică prin Fiul) s-a făcut împărțirea și alcătuirea tuturor, pentru aceasta dar se și întorc la Dînsul toate împreună, cu un dor neatîrnat, avînd negrăită iubire către Începătorul și Dătătorul vieții” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul al 5-lea). Și Areopagitul Dionisie zice că Dumnezeu este atotעייתור pentru că ține și păzește fapăturile cu dragostea și cu iubirea lor către Dînsul. [...] Zice și dumnezeiescul Maxim: „Propovăduitor și pornitor către lipirea cu dragoste întru Duhul să-L înțelegi – rogu-te! – pe Dumnezeu, adică mijlocitor al acestora, a fi dorit El și a Se iubi de către fapăturile Sale. Și El e pornitor spre aceasta ca unul ce pe oricare îl pornește a se întoarce către Dînsul după cuvîntul Său” (capitolul 88 din suta a șaptea). Deci în acest chip se naște întru toate ființele iubitoare dragoste de la Dumnezeu, așadar după aceasta se zice că Dumnezeu „Se mișcă”. Și iarăși, fiindcă Dumnezeu este iubit și dorit, după aceasta se zice că Dumnezeu le pornește pe toate către a Sa iubire, precum zice același Maxim, împreună cu dumnezeiescul Dionisie (la fel, capitolul 81). Iar Teodorit tilcuiește zicerea aceasta așa: „Zicerea că «printr-Însul s-au zidit» arată cea dintîi facere, iar «întru Dînsul» arată lucrarea ce s-a făcut prin înomenirea Sa, căci zice: «de este vreo zidire nouă întru Hristos» și: «a se încheia toate întru Hristos». Și Proorocul zice: «Va fi cer nou și pămînt nou» (*Isaia* 65:18) și: «Cele vechi au trecut, iată, toate s-au făcut noi». Și întru nădejde avem schimbarea acestora.” (*n. aut.*)

lului! „Și toate s-au așezat întru Fiul” precum pereții se așează pe temelii, căci astfel este El și „mai întâi născut decât zidirea”, ca o temelie a ei. Însă a fi Fiul temelie a zidirii nu arată că este de o ființă cu zidirile sau făpturile, ci că toate făpturile și zidirile se poartă și se țin împreună de Dînsul, ca de o temelie.¹

18 Și Acesta este capul trupului Bisericii,

Din teologie, Pavel se mută acum la iconomia întrupării și, după ce a vorbit despre fireasca vrednicie a Fiului ca Dumnezeu, aici vorbește și despre iubirea de oameni și iconomia Lui. Căci, Cel ce este mai presus de toate făpturile, făcătorul și țiitorul totului. Acesta S-a unit pe Sine cu „cele de jos”, adică S-a unit cu oamenii, om făcîndu-Se. Și nu a zis că S-a făcut „cap al Bisericii”, ci „al trupului Bisericii”, ca să arate amărănțimea apropierii Fiului către noi, oamenii. Care a luat întru ipostasul Său trup de o ființă cu al nostru, iar nu cesc, precum birfeau ereticii. Căci aici, Pavel socotește „Biserică” tot neamul omenesc, ca și cum ar zice că Fiul și după nașterea Sa după trup este mai întâi decât toți oamenii ca și cap.

Care este început, întâi născut din morți,

Zice: Fiul este început nu numai după nașterea de sus din Părintele și după cea de jos din Fecioară, ci și după nașterea din morți. Căci – de vreme ce El a dezlegat durerile morții, precum a zis căpetenia Petru: „stricînd durerile morții” (*Fapte* 2:24) – atunci cu dreptate se zice că este „întîi născut din morți”, căci și învierea din morți este naștere.² Și, înviind din morți ca începătură a

¹ Tîlcuind zicerea lui Isaia, care zice: „Acesta mai întîi bea-o degrabă!” (*Isaia* 9:1), marele Vasilie zice: „Arată sufletului veselia, pune într-însul dogma mîntuirii! Să nu socotești altceva, nici să socotești ceva mai ales decât aceasta, care este «mai întîi» decât toate. Căci nu-ți este cu puțință a gîndi ceva mai înainte de Cel ce te-a zidit, nici mai cînstit cu firea decât Cel născut «mai întîi decât toată făptura». Întîi «bea», adică învață-te că întru început era Cuvîntul și nimic mai înainte de început, nimic mai înainte decât Cel ce era întru început. Să nu faci mai înainte veac, nici lungime de vreme, nici loc pustiu de ființa Fiului, nimic din cele ce se pot face în suflet din fantazia [„închipuire”, *n. m.*] celor zadarnice.” (*n. aut.*)

² Căci trei nașteri primește omul: cea dintîi este cea după trup din tatăl și din maica lui, a doua e cea duhovnicească din Sfîntul Botez, iar a treia e cea din înviere, pe care o va primi la sfîrșitul lumii. Și Hristos Se zice „întîi născut” după toate trei nașterile acestea, căci, născîndu-Se din Fecioara, I S-a adus lui Dumnezeu în Biserică, după patruzeci de zile, ca o pîrgă, începătorie și întîi născut, cînd l-a primit în brațele sale Simeon; la fel, și cînd S-a botezat după patruzeci de zile de postire, a adus lui Dumnezeu dragostea Sa cea desăvîrșită către Dînsul, căci nu S-a biruit nici de iubirea de îndulcire, nici de iubirea de slavă, nici de iubirea de argint, pe care i le-a pus înainte diavolul; iar a treia și cea mai de pe urmă, după ce S-a sculat din morți, cînd, pli-

morților, Hristos îi are urmînd Lui și pe ceilalți morți, fiindcă începătura este a cuiva. Și, precum în *Legea cea Veche* se aducea lui Dumnezeu un mînunchi de spice și prin acela se blagoslovea tot secerișul holdei ce rodise, tot așa, prin Fiul care S-a adus pe Sine-Și lui Dumnezeu-Părintele ca o începătură și pîrgă a omenirii, prin Acesta – zic – noi toți ne-am adus lui Dumnezeu-Tatăl și ne-am sfințit. Și, fiindcă trupul lui Hristos s-a sculat din morți, prin urmare toată firea omeneștilor noastre trupuri s-a învrednicit de înviere.

ca El să fie cel dintîi întru toate.

Zice: Ca să Se facă întîiul întru toate cele ce se teorisesc [„se văd cu mintea”, *n. m.*] despre Dînsul după facere¹, Fiul S-a născut după dumnezeire mai înainte de toate făpturile din Dumnezeu-Tatăl, iar după omenire este mai întîi decît toți oamenii, ca și cap al Bisericii.² Și S-a sculat din morți mai întîi decît toți și nu a mai murit, dăruind tuturor oamenilor înviere din morți și nestrîciune, ca unul ce este începătură a învierii.³ Căci și alții s-au sculat din morți, mai înainte de Hristos, dar au murit iarăși⁴, însă El a înviat cu învierea cea desăvîrșită (și vezi la capitolul 2 al celei către Filipeni, stih 11). Vezi însă, iubitele, că aici, la înviere, Pavel a zis că Hristos este „întîi născut” ca începătură a învierii celorlalți, pentru că învierea trupurilor omenești, ca o a doua naștere și ca o înnoire, este

nindu-se patruzeci de zile, S-a înălțat la ceruri și S-a adus lui Dumnezeu-Părintele ca o pîrgă a acelora ce urmează a se scula din morți și a se înălța asemeni Lui. (*n. aut.*)

¹ A zis că Fiul este întîi întru toate cele făcute ce se teorisesc despre Dînsul, adică întru făpturi, căci despre Dumnezeu sînt toate în chip ziditor. Însă mai sînt și altele despre Dumnezeu, care se teorisesc firește, anume lucrările firești ale lui Dumnezeu, numite mai obștește „avuții” și „deplinătăți dumnezeiești.” [...] (*n. aut.*)

² După firea Sa omenească, S-a făcut nu doar întîiul din toți oamenii, ci și întîiul din toate făpturile, atît din cele simțite, cit și din cele gîndite. Căci, de vreme ce omul este încheiere a tuturor făpturilor simțite și gîndite, ca unul ce se află dintru acestea, atunci și Fiul lui Dumnezeu, unindu-Se cu oamenii și făcîndu-Se om, prin Sine-Și și întru Sine-Și a încheiat toată făptura simțită și gîndită și S-a făcut cel dintîi al ei. (*n. aut.*)

³ Înviind, Hristos a dăruit nestrîciunea nu numai oamenilor, ci și întregii făpturi, ca unul ce este încheiere a ei, și însăși făptura se va slobozi din robia strîciunii – după Apostolul. (*n. aut.*)

⁴ Șapte învieri se numără că s-au făcut înainte de învierea lui Hristos: 1) cea a fiului văduvei înviat de Ilie; 2) cea a fiului Sunamitencei și a celui ce murise mai înainte, pe care i-a sculat Eli-sei. Apoi, trei pe care le-a făcut Hristos: a fiicei lui Iair, a fiului văduvei și a lui Lazăr. Iar a șaptea înviere se numără aceea făcută în vremea Patimii Mîntuitorului, căci zice că atunci „s-au sculat multe trupuri de ale sfinților adormiți”. Însă toți aceștia au murit iarăși, iar Hristos, murind și sculîndu-Se, nu mai moare, cel dintîi. De aceea, învierea lui Hristos se numără ca „a opta”, ca una fără de sfîrșit și fără moștenire, căci nu mai moștenește moartea, și de aceea Se și numește Hristos „întîi născut din morți”. (*n. aut.*)

aceeași cu a lui Hristos.¹ Iar dincolo, la nașterea cea fără de început, nu a zis că Fiul este începătură a făpturii, chiar dacă este întâi născut, căci ființa și firea Fiului și ale făpturii, și chipul Fiului și al făpturii nu sînt aceleași, ci deosebite nemărginit. Căci Fiul S-a născut fără început din ființa și ipostasul Părintelui și este ziditor și făcător al tuturor, iar zidirea este zidire, adică s-a făcut în vreme din voia și lucrarea Dumnezeu-Părintelui și a Fiului și Cuvîntului Său, iar nu din ființa și firea lui Dumnezeu – precum am zis mai înainte.

19 Că întru Dînsul a bine-voit să sălășluiască toată plinirea

Zice: Întru Hristos a locuit trupește toată plinirea dumnezeirii, a nume oriunde era Fiul și Cuvîntul, acolo locuia nu vreo lucrare a lui Dumnezeu, ci ființa Lui – precum tilcuiesc Hrisostom și Teofilact. Adică Fiul lui Dumnezeu a luat firea omenească și S-a făcut om rămînînd precum a fost, Dumnezeu, și de aceea întru însăși firea omenească luată locuia toată plinirea dumnezeirii.² Însă altă pricină a sălășluirii aceștia nu are să zică Pavel decît numai buna-voire și primire a Părintelui. Și de aceea a zis că „a bine-voit”.

20 și prin Acesta a se împăca toate cu Dînsul,

„Prin Acesta” ne-a împrietenit, adică prin Însuși Fiul, lucrînd mîntuirea aceasta întru noi. Și, ca să nu socotești că Fiul a luat rînduială de slujitor și de rob la împrietenirea aceasta a oamenilor, a adăugat zicerea „cu Dînsul”, adică El Însuși i-a împrietenit și i-a apropiat pe oameni cu Sine-Și. Atunci cum spune Pavel într-alt loc că Fiul ne-a împrietenit cu Dumnezeu-Părintele, zicînd așa: „ca să împăce amîndouă părțile cu Dumnezeu”? (*Efeseni* 2:16). Răspundem că a zis aceasta ca să arate că toate ale Tatălui sînt și ale Fiului și că cele ale Fiului sînt și ale Tatălui. Nu a zis însă doar: „să împăce”, ci: „desăvîrșit să împăce”, ca pe o veche datorie, atît pe oameni, cît și toate făpturile cerești și pămîntești, încît a nu mai avea acestea vrajbă către Dumnezeu și întru dînsule. Căci împăcarea nu s-a dat de la Fiul numai ca datorie, ci ca și împrietenire a

¹ Însemnează că – de vreme ce Hristos este Dumnezeu și om, și Fiu al lui Dumnezeu și Fiu al omului – pentru aceasta și noi, în tilcuirea zicerii acesteia, uneori zicem: „Hristos” iar alteori „Fiul”. Așadar, aceasta să nu-l tulbure pe cititor. (*n. aut.*)

² Marele Atanasie numește însă „plinirea dumnezeirii” toate dumnezeieștile avuții ce se teorisească despre Dumnezeu din fire și, după pururea venire, dumnezeieștile puteri și lucrări. Încă și dumnezeiescul Hrisostom, tilcuind zicerea: „Vărsatu-s-a darul în buzele tale” (*Psalm* 44), zice așa: „Tot darul s-a revărsat în locașul acela (adică întru omnirea lui Hristos), căci Dumnezeu nu-i dă Duhul din parte aceleia, ci locașul acela a luat întreg darul. Iar noi avem o mică picătură din darul acela, căci zice: „Dintru plinirea lui, noi toți am luat”, ca și cum ar zice: „din revărsarea și din prisosul lui”. (*n. aut.*)

făpturilor. Chiar însuși chipul în care s-a făcut împăcarea, adică junghierea și moartea Fiului, a fost foarte puternic întru această prietenie.

împăcîndu-le prin sîngele crucii Sale

A ne împrieteni Fiul arată vrajba ce o aveam către Dumnezeu, iar a ne împăca arată războiul pe care îl aveam cu Dumnezeu. Deci mare dar este a ne împrieteni și a ne împăca Fiul cu Dumnezeu-Părintele, iar a ne împrieteni nu cu mijlocirea altcuiva, ci cu însăși mijlocirea Sa, acesta este mai mare dar. Și, mai mult, a ne împrieteni Acesta nu numai cu mijlocirea Sa, ci chiar prin sîngele Său și prin moartea Sa, acesta este încă și mai mare dar. Iar ca să ne împrietenească nu doar prin moarte, ci printr-o moarte atît de ne-cinstită și defăimată precum a fost aceea de cruce, acesta este darul cel mai mare decît toate. Fiindcă El nu a zis numai cuvinte, ca un sol și mijlocitor, și astfel i-a împrietinit pe oameni cu Dumnezeu, ci S-a dat la moarte El Însuși, și încă la o moarte ca aceasta. Și Pavel nu a zis că Fiul ne-a împăcat prin „sîngele crucii”, ci a adău-gat, zicînd: „crucci Sale”, ca să nu socotești tu, cel ce citești, că crucea avea vreo putere spre a ne împrieteni. Căci nu ne-a împrietinit și nu ne-a mîntuit simplu crucea, ci crucea lui Hristos, pentru că ea a fost a lui Hristos și pe cruce a luat moarte Hristos.

aît pe cele de pe pămînt, cît și pe cele din cer.

Prin sîngele Său, Hristos le-a împăcat „pe cele de pe pămînt” după cuviință, fiindcă oamenii erau mai întii învrăjbiți cu ei înșiși, prin patimi și prin păcat, iar apoi erau învrăjbiți cu ceilalți, dar și cu Îngerii cerești se vrăjmășeau și aveau război. Dar cum și în ce chip le-a împrietinit Hristos „pe cele cerești”? Pentru că cele cerești erau dezbinat și despărțite de cele pămîntești, fiindcă Îngerii din ceruri aveau și ei vrajbă către oameni, vîzîndu-L pe Stăpînul lor Dumnezeu ocărit de oameni pentru multele lor păcate și mai ales pentru că făceau dumnezeu din zidiri. De aceea și erau trimiși spre pedeapsa oamenilor, cum s-au trimis în vremea lui David și au omorît de dimineață și pînă la amiază șaptezeci de mii (2 *Împărați* 24:15), cum s-au trimis cei doi Îngeri asupra Sodomenei de mii (2 *Împărați* 19), cum s-a trimis Înger la Israeliteni și le-a zis: „De vreme ce v-ați închinat dumnezeilor «neamurilor», nici eu nu-i voi pierde pe vrăjmașii voștri, ci-i voi lăsa să vă bîntuiască” – precum este scris la *Judecători*, capitolul 2 – cînd, auzind Israelitenii cuvintele acestea ale Îngerului, au plîns cu glas mare și au chemat numele locului aceluia „valea plîngerii”. Deci Cuvîntul lui Dumnezeu, după ce l-a suit pe om la ceruri, pe vrăjmașul și potrivnicul lui Dumnezeu și al Îngerilor, i-a făcut pe Îngeri să cînte de bucuria lor și să urmeze pe pămînt fiecărui Creștin care se botează, păzindu-l pe el.

căci zice: „Îngerii lor în toată vremea văd fața Tatălui Meu în ceruri” (Matei 18:10). Pare-mi-se că pentru aceasta s-a și răpit întru al treilea cer Pavel, ca să învețe că firea omenească este acum în cer și că acolo S-a suit Fiul lui Dumnezeu. Deci „celor pămîntești”, adică oamenilor pămînteni, li s-a făcut îndoită pace: una pentru că s-au împăcat cu sine-și, și alta pentru că s-au împăcat și cu cele cerești. Iar „celor cerești” li s-a făcut pacea simplă, căci Îngerii cerești aveau pace între dînșii și s-au împăcat și s-au împrietenit doar cu noi, oamenii, și se bucură de mîntuirea noastră. Așadar, dacă Fiul ne-a adus pe noi la Dumnezeu-Părintele și ne-a împrietenit, cum ziceți voi, Colosenii, că ne-am adus la Dumnezeu prin Îngerii? Căci Îngerii erau atît de departe de a ne aduce la Dumnezeu, încît erau chiar potrivnici ai noștri și, dacă nu ne-ar fi împăcat Fiul, nici ei nu s-ar fi împrietenit și nu s-ar fi împăcat cu noi.

**21 Și pe voi, care erați cîndva înstrăinați și vrăjmași
cu gîndul întru faptele cele rele,**

Mai sus, Apostolul a zis că noi eram „sub stăpînirea întunericului”, adică a întunecatului diavol, iar acum zice că am fost și vrăjmași ai lui Dumnezeu cu gîndul și cu cugetarea. Și nu zice același lucru, ci – ca să nu socotești tu, cînd vei auzi că eram „sub stăpînirea întunericului”, că eram stăpîniți de nevoie, iar nu de voia noastră – zice mai departe că eram și vrăjmași ai lui Dumnezeu din alegerea și din voia noastră. Astfel, arată că – deși eram nevrednici de dumnezeiasca împăcare, ca unii ce de voie ne luptam împotriva lui Dumnezeu – însă chiar așa fiind noi, Fiul lui Dumnezeu ne-a împăcat cu Dumnezeu. Căci cel ce pătîmește de nevoie, acela este vrednic a se milui; iar cel ce pătîmește vrînd, acela este vrednic a se urî. Deci pe noi – cei ce eram depărtați de la Dumnezeu nu cu sila și de nevoie, ci de voie și din alegerea noastră – și – curat a zice – pe noi, cei ce eram desăvîrșit nevrednici, ne-a împăcat cu Dumnezeu Fiul Său. Pavel zice acestea fiindcă mai înainte a pomenit de „ceie de sus” și de Îngeri, dar de la „cele de jos”, adică de la noi, oamenii, avea începutul și pricina zicerii, căci Dumnezeu și Îngerii voiau să se împăce cu noi, și noi nu voiam. Pentru aceasta, Pavel nu a zis doar: „învrăjbiți”, ci și: „înstrăinați”, adică: Atîta eram noi de depărtați de la Dumnezeu, încît nici nu mai aveam nădejde a ne mai întoarce cîndva la El. Căci – zice – erați „vrăjmași cu gîndul”, adică din alegerea și voia noastră, „întru faptele cele rele”, adică făceați faptele vrăjmașilor și erați vrăjmași ai lui Dumnezeu. Cu aceste cuvînte, Pavel arată că Îngerii noi au putut nici a schimba socoteala noastră din răutate, nici a ne slobozi de la diavolul, fiindcă noi eram vrăjmași ai lui Dumnezeu, iar diavolul, cel ce ne stăpînea, nu fusese legat. Iar Hristos și pe diavolul l-a legat, și pe noi ne-a înduplecat a ne depărta de dînsul.

22 acum v-a împăcat cu carnea trupului Său prin moarte,

Aici, Pavel spune iarăși chipul în care ne-a împăcat Fiul cu Dumnezeu-Părintele, și acesta a fost că ne-a împăcat prin trupul și carnea Sa. Și cum prin trupul Său? Oare numai fiind bătut, și palmuit și pătîmind? Ba, ci și murind cu moartea cea mai necinstită decît toate.

ca să vă înfățișeze pe voi sfinți, neprihăniți și nevinovați înaintea Sa,

Aici, Apostolul zice iar altă facere de bine, pe care a pomenit-o și mai sus, cînd zicea: „Celui ce ne-a îndestulat pe noi în partea soartei sfinților, întru lumină” (stih 12): anume că Fiul nu numai ne-a slobozit de păcate, ci ne-a dăruit și sfințenie, și nu oricum și cu fățarnicie, ci sfințenie „înaintea Sa”, adică pe cea adevărată și nefățarnicită, care se face după Dumnezeu. Și, pe lângă acestea, ne-a dăruit neprihănire și nevinovăție, încît nici cu un cuvînt gol să nu putem fi muștrați de cineva că am făcut rău vreo faptă de-a noastră.

23 de veți rămîne în credință,

Mai sus, Pavel a pus toată lucrarea împăcării și a mîntuirii noastre în seama Fiului, căci El a isprăvit acestea cu moartea Sa. De aceea – ca să nu zică Colosenii: Atunci nu trebuie să mai ostenim și noi pentru mîntuirea noastră, de vreme ce ne-a mîntuit Fiul lui Dumnezeu! – Apostolul zice aici: Voi, fraților, aveți trebuință să rămîneți în credință și să nu vă leneviți, rămînînd fără îngrijire.

întemeiați, și întăriți și nemișcîndu-vă din nădejdea evangheliei,

Fiindcă se poate a rămîne cineva în credință, dar a se clătina, Pavel zice mai departe să fie „întemeiați și întăriți”, adică să nu se clatine, și nu numai aceasta, ci nici să se miște. Și zice: Nu cer de la voi vreun lucru greu, ci doar a nu vă strămuta de la Hristos. Căci Hristos este „nădejdea evangheliei”, și toți cîți primesc evanghelia sînt datori a nădăjdui în Hristos, fiindcă El este Cel care i-a împăcat și i-a împrietenit cu Dumnezeu. Drept aceea, cel ce crede că pacea oamenilor și împrietenirea cu Dumnezeu s-a făcut prin Îngeri, acela s-a strămutat de la Hristos.¹ Deci – fiind cu neputință a nu se clătina cineva cît de puțin în fapta bună, plecîndu-se spre rău din slăbiciunea sufletului și a trupu-

¹ Iar Teodorit zice că „nădejde a evangheliei» numește învierea, viața cea nemuritoare și împărăția cerurilor”. (n. aut.)

lui, dar în credință aceasta este cu puțință – drept aceea Pavel nu cere aici nimic îngreuietor de la Coloseni și de la toți Creștinii.

de care ați auzit, care s-a propovăduit întru toată zidirea de sub cer,

Mai întâi, Pavel îi aduce martori pe înșiși Colosenii, și apoi pe toată lumea. Și nu a zis că au auzit evanghelia „ce se propovăduiește”. ci: „evanghelia ce s-a propovăduit”, adică pe aceea care s-a crezut cu puțin mai înainte de toată lumea. Drept aceea – zice – rușinați-vă de sine-vă și de toți oamenii, pentru că voi credeți acum altceva decât ce învață evanghelia cea din toată lumea.¹

căreia m-am făcut slujitor eu, Pavel.

Și aceasta ajută la vrednicia de crezare și la adevărarea evangheliei, a se face propovăduitor al ei Pavel, pentru că mare era numele lui, și se vestea pretutindeni și cuprinsese mai toată lumea. Și, numindu-se pe sine-și „slujitor al evangheliei”. Pavel îi îndeamnă mai mult pe Coloseni a se îndupleca cuvintelor lui, căci zice: Eu nu vă spun cuvintele mele, ci ale Altuia, pentru că Altuia slujesc, adică lui Dumnezeu, astfel încît Aceluia se cuvine a vă supune.

24 Acum mă bucur întru pătimirile pentru voi

Cuvîntul acesta al Apostolului pare a nu se uni cu cel de mai sus, însă, privind-se cu scumpătate, foarte se unește. Căci – zicînd mai sus: M-am făcut slujitor al evangheliei, de la care vă rog să nu cădeți! – Pavel arată acum așa: Evanghelia pe care o propovăduiesc este atît de adevărată, încît pătimeșc pentru dînsa, și nu numai atît, dar mă și bucur pentru pătimirile suferite pentru dînsa. Iar pătimirile acestea sînt pentru voi, fiindcă le sufăr ca să vă pot folosi.

și împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos în trupul meu,

Acest cuvînt pare a fi trufaș și de mîndrie, dar nu este așa, ci plin de iubirea lui Pavel către Hristos. Căci, cu acest cuvînt, Apostolul voiește să-i înduplece pe Colosenii Creștini a crede că Hristos pătimește pentru dînșii încă și acum. Și zice: Noi, Apostolii, nu vă aducem la Dumnezeu fără mijlocire, ci Hristos

¹ Teodorit zice că din aceste cuvinte ale lui Pavel, și din cele următoare (anume: „căreia eu m-am făcut slujitor” și: „acum mă bucur pentru pătimirile mele pentru voi”) se face arătat că Pavel fusese pe la Coloseni și le propovăduise evanghelia. Fiindcă Pavel nu ar fi avut cuvînt să sufere pătimiri pentru dînșii dacă nu i-ar fi văzut și nu le-ar fi propovăduit. (*n. aut.*)

este Cel care vă aduce, chiar dacă noi ne aflăm în mijloc. Drept aceea, ce faceți, de ce vă depărtați de Hristos, Care nici după ce a murit nu încetează a Se primejdui pentru voi? Înțelegerea cuvîntului este astfel: Dacă Hristos mai era dator a pătimi încă și a muri, și nu a apucat a împlini toată datoria pătimirilor Sale, eu, Pavel, împlinesc această datorie a lui Hristos și pătimesc ceea ce era dator Hristos a pătimi pentru voi și pentru toată Biserica Creștinilor.¹ Tot așa – de pildă – și cînd lipsește voievodul oștilor, apără și se oștește pentru dînsul cel de-al doilea povățuitor de oaste și, sînd în locul voievodului, primește în sine-și rănile și loviturile pe care le-ar fi primit voievodul. Căci de aceea a și numit Pavel „lipsuri” pătimirile ce le suferea, ca să arate că, deși pătimește atîtea pentru Hristos, totuși socotește că încă nu a pățimit toate patimile de care era dator. Și zice: Atît de mult vă iubește Hristos, încît nu au fost de ajuns pătimirile suferite mai înainte pentru voi, ci și acum încă nenumărate patimi suferă prin trupul meu. Însă Pavel zice acestea nu ca să se înalțe pe sine-și, ci vrînd să arate Colosenilor că Hristos și acum purta grijă pentru mîntuirea lor.²

pentru trupul Lui, care este Biserica,

Fiindcă a zis mai sus că, deși el pătimea, pătimirile lui erau ale lui Hristos, Apostolul face aici cuvîntul acesta vrednic de crezare și adevărat, zicînd că acestea se fac pentru trupul lui Hristos, Biserica. Așadar, zice: Să nu socotiți că am zis cuvînt de mîndrie, ci să credeți că Hristos, Care a primit a unii Bise-

¹ Iar Teodorit zice că Pavel împlinea rămășița pătimirilor lui Hristos, „lipsa”, propovăduind „neamurilor” și arătîndu-L lor pe Dătătorul cel mult-dăruitor al mîntuirii [căci Hristos nu a propovăduit „neamurilor”, *n. m.*]. (*n. aut.*)

² Iar Fotie tilcuiește zicerea aceasta așa: „Pălmuiindu-Se, și batjocorindu-Se, și biciuindu-Se și răstignindu-Se pentru noi, nu numai că Hristos a plinit toate patimile (sau datoriile) noastre, dar ne-a și răsplătit mai presus de minte și cu negrăit cuvînt. Deci noi toți eram datori ca, în locul acelor zeci de mii [= „nenumărate”, *n. m.*] de patimi mîntuitoare de lume ale Lui, să suferim patimi și necazuri pentru El și pentru trupul Lui. Însă – de vreme ce e cu neputință a plini noi acestea întocmai, fără a lipsi nimic, oricîte am pătimi – avem lipsă asemănîndu-ne cu patimile și necazurile lui Hristos. Căci cum este cu puțință a fi răsplătite patimile suferite de stăpîn pentru robul netrebnic, prin patimile robului pentru stăpîn? Căci aceasta nu este deopotrivă, nici asemenea, ci foarte departe de potrivire și de asemănare. Și cum să se răsplătească patimile suferite de Fiul lui Dumnezeu, de Cel fără păcat, pentru păcătoșii și greșii oameni, prin patimile ce le-ar suferi aceștia pentru Cel fără păcat și făcător de bine al lor? Aceasta este cu neputință! De aceea, oricîte ar pătimi cineva voind să răsplătească patimile lui Hristos, el răsplătește numai din «lipsa patimilor și a necazurilor lui Hristos» o a zecea mie parte” (la Icmenie). Iar la întrebarea 142 din *Anfiholia*, [Fotie] zice mai aceleași cu Sfințitul Teofilact. (*n. aut.*)

rica cu Sine-Și, pătimește în trupul meu încă și acum pentru Biserica aceasta, care este trup al Său. Și dar – de vreme ce Biserica este trup al lui Hristos și este unită cu El precum și trupul este unit cu capul – pentru ce voi, Colosenii, îi puneți în mijloc pe Îngeri și prin ei despărțiți unirea și lipirea cea fără mijlocire a Bisericii cu Hristos?

25 al cărei slujitor m-am făcut,

Cu acest cuvînt, Pavel arată că el nu a făcut nimic de la sine-și, căci cu îndatorire era slujitor al Bisericii lui Hristos. Și zice: Dacă eu sînt slujitor al Bisericii, cum îi aduceți voi din afară pe Îngeri ca slujitori ai Bisericii și cum ziceți că Îngerii v-au adus la Dumnezeu-Părintele?

*după iconomia lui Dumnezeu cea dată mie pentru voi,
ca să plînesc cuvîntul lui Dumnezeu,*

Aici, Pavel numește „iconomie a lui Dumnezeu” zicînd fie că: Hristos, înălțîndu-Se la cer, ne-a lăsat pe noi, Apostolii, să propovăduim evanghelia Lui în locul Său, ca voi să nu vă deznădăjduiți că ați rămas părăsiți și orfani de Hristos; fie, zice că: Dumnezeu a iconomisit ca eu să gonesc Biserica în trecut mai mult decît toți ceilalți Evrei ca să fiu vrednic de crezare și adevărat cînd voi propovădui evanghelia lui Hristos. Sau, zice și aceasta, că: Dumnezeu nu a cerut de la mine fapte și bunătăți ca să mă mîntuiască, ci numai credință și botez, adică să cred întru Hristos. Cel ce era gonit de mine, și să mă botez. Și aceasta este prea-mare iconomie a lui Dumnezeu, căci, de ar fi cerut Dumnezeu fapte de la cei necredincioși, care dintr-înșii ar fi crezut și s-ar fi mîntuit? Negreșit, nici unul! Sau, „iconomia lui Dumnezeu cea dată mie pentru voi” înseamnă simplu „pentru voi, cei din «neamuri»”, cum ar zice: Eu m-am făcut slujitor al Bisericii după darul și destoinicia date mie de Dumnezeu, ca să luminez „neamurile”. Căci – a îndupleca eu, omul cel muritor și neputincios, „neamurile” cele întunecate, fără de minte și nesupuse a primi niște dogme atît de mari ca acestea ale credinței lui Hristos – aceasta nu a fost lucru și ispravă a puterii mele, ci a iconomiei lui Dumnezeu. Așa cum a zis mai sus că pătimirile sale sînt „pătimiri ale lui Hristos”, tot astfel zice Pavel și aici că este iconomie și lucru al lui Dumnezeu a împlini el „cuvîntul lui Dumnezeu” la Coloseni, propovăduindu-le evanghelia.¹ Vorbînd însă de împlinirea și de

¹ Teodorit zice că și din aceste cuvinte se trage încheierea că Pavel îi văzuse mai înainte pe Coloseni și le propovăduise, și că apoi le-a scris scrisoarea aceasta. (n. aut.)

săvârșirea cuvîntului lui Dumnezeu la Coloseni, Apostolul arată că aceia erau lipsiți, avînd trebuință a se împlini și a se face desăvârșiți. Prin „iconomia lui Dumnezeu”, înțelege însă și aceasta, adică a se arăta și a se vorbi Colosenilor taina evangheliei atunci, cînd ei se făcuseră iscușiți spre a o primi și a o înțelege. Pentru că Dumnezeu, Care face toate lucrurile iconomicește și spre folos, și pe acesta l-a făcut după iconomie cu adevărat, adică a se arăta taina aceasta atunci, cînd oamenii urmau a o primi și a o înțelege mai mult. Drept aceea, deșerti sînt cei ce se smintesc și se tulbură pentru că se zice cum Fiul lui Dumnezeu, prin iconomia întrupării Sale, ne-a adus la Dumnezeu-Părintele în „vremile cele mai de pe urmă”. Căci pricina este că atunci oamenii erau mai iscușiți spre a primi și a înțelege taina aceasta.

26 taina cea ascunsă din veacuri și de „neamuri”

După ce a spus ce daruri ne-am învrednicit a lua noi, Creștini, de la Dumnezeu prin iconomia întrupării Fiului Său, acum Apostolul arată aici și altă covîrșire de dar, căci Dumnezeu nu a arătat darurile acestea nici unuia din dreptii de mai înainte ai *Legii celei Vechi*. Și numește „taină” evanghelia lui Hristos propovăduită la „neamuri”, fiindcă nimeni nu o știa, fără numai Dumnezeu. Și nu zice că era doar ascunsă, ci cu totul ascunsă, foarte ascunsă și cu covîrșire ascunsă, atît de Îngeri, cît și de „neamuri”. Iar zicerea „din veacuri” arată că taina aceasta a fost cu totul ascunsă din început.

iar acum arătată sfinților Săi,

Aceasta e iconomia de care a spus Pavel mai sus că s-a arătat în vremile cele mai de pe urmă. Și nu a zis că taina aceasta „s-a făcut”, ci că „s-a arătat”, fiindcă ea era cu adevărat în înseși hotărîrile lui Dumnezeu, dar ascunsă, iar acum, la urmă, s-a arătat. Însă nici acum nu s-a arătat la toți, ci la „sfinții” lui Dumnezeu, fiind chiar și acum ascunsă oamenilor care nu sînt sfinți. Deci zice: Frații mei, să nu vă amăgească amăgitorii aceia ce vă zic că nu v-ați adus la Dumnezeu-Părintele de către Fiul lui Dumnezeu, căci, necurați fiind, ei nu cunosc taina aceasta.

27 căroră a voit Dumnezeu a le face cunoscut care este bogăția slavei acestei taine întru „neamuri”

Ca tu, auzitorul, să nu întrebi, zicînd: Pentru ce s-a arătat taina evangheliei numai sfinților, și nu tuturor oamenilor? – Pavel urmează și zice: Aceasta s-a arătat sfinților aceloră pe care i-a voit Dumnezeu, iar voia lui Dumnezeu nu este fără socoteală și pricină dreaptă. Drept aceea, tu nu întreba de aceasta,

căci cine poate sta împotriva voinii lui Dumnezeu? Și, cu toate că Pavel putea zice că taina aceasta s-a arătat celor vrednici, nu a zis așa, căci a voit mai mult să se smerească Colosenii, ca niște vinovați și ca niște nevrednici de darul acesta, decît a se mîndri că ar fi fost vrednici de el. Pavel mărește însă lucrul cu multe ziceri, și nu zice doar că Dumnezeu a voit a face cunoscută „taina” sau „slava tainei”, ci „bogăția slavei tainei”, care s-a făcut cunoscută chiar „neamurilor” celor întunecate, cum zice despre aceasta și într-alt loc: „iar «neamurile» să-L slăvească pe Dumnezeu pentru milă” (*Romani 15:9*). Căci, cu adevărat, se arată mare taina aceasta și la aceia dintre Evrei, dar nu atît de mare precum se arată la păgîni, care erau mai nesimțitori decît pietrele, care se închinau pietrelor și tîrnoarelor pămîntului ca unor dumnezei. Deci s-a întîmplat un lucru ca și cum un împărat ar fi luat un cîine răpănos și leșinat de foamă, care nu putea nici a se mișca, iar apoi l-ar fi făcut om pe acel cîine și l-ar fi pus să șadă în scaunul împărătesc. Cu adevărat, un astfel de împărat s-ar fi slăvit mai mult dacă ar fi făcut acest bine unui cîine decît dacă l-ar fi făcut unui om smerit și sărac. Într-un asemenea chip, și Dumnezeu S-a slăvit mai mult arătînd taina evangheliei păgînilor, care se asemănau cu cîinii – precum a zis Însuși Domnul: „Nu este bine a lua pîinea fiilor și a o arunca la cîini” (*Matei 15:26*) – și i-a chemat pe ei la credință și la împărăția Sa. Făcînd aceasta, Dumnezeu S-a slăvit mai mult decît S-a slăvit arătînd taina Evreilor, care se asemănau cu fiii. Și bine a zis Pavel: „a acestei taine”, căci sînt și multe alte taine, dar pe aceasta, cu adevărat, nimeni nu o știa și era afară de toată nădejdea omenească, adică a se chema la credință și a se mîntui „neamurile” și păgîinii.

care este Hristos întru voi, nădejdea slavei.

Aici, talmăcește care este bogăția și taina de care a zis mai sus și zice: Aceasta este Hristos, adică cunoștința lui Hristos, Care se află întru voi. Și zice cuvîntul acesta cu orăție și cu laude, ca mai mult să-i tragă pe Coloseni la Hristos. Și – zice – dacă Hristos se află întru noi, Creștinii, în lăuntru, în inimile noastre, cum îi numiți „făcători de bine” ai voștri pe Îngeri? Și cum dați Îngerilor facerea de bine și slujba ce I se cuvin lui Hristos? Iar Hristos Se numește „nădejde a slavei”, fiindcă printr-Însul nădăjduim să dobîndim slava veșnică. Se mai numește așa pentru că El este slăvita și ne-rușinata nădejde a noastră, a Creștinilor, întru Care nădăjduim că nu ne vom rușina, ci vom dobîndi de la El toate cîte vom cere în viața aceasta, iar în cea viitoare vom moșteni printr-Însul împărăția cerurilor.

28 Pe El Îl vestim noi,

Zice: Noi, Apostolii lui Hristos, vi-L vestim și vi-L propovăduim pe Hristos, iar nu Îngerii! Așadar, cum slujiți voi Îngerilor ca unor mijlocitori și sluji-

tori ai credinței voastre? În chip de apărare și cutezător a zis însă aceasta: „vestim”. adică: Hristos, aflîndu-Se sus în ceruri, noi de acolo Îl pogorîm la voi, prin propovăduire.¹

sfătuind pe tot omul și învățînd pe tot omul

Zice: Nu poruncim și nu silim pe cineva să primească credința lui Hristos și să se mîntuiască, fiindcă o însușire a bunătății și a iubirii de oameni a lui Dumnezeu este a nu-i trage pe oameni la credință tiranic și fără de voie. Ci, cu învățătura și cu sfatuire, sfătuim pe orice om să creadă. Însă – o, cititorule! – vei înțelege sfatuirea spre faptă și spre lucrări, iar învățătura spre dogme și spre credință.

întru toată înțelepciunea,

Zice: Sfatuim pe oricine cu „toată înțelepciunea”. Căci, pentru a putea cineva să învețe niște taine mari ca acestea ale credinței lui Hristos, trebuie să aibă „toată înțelepciunea”, adică înțelepciunea Sfintului Duh, înțelepciunea aceea din *Sfintele Scripturi*, înțelepciunea aceea din dreptele cugetări. [...]

ca să-l înfățișăm pe tot omul desăvîrșit întru Hristos Iisus.

Ce zici, o, fericite Pavele? Să-l înfățișezi „pe tot omul desăvîrșit” lui Hristos? Așa – zice – aceasta mă silesc și aceasta o doresc, și, dacă lucrul nu se va face și nu se va mîntui prin mine tot omul, aceasta nu va fi greșeala mea, ci a oamenilor care nu au voit să asculte propovăduirea mea și să se mîntuiască. Căci eu am făcut desăvîrșit lucrul meu, însă – zice – nu întru *Lege*, nici întru Îngeri, ci „întru Iisus Hristos”! – adică cu cunoștința și credința lui Hristos, căci cu cunoștința *Legii* și a Îngerilor nu poate a se desăvîrși cineva.

29 La aceasta și ostenesc nevoindu-mă,

Dumnezeiescul Pavel nu s-a îndestulat doar cu numirea osteneții, ci a adăugat și numirea nevoinței, ca să arate cu adăugirea aceasta și privegherile, și amărunțimea ce o avea în dieta întregii sale vieți și toate celelalte fapte pe care le fac cei ce se nevoiesc – afit întru nevoințele trupești, cît și întru cele duhovnicești – căci zice: „cel ce se nevoiește întru toate se înfrînează” (*1 Co-*

¹ Sau, zicerea de „vestim” înseamnă: Îl propovăduim pe Hristos la voi cu multă îndrăzneală, și cutezare și cu gură slobodă. (*n. aut.*)

rinteni 9:25). Deci, dacă eu ostenesc – zice – și mă nevoiesc atîta pentru al vostru folos și mîntuire, cu mult mai mult se cuvine a vă osteni și a vă nevoi pentru aceasta voi înșivă.

după lucrarea Lui, ce se lucrează întru mine cu putere.

Fiindcă mai sus a zis că se ostenește, Apostolul arată aici că și osteneala aceasta este dar al lui Dumnezeu, căci zice: E arătat că Dumnezeu, Care mi-a dat putere, voiește să ostenesc și să întrebuițez puterea aceasta întru propovăduirea evangheliei. Pentru aceasta a zis și începînd scrisoarea de față: „Pavel, Apostolul lui Hristos prin voia lui Dumnezeu” (stih 1). Și, cu aceste cuvinte, că se lucra în lăuntrul său lucrarea lui Hristos, Pavel arată că mulți erau aceia ce-l vrăjmășeau pe el și propovăduirea lui, dar că în zadar se osteneau, căci puterea lui Hristos se afla și lucra întru el, putere care mai ales atunci se arată, cînd sînt mulți vrăjmași și potrivnici.

CAPITOLUL II

*1 Căci voiesc să știți câtă nevoie am pentru voi,
și pentru cei din Laodichia și pentru cei nu au văzut fața mea în trup,*

De vreme ce urmează să ajungă la pricina ce îi stă înaintea și să mustre răutatea și dogma eretică a Colosenilor care ziceau că nu s-au adus la Dumnezeu-Părintele prin Hristos, ci prin Îngeri, dumnezeiescul Apostol arată aici că are multă iubire părintească și dragoste către Coloseni, pentru a înlesni cuvîntul, zicînd: Mare nevoie am pentru voi, o, fraților! Și-i unește pe Coloseni cu Creștinii din Laodichia și cu ceilalți de obște, pentru a nu se tulbura Colosenii, socotind că Pavel se nevoiește atîta numai pentru dinșii. Pentru ce te nevoiești însă, o, fericite Pavele? Poate pentru că ne mustri? Ba – zice – ci pentru că nu ați văzut niciodată fața mea în chip simțit.¹ Și a zis așa: „în trup”, ca să arate în chip minunat că, deși cu trupul nu-l văzuseră pe Pavel, totuși îl vedeau adeseori cu Duhul.

¹ O nedumerire se naște, și nu la întîmplare, pentru ce zice aici tîlcuitorul Teofilact că Pavel nu-i văzuse nici pe Coloseni, nici pe cei din Laodichia? – de vreme ce în capitolul 4, stih 16, Apostolul zice: „Citiți și voi scrisoarea cea din Laodichia (care este întîia către Timotei).” Căci, dacă cea dintîi scrisoare către Timotei a fost din Laodichia, este arătat că Pavel i-a scris aflîndu-se în Laodichia. Așadar, cum zice Sfințitul Teofilact că Pavel nu i-a văzut pe Creștinii din Laodichia și pe cei din Colose? Noi însă, dezlegînd nedumerirea, zicem că din cuvintele acestea ale lui Pavel nu încheiem numaidecît că el nu a văzut Laodichia și Colosele. Căci nu zice: Voiesc a ști câtă nevoie am pentru voi, Colosenii, și pentru cei din Laodichia, căci nu ați văzut fața mea în trup – ci zice așa: Am nevoie pentru voi și, pe lângă aceasta, am nevoie și pentru cei care nu au văzut fața mea în trup. Drept aceea, Pavel i-a văzut pe Colosenii Creștini și pe cei din Laodichia și, aflîndu-se acolo, a scris cea dintîi epistolă către Timotei. Căci altfel nu putem învoi acestea, decît numai dacă ar zice cineva că epistola către Timotei doar s-a trimis din Laodichia, dar nu s-a scris acolo, ci s-ar fi dictat de Pavel, dînsul fiind în alte locuri. Dar în ce locuri? Nedumerirea a rămas nedumerire, doar dacă nu ar voi cineva a zice că aceea către Timotei s-a scris și s-a trimis din alt loc, iar scrisoarea din Laodichia este cea trimisă către Pavel de Laodicheni – precum zic Fotie și Teodorit. Iar că am făcut dezlegarea nedumeririi cu adevărat, mărturisește și înțeleptul Teodorit, zicînd: „Oarecari zic însă că nu i-ar fi văzut pe Coloseni cînd a scris epistola către dinșii și se apucă a întări aceasta din zicerile acelea: «Voiesc a ști câtă nevoie am pentru voi, și pentru cei ce se află în Laodichia și pentru cei nu au văzut fața mea în trup.» Însă trebuie a înțelege gîndul zicerilor. Deci e arătat că nu pentru aceștia zice aceasta, ci, vrînd să adevereze cele pentru ei, a zis: Nu numai pentru voi, ci și pentru cei ce încă nu m-au văzut, am multă purtare de grijă” (întru pricina epistolei către Coloseni). Dar și *Faptele Apostolilor* mărturisesc că Pavel venea de-a rîndul prin țara Galatiei și prin Frigia, „întărîndu-i pe toți ucenicii” (*Fapte* 18:23), iar în Frigia se află Colosele. (*n. aut.*)

2 ca să se mîngîie inimile lor, învoindu-se întru dragoste

Acum, Apostolul ajunge la dogma cea rea a Creștinilor Coloseni, și nici nu-i mustră învederat, dar nici nu-i lasă cu totul nemustrați. Și aici se încheie perioada [„frază”. n. m.] de mai sus. Și zice: Pentru ce am mare nevoie? Pentru ca să nu cugete Creștinii – zice – osebite cugetări, ci să se învoiască și să se unească toți întru o credință și întru o dogmă. Cum și în ce chip? Nu de nevoie și de silă, ci cu dragoste. Și a zis aceasta fiindcă dogmele eretice nasc dezbinări și-i despart pe oameni între dînșii.¹

și întru toată bogăția încredințării înțelegerii,

Adică: Am nevoie pentru a nu se îndoi Creștinii despre nici o dogmă a credinței, ci a fi încredințată pentru toate dogmele „înțelegerea” lor, adică cunoștința despre taine, cu îmbelșugare și cu multă adevărire. Și nu a zis simplu: „întru bogăție”, ci: „întru toate bogățiile”, adică zice: Știu că voi, frații mei, aveți înțelegere și cunoștință de taina credinței, ci eu caut ca încredințarea acestei înțelegeri să se afle întru voi cu îmbelșugare. Sau, zice și altfel: Voiesc să vă încredințați cu înțelegere și cu socotință, iar nu fără minte și fără socoteală.

spre cunoștința tainei lui Dumnezeu-Părintele și a lui Hristos.

Și ce este taina lui Dumnezeu-Părintele? Este a se face aducerea și mîntuirea oamenilor prin Fiul lui Dumnezeu, nu prin Îngerii.

3 întru Care sînt ascunse toate vîstierile înțelepciunii și ale cunoștinței.

Zice: Doar Acesta, Hristos, le știe pe toate, ca un înțelept și ca unul ce are ascunse întru Sine-Și „toate vîstierile înțelepciunii și ale cunoștinței”. Și, dacă El singur este înțelept, atunci cu înțelepciune a venit și S-a făcut om „în vremile cele mai de pe urmă”, nu mai înainte. Drept aceea, în zadar se apucă unii fără de minte și cîrtesc pentru ce a venit Hristos și S-a făcut om în vremile cele mai de pe urmă.

Deci, zicînd: „vîstierii”, Pavel arată cu numele acesta covîrșitoarea mulțime a înțelepciunii și a cunoștinței lui Hristos – Căci scris este: „Au nu s-au adunat la Mine acestea și s-au pecetluit în vîstierile Mele?” (*Deuteronomul* 32:34) – precum și vîstierile cele simțite ale împăraților cuprind într-însele multă mulțime de aur și de argint. Iar zicînd: „toate”, arată că nici un lucru

¹ Iar Teodorit zice: „A zis: «Ca să se mîngîie inimile lor», nu «ale voastre», ci – zice – ale acelor care încă nu m-au văzut.” (*n. aut.*)

nu-l este necunoscut și neștiut lui Hristos, Cel ce are toate vistierile cunoștinței, ci El le știe și le cunoaște pe toate. Pentru aceasta zicea către El Petru: „Doamne, toate le știi!” (Ioan 21:17). Iar zicînd și: „ascunse”, arată că doar El știe, și că cel ce voiește a învăța înțelepciunea și cunoștința se cuvine a o cere doar de la El, precum a cerut-o și Solomón.

Vezi însă – o, cititorule! – că, deși se vede că Pavel zice oarece mare noimă despre înțelepciunea și cunoștința lui Hristos cu pilda de mai sus a „tuturor vistierilor” și a „celor ascunse”, totuși și aceasta a zis-o cu pogorâmînt pentru cei mai proști [„simpli”, „neștiutori”, *n. m.*]. Fiindcă Hristos nu numai că are ascunse întru Sine-Și toate vistierile cunoștinței și ale înțelepciunii, dar este însăși înțelepciunea și însăși cunoștința adevărată.¹

4 Zic însă aceasta, ca nu cumva să vă amăgească cineva cu cuvinte înduplecătoare.

Zice: Am zis aceasta, anume că doar Hristos singur le știe pe toate, „ca să nu vă amăgească cineva cu cuvinte înduplecătoare” și cu sofisme. Căci, cu toate că unul ca acela pare că zice lucru de crezare, totuși nu știe nimic, și si-logismele² lui sînt toate sofisme afară de cuvînt.

¹ Pentru aceasta zice dumnezeiescul Chiril al Alexandriei: „Deplinătatea și înălțimea întru înțelepciune și întru cunoștință o cîștigăm prin Hristos, nu prin Moisi, căci acela era slugă și pedagog, iar Acesta, fiind Domnul tuturor, ne-a fost dătător de deplină cunoștință, căci întru Dînsul sînt «toate vistierile înțelepciunii și ale cunoștinței», după cele scrise.” Însemnează că – după teologi – trei cunoștințe avea sufletul Dumnezeu-ipostatic al Domnului. [Întîi] cunoștința cea fericită, prin care, chiar pe pămînt fiind, Domnul îl vedea cu mintea Sa cea mai presus de toate pe Dumnezeu, curat și fără mijlocire, întru care fericită vedere a Sa Se veselea și Se bucura totdeauna, chiar și cînd se afla în prea-dureroasele patimi ale Crucii, pe care le simțea numai după firea Sa omenească. Această fericită vedere a lui Hristos se înțelege însă și din multe altele, iar mai ales din zicerea aceea: „Nimeni nu s-a suit la cer, fără numai Fiul omului, Cel ce este în cer” (Ioan 3:13), care se tilcuiește că Hristos a fost în cer după această fericită vedere dată în cer. [...] Vezi-l și pe Sfîntul Atanasie (în tomul I, foaia 1037) și pe Sfîntul Ioan Damaschin (în tomul I).

[Hristos] avea și cunoștință care se numește „insuflată de Dumnezeu”, pe care o aveau și Proorocii, după care Hristos știa ascunsurile oamenilor, precum este scris: „Iisus însă nu Se încredința lor pe Sine-Și, pentru că-i știa pe toți” (Ioan 2:23).

Hristos avea și cunoștința cea „cîștigată”, adică fireasca filosofie a ființelor, care era revărsată în sufletul Lui cu adevărat de la Dumnezeu, ca și întru Solomon. După ceea ce este și după firea ei, cunoștința aceasta este și se zice însă „cîștigată”, căci se cîștigă cu osteneală și cu învățatură. (*n. aut.*)

² Silogism – raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premiza majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premi-za minoră). (*n. m.*)

5 Căci, deși cu trupul sînt depărtat, cu duhul sînt împreună cu voi,

Era de așteptat ca Pavel să zică: Deși nu sînt de față cu trupul, însă cu duhul sînt cu voi, și-i văd pe amăgitorii aceia care vă amăgesc. Însă el nu a zis așa, ci a întors cuvîntul spre lauda Colosenilor¹, căci zice:

**bucurîndu-mă și văzînd rînduiala
și întărirea credinței voastre întru Hristos.**

Zice: Frații mei, mă bucur văzînd buna rînduială pe care o aveți, fiindcă voi nu numai că nu ați căzut în necredință, ci nici nu v-ați tulburat din rînduiala și din credința voastră cea întărită. Căci, așa cum regula și buna rînduială a ostașilor este aceea care face oastea tare și puternică în războiul vrăjmașilor, tot astfel și în Biserica lui Hristos buna rînduială este aceea care pricinuieste întărirea în credință împreună. Și, cu buna rînduială, isprăvește totul și dragostea Creștinilor care nu lasă să fie dezbinări între dinșii. Dar și credința lui Hristos singură, de sine-și, este întărire și întăritură a Creștinilor, fiindcă ea nu lasă să intre în inimile lor cugetări de necredință și de îndoială, îndoite cugetări care, cînd înaintează în inimă, îi clatină pe cei ce cred.

6 Deci, precum L-ați primit pe Iisus Domnul,

Zice: O, Colosenilor! – nu aducem întru voi nici o propovăduire și dogmă nouă, ci însăși dogma pe care ați luat-o mai înainte, pe aceasta o cerem acum iarăși de la voi, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, și nu pe Îngeri.

întru Acesta umblați,

Hristos – zice – este calea care vă aduce la Dumnezeu-Părintele, drept aceea, pe această cale, adică prin Hristos, sînteți datori a umbla, nu prin Îngeri, căci nu vă duce la Dumnezeu-Părintele calea aceasta a Îngerilor.

7 întemeiați

Adică: Fraților, faceți-vă nestrămutați și nemișcați întru singur Hristos, nu uneori să stați în Hristos, iar alteori în Îngeri, căci și pomul înrădăcinat nu se mută, ci rămîne întru același loc.

¹ Iar Teodorit zice că Pavel arată și din aceste cuvinte că i-a văzut pe Coloseni, căci – așa cum scrie Corintenilor, pe care i-a văzut, zicînd: „depărtat fiind cu trupul, iar de față cu duhul” (1 Corinteni 5:7) – tot astfel le scrie și Colosenilor, zicînd: „Deși cu trupul nu sînt de față, ci sînt împreună cu voi cu duhul.” (n. aut.)

și zidiți întru Dînsul,

Cu aceste cuvinte, Pavel îi arată pe Coloseni că s-au prăpăstuit din zidirea credinței și că de aceea au trebuință a se zidi numaidecît, adică de a doua zidire întru Hristos, ca asupra unei temelii.

și adeveriți cu credința,

Fraților, țineți-L pe Hristos cu adevărate, prin credință, și nu prin mincinoase silogisme și cuvinte înduplecătoare, căci zidirea, chiar dacă se face pe temelie, este greșită și cu lesnire risipită cînd nu stă cu întărire și statornică.

precum ați învățat, prisosind întru dînsa cu mulțumire.

Apostolul zice aici aceasta: „precum ați învățat”, la fel cum a zis și mai înainte: „după cum ați primit”. Și aceasta ca, deși nu s-ar rușina și s-ar îndrepta de altceva, Colosenii să se rușineze măcar de sine-și, că adică învățaseră credința și-L primiseră pe Hristos într-un fel, și acum Îl cugetă într-altfel. Deci cuvîntul acesta: „precum ați învățat”, este ca o temelie a credinței Colosenilor, iar a crede ei este zidirea de pe temelie aceasta. Fiindcă nu se cuvine ca vreun Creștin să iasă din învățăturile credinței predanisite, ci, rămînînd într-însele, să sporească și să se sîrguiască a arăta rod mai mult și creștere într-însele, mulțumind lui Dumnezeu că ne-a învrednicit pe noi, oameni smeriți, de un dar mare ca acesta, fără a scrie asupra-și sporirea și creșterea aceasta.

8 Vedeți a nu fi vreunul furîndu-vă pe voi

Zice: Creștinilor, vedeți și luați bine aminte ca nu cumva să se afle vreunul care să vă rătăcească de la credință! Căci unul ca acesta este fur, și vine pe ascuns și sapă pereții pe dedesubt, fără a simți voi. Și face acestea ca să vă fure și să vă amăgească mintea, depărtînd-o de la adevărul evangheliei. Luați aminte dar!

prin filosofie și prin zadarnica amăgire

Cu aceste cuvinte, Pavel le arată Creștinilor calea prin care vine furul și omul cel amăgitor, care este aceasta: filosofia cea din afară. Dar, fiindcă numele filosofiei este cinstit și lăudat între cei mai mulți, a adăugat și aceasta: „zadarnica amăgire”¹. Căci este și amăgire bună, despre care zicea Ieremia că-

¹ Tilcuind această zicere apostolească: „Vedeți să nu fie vreunul să vă fure prin filosofie și prin zadarnica amăgire”, Climent Stromatul întreabă care este „filosofia” aceasta? Și răspunde că

tre Dumnezeu: „M-ai amăgit pe mine, Doamne, și m-am amăgit” (capitolul 20:7), cum a fost și amăgirea lui Isac de către Iacov, fiul său, care cu dreptate a luat blagoslovenia lui Isav, fiul cel întâi născut (*Facerea* 27)¹. Și acest fel de amăgire nici nu se cuvine a-l numi cineva „amăgire”, ci iconomie.

după predania oamenilor,

Vezi – o, cititorule! – de unde se naște amăgirea? Din faptul că, între cele ale credinței și între cuvintele *Scripturilor*, intră cugetările și predanisirile cele greșite ale oamenilor. Căci prin aceasta și eresurile se numesc „eresuri”, pentru că sînt socoteli și păreri omenești. Iar credința Creștinilor nu este părere și socotință omenească și de aceea nu se va numi „eres”.

după stihiiile lumii,

Cu aceste cuvinte, Pavel începe a înfrunta pîndirile zilelor, care se păzeau de Coloseni. „stihii ale lumii” numind soarele și luna, căci prin acestea se vede că se arată zilele calde sau reci, umede sau uscate, sau alte firești așezări ale lor. Nu a zis însă: „luări-aminte ale zilelor”, osebite, ci pomenește împreună toată lumea, ca să arate din aceasta înjosirea și micșorarea lumii. Căci, dacă toată lumea este un lucru prost și un nimic, cu mult mai virtos stihiiile lumii.²

iar nu după Hristos.

Zice: Dacă v-ar fi cu puțință vouă – o, Colosenilor! – a fi și slugi ale lui Hristos, și ale stihiiilor lumii deodată, tot nu s-ar cuveni să vă înduplecați și să slujiți

este cea a lui Epicur – fiindcă aceea surpă pronia lui Dumnezeu și laudă îndulcirea – și oricare alta ar mai fi ca aceasta, care cinstește stihiiile și nu pune asupra lor pricina cea făcătoare (adică pe Dumnezeu), nici nu îl socotește prin fantazie pe Făcătorul a toate (în cuvîntul întâi din tâlcuirile sale). Iar Ioan Damaschin numește filosofia „deșartă amăgire” de obște, căci înspăimîntă cu forma, iar cu înduplecarea cuvintelor stă departe de adevăr. O asemenea filosofie și zadarnică amăgire sînt și înduplecătoarele cuvinte ale ateștilor celor noi. Drept aceea, Creștinii care ar petrece împreună cu unii ca aceștia din întimplare și din nevoie se cuvine a avea totdeauna întru pomnirea lor porunca apostolică, zicînd întru sine-și și descîntînd-o ca pe un descîntec mîntuitor: „Vedeți a nu fi vreunul să vă fure pe voi prin filosofie și zadarnică amăgire!” (*n. aut.*)

¹ Și am zis că Iacov a luat cu dreptate blagoslovenia potrivită fratelui său întâi născut, Isav, pentru că mai înainte apucase să cumpere întîia naștere de la Isav, dînd lui, flămînd fiind, să mănince lîntea cea roșie fiartă, căci „Isav i-a dat lui Iacov întîia naștere, iar Iacov i-a dat lui Isav piine și lîntea fiartă. Și a mîncat, și a băut și, sculîndu-se, s-a dus. Și a pîngărit Isav întîia naștere” (*Facerea* 25:33). (*n. aut.*)

² Vezi cum se tâlcuiesc „stihiiile” acestea la tâlcuirea epistolei către Galateni, la capitolul 4, stihurile 6, 7 și 9. Vezi și la pricina epistolei acesteia, la început, cum unii Evrei slujeau soarelui și lunii ca unor dumnezei. (*n. aut.*)

stihilor, ci doar lui Hristos s-ar cuveni a sluji. Dar acum, cînd înseși stihiele și luările-aminte ale zilelor vă despart cu totul și vă depărtează de la Hristos, cu mult mai vîrtos se cuvine a nu le urma și a nu sluji lor! Iar luările-aminte ale zilelor nu au fost doar legiuiri ale Elinilor, ci și ale Evreilor; și luările-aminte ale Elinilor și-au avut începutul de la filosofie, iar ale Evreilor de la *Lege*.

9 Căci întru Dînsul locuiește trupește toată plinirea dumnezeirii

Adică: Întru Hristos este și locuiește trupește Dumnezeu-Cuvîntul.¹ Auzind însă tu că a locuit în Hristos Dumnezeu-Cuvîntul, ca să nu socotești că Hristos a fost numai lucrat de Dumnezeu, anume că a luat numai lucrare dumnezeiască și dar, ca Proorocii – precum hulea Nestorie, căci zice: „Și întru aceia locuia Dumnezeu, după ceea ce scrie: «Voi locui și voi umbla întru dinșii» (*Levitic* 26:12)” – așadar, ca să nu socotești tu aceasta, Pavel a adăugat: „trupește”, adică: Hristos nu este parte din lucrarea lui Dumnezeu, ci ființă și fire a lui Dumnezeu. Și se zice „Hristos” fiindcă Dumnezeu-Cuvîntul S-a întrupat și S-a făcut un ipostas împreună cu luarea firii omenești. Căci S-a și întrupat tot, dar și este tot împreună cu Părintele. Și, fiind scris împrejur cu trupul, era necris împrejur cu dumnezeirea. Sau, și așa se înțelege – după Sfîntul Chiril al Alexandriei – că Dumnezeu-Cuvîntul S-a sălășluit întru Hristos precum locuiește sufletul în trup. Însă sufletul locuiește în trup cu jînere și după ființă, ci nu fără despărțire și fără tulburare. Sufletul se desparte de trup cu moartea, iar Dumnezeu-Cuvîntul nu S-a despărțit niciodată de omenirea luată la Sine, ci și în mormînt era împreună cu trupul și îl păzea pe el nestruciat, și în iad era cu sufletul, propovăduind tuturor sufletelor ce se aflau acolo, precum zice căpetenia Petru: „Mergînd, le-a propovăduit și duhurilor ce se aflau în temniță” (*1 Petru* 3:19), adică dînd slobozenie și iertare celor robiți acolo, cum a proorocit Isaia, zicînd: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru care M-a uns a bine-vesti săracilor și M-a trimis a propovădui celor robiți iertare” (*Isaia* 61:1). Și – ca să zic în scurt – Dumnezeu-Cuvîntul a fost unit cu ipostaticul Său suflet și trup încă și cînd sufletul I s-a despărțit de trup, în vremea morții Sale celei de voie de trei zile, cînd trupul era în mormînt și sufletul în iad.²

¹ Vezi și la capitolul I al acesteia, stîh 19, cum se tilcuiește zicerea: „că întru Dînsul a bine-voit a locui toată plinirea”. Iar Teodorit tilcuiește zicerea aceasta așa: „Vrînd să arate osebirea *Legii* și a darului, dumnezeiescul Apostol L-a alăturat pe Hristos lingă sărăcia stihilor. Și, vrînd a arăta din alăturare covîrșirea, a adăugat zicînd că «întru Dînsul locuiește trupește toată plinirea dumnezeirii», adică: În trupul Său – zice – El nu a primit un dar oarecare, asemenea cu Moisi, fiindcă omenirea Celui ce se vedea e unită cu toată dumnezeirea Fiului celui unul născut.” (*n. aut.*)

² Pentru aceasta, unii din purtătorii de Dumnezeu Părinți – precum marele Vasilie – zic că unirea Dumnezeu-Cuvîntului cu omenirea se aseamănă cu unirea focului și a fierului, anume

10 și sînteți deplini întru Dînsul,

O ce minunat cuvînt a zis cerescul călător Pavel! Căci zice: Voi, Creștinii din Colose, nu aveți nimic mai puțin decît Hristos, ci și voi sînteți plini de darul dumnezeirii Lui. Însă întru Dînsul aveți acest dar, adică prin luarea omenirii. Căci, de vreme ce firea noastră, a oamenilor, s-a unit ipostatic cu Dumnezeu-Cuvîntul, pentru aceasta și noi ne-am împărtășit întru Dînsul și printr-Însul de firea dumnezeiască – precum zice căpetenia Petru, că: „prin acestea să vă faceți părtași ai firii dumnezeiești” (2 Petru 1:4). Adică nu ne-am făcut părtași ai firii lui Dumnezeu – să nu fie! – ci ai darului și ai lucrării ce este fără despărțire împreună cu firea lui Dumnezeu. Căci Pavel voiește pretutindeni a ne aduce pe noi, Creștinii, lingă Hristos. Pentru aceasta zice și aiurea: „împreună ne-a sculat și împreună ne-a pus să ședem întru cele cerești, întru Hristos” (Efeseni 2:5). Și iarăși: „De răbdăm, vom și împărăți împreună” (2 Timotei 2:12). Și în altă parte îi numește pe Creștini „moștenitori ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori cu Hristos” (Romani 8:17).

care este capul a toată Începătoria și Stăpînirea.

Aici, Pavel nu-L numește pe Hristos cap a toată Începătoria și Stăpînirea Puterilor îngerești ca pe unul ce ar fi de o ființă cu dinsele după dumnezeire, ci L-a numit cap al Îngerilor ca pe un pricinuitor și ziditor al lor – precum am zis mai sus.¹ Și zice: Cum dar L-ați lăsat pe Hristos și ați alergat la Îngeri, al

cînd fierul e înfocat tot. Alții o seamănă cu unirea pomului cu altoiul de alt neam altoit într-însul – cum zice Teodorit. Iar alții, cu unirea sufletului și a trupului – precum zice Atanasie și dumnezeiescul Chiril al Alexandriei mai sus. [...] Însă în fire nu se află nici o pildă și asemănare care să se potrivească după amărunchime cu unirea Dumnezeu-Cuvîntului cu omenirea, ci toate asemănările firești sînt mai mici decît aceasta. La Icumenie, se zic însă și acestea: „Și cum este cu puțință a locui Dumnezeu-Cuvîntul în trup după ființă, și a fi unit cu trupul după ipostas și încă a Se afla pretutindeni, toate plinindu-le, fără a fi îngrădit în trup?” Spre dezlegarea unei asemenea nedumeriri, zice: „Se cuvine să înțelegem că s-a făcut ceea ce se face întru lumina soarelui (măcar că orice pildă simțită este mai prejos decît adevărul și decît lucrurile dumnezeiești – precum am zis). Deci – precum lumina cea întîi născută [lumina zidită în prima zi a Facerii, *n. m.*], la început fiind oarecum nematerialnică și netrupească, s-a unit cu trupul soarelui, adică cu discul lui, și s-a preschîmbat într-una trupească și materialnică, însă, chiar în trupul soarelui aflîndu-se nu se îngădește și nu se oprește de a le lumina pe toate – tot așa și Dumnezeu-Cuvîntul, netrupeșc fiind mai înainte, după ce S-a unit cu trupul, nu Se oprește de a fi și unit după ipostas cu trupul, și totodată a nu Se îngădi într-însul, ci a le plini pe toate. Pentru aceasta socotesc că Domnul Se numește pe Sine-Și «lumină» (Ioan 8) și Maleahi Proorocul pentru aceasta L-a numit «soare al dreptății» (capitolul 4).” (*n. aut.*)

¹ Vezi la țilcuirea zicerii: „mai întîi născut decît toată făptura” (capitolul 1:15). Mulți din teologi zic însă că Hristos este cap al Îngerilor și după sufletul Său cel nematerialnic, de un

căror cap și făcător este Hristos după dumnezeire? Cu aceste cuvinte, doboară și risipește dogma eretică pe care o aveau, socotind că s-au adus la Dumnezeu prin Îngeri, nu prin mijlocirea lui Hristos.

11 În El v-ați și tăiat împrejur cu tăiere împrejur nefăcută de mână,

Aici, Pavel spune minunata facere de bine a lui Hristos pentru noi, Creștinii, fiindcă duhovniceasca tăiere împrejur a Creștinilor nu o face mîna omească, precum se face tăierea împrejur trupească, ci Duhul cel Sfînt. Și nu retează parte din mădulele trupului din afară, ci retează tot omul din lăuntru, prin Sfîntul Botez.

întru dezbrăcarea trupului păcatelor cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos.

Acolo, la tăierea împrejur trupească, Evreul ce se tăia împrejur se dezbrăcă și lepăda numai un mădular al trupului, fiindcă i se lua învelitura cărnii, care era netăierea împrejur.¹ Iar aici, la tăierea împrejur duhovnicească, se dezbrăcă tot trupul de păcatele pe care le facem prin trup. Și această duhovnicească tăiere împrejur nu o face *Legea*, ci Hristos prin Sfîntul Botez, fiindcă ne dezbracă de vechea viață păcătoasă, care era toată trupească și pătimașă.

12 Îngropîndu-vă împreună cu El întru botez,

Ceea ce Apostolul a numit mai sus „tăiere împrejur”, aici o numește „mormînt”, arătînd cu aceasta un lucru mai mare decît tăierea împrejur. Căci în mormîntul acesta duhovnicesc al botezului nu se aruncă mădularul tăiat, precum se aruncă la tăierea împrejur a Evreilor, ci într-însul părțile tăiate de la noi se strică și se pierd desăvîrșit. Deci, cel ce se botează se îngroapă împreună cu Hristos întru sfînta colîmivitră (scăldătoare) ca în mormînt, închipuind îngroparea de trei zile a Domnului prin cele trei afundări și mîrînd după vechiul om pătimaș și păcătos.²

neam cu Îngerii, și că este cap al lor după omenirea Sa, ca unul ce S-a suit cu omenirea mai presus de toată începătura și stăpînirea și ca unul ce S-a făcut povățuitor și stăpînitor al tuturor făpturilor după înviere. Și vezi tălcuirea zicerii: „și spre aceasta L-a dat cap Bisericii mai presus de toate” (*Efeseni 1:22*). (*n. aut.*)

¹ Vezi și tălcuirea stihului 25 al capitolului 2 al celei către Romani și subînsemnarea de acolo. [...] Iar marele Vasilie zice: „[Botezul] este o curățire a sufletului de spurcata cugetare ce i s-a făcut lui mai înainte de către trup, după cea scrisă: «Spăla-mă-vei, și mai mult decît zăpada mă voi albi»” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 15). (*n. aut.*)

² Sfîntul Botez închipuie nu numai mormîntul Domnului, ci și pogorîrea Lui în iad. Pentru aceasta a zis marele Vasilie: „Dar cum săvîrșim pogorîrea în iad? Urmînd îngroparea lui Hris-

**Împreună cu El v-ați și sculat prin credința în lucrarea lui Dumnezeu,
Cel ce L-a sculat pe El din morți.**

Sfântul Botez nu este numai mormînt al celor se se botează, ci și înviere a lor. Cum și în ce chip? Prin credință, căci noi, Creștinii care ne-am botezat, am crezut întru puterea și lucrarea lui Dumnezeu, anume că Dumnezeu poate să ne scoale din morți, întru aceasta avîndu-L pildă pe Hristos, pe care L-a sculat din morți. Și ne-am sculat după două feluri: unul, pentru că, prin credința și nădejdea în înviere, arătăm că am dobîndit-o de acum, măcar că aceasta se va face cu lucrul în viitorime; apoi, pentru că duhovnicește și sufletește am lepădat de la noi moartea faptelor păcatelor și ne-am sculat întru viața înbunătățită și nepătimașă, ceea ce arată mai departe Apostolul:

**13 Și voi, morți fiind cu greșelile și cu netăierea împrejur
a trupului vostru, v-ați făcut vii împreună cu Dînsul,**

Zice: Suferind moartea trupească, Hristos S-a făcut viu. Și L-a sculat pe El Tatăl nu doar că El era neputincios a Se scula pe Sine-Și și a Se face viu, ci pentru că toate ale Sale le afierosește lui Dumnezeu-Părintele. Căci El Însuși zice că și singur S-a sculat pe Sine-Și: „Stricați biserica aceasta, și în trei zile o voi ridica” (Ioan 2:19). Și *Faptele Apostolilor* zic: „înaintea cărora S-a înfățișat pe Sine-Și viu după patima Sa” (Fapte 1:3). Iar voi – zice – Colosenii din „neamuri”, cei ce erați morți și omorîți de păcate și „netăiați împrejur” – care adică aveai cugetare trupească de prisos, care vă omora – „v-ați făcut vii împreună cu Hristos”. Căci, așa cum Acela S-a sculat după trup, tot astfel și voi v-ați sculat după Duh, însă negreșit vă veți scula și cu trupul, la sfîrșitul lumii.¹ Iar marele Ioan Hrisostom zice că murirea se poate înțelege aici și într-alt chip, adică: „Pentru păcatele voastre – zice – vă aflați sub osîndirea morții și aveai să muriți, iar Hristos v-a slobozit din această osîndă.”²

tos, că trupurile celor ce se botează se îngroapă oarecum în apă.” Și dumnezeiescul Hrisostom zice: „A ne boteza, a ne afunda și apoi a ieși din apă, este închipuirea pogorîrii în iad și a ieșirii de acolo” (Cuvîntul 40 la cea dintîi către Corinteni). Vezi și subînsemnarea stihului 4 al capitolului 6 al celei către Romani. (n. aut.)

¹ Pentru aceasta zice marele Macarie: „Învierea sufletelor celor moarte se face de acum, iar învierea trupurilor, în ziua aceea” (Cuvîntul al 36-lea). (n. aut.)

² Iar Teodorit zice că Apostolul a numit „netăiere împrejur” a trupului răutatea, învățînd că netăierea împrejur a trupului nu vatămă cu nimic pe cei ce o au. Iar „netăierea împrejur” a sufletului, aceea pierde și trupul, și sufletul. Și, din aceasta, se arată că „tăierea împrejur” a trupului nu-l folosește cu nimic pe cel ce se taie împrejur, iar lepădarea viclesugului și a răutății face mîntuirea cea adevărată. (n. aut.)

iertînd vouă toate greşelile,

Ce greşeli ne-a iertat Hristos? Acelea – zice – care vă pricinuiau murirea și moartea. Vezi, Creștine, de ce canoane eram vrednici noi, adică de moarte și de iad, și că Hristos ne-a slobozit de acestea?¹

14 ștergînd cu dogmele zapisul ce era asupra noastră, care era împotriva noastră.

Fiindcă a zis mai sus că Hristos ne-a lăsat greşelile, ca să nu socotești tu, cel ce citești, că le-a lăsat să rămînă și să se arate, Apostolul zice că nu le-a lăsat să rămînă, ci le-a șters și le-a stins desăvîrșit. Iar prin „zapis” se cuvine să înțelegem *Legea*, ori mărturisirea pe care norodul Israilitean a făcut-o cu gura pentru *Lege* ca un zapis către Moisi, zicînd către dînsul: „Toate cîte le-a zis Dumnezeu le vom face și le vom asculta” (*Ieșirea* 19:8). Sau, „zapisul” e acea înspăimîntătoare tocmeală și învoială făcută de Dumnezeu cu Adam dacă va călca porunca lui ceea făcătoare de viață, zicîndu-i: „Ori în ce zi veți minca dintr-însul, cu moarte veți muri” (*Facerea* 2:16).² Căci această înspăimîntătoare tocmeală o ținea diavolul ca un zapis scris de mînă și acesta sta împotriva noastră și nu ne lăsa a căuta în sus și a ne slobozi, fiindcă era drept.³ Deci acest zapis l-a șters Hristos „cu dogmele”, adică cu credința, fiindcă nu cu fapte, ci cu dogmele credinței s-a dezlegat acel zapis.⁴

¹ Zice și Teodorit: „Păcatul ne-a omorît pe noi toți, căci el a rostit asupra noastră hotărîrea morții. Ci Dumnezeu a toate ne-a făcut părtași ai vieții Stăpînului Hristos și ne-a dăruit iertarea păcatelor.” (*n. aut.*)

² Tilcuind zicerea aceea a lui Isaia, ce zice: „Vai celor ce scriu răutate și vicleșug!” (*Isaia* 10:1), marele Vasilie zice: „Drept aceea, și făcînd cele bune, și învîstierînd rele împotriva sa, oricine scrie pentru sine-și, făcînd zapise scrise de mînă. Căci împotriva noastră se scrie de mînile noastre oarecare scrisoare de mînă (adică zapis), fie cînd voim cele rele, fie cînd facem cele bune.” (*n. aut.*)

³ Iar Teodorit zice: „Socotesc că și trupul nostru cel pătîmas s-a numit «zapis» scris de mînă, căci prin trup cutezăm toată fapta cea fără de lege: prin ochi, privind cu înverșunare; prin limbă, vorbind cele netrebnice; prin urechi, primind învățătura vătămătoare; cu mînile, cutezînd tilhărie, lăcomie de averi și vărsare de sînge. Deci Dumnezeu-Cuvîntul, luînd la Sine-Și firea noastră, a păzit-o slobodă de tot păcatul și a șters zapisele datoriilor noastre cele ce s-au făcut într-însa rău. Și Acesta, primind a Se pironi pe cruce, a șters datoria noastră, a tuturor. Și, plinînd *Legea*, a încetat-o, lege care din vechi fusese folositoare doar Evreilor, iar nouă nicidecum îndemînică. Și ne-a dat nouă dogmele evanghelice, întru păzirea acestora făgăduindu-ne mîntuirea.” (*n. aut.*)

⁴ Vezi cum se tilcuiește zicerea aceasta și la stihul 16 al capitolului 2 al celei către Efeseni: „legea poruncilor întru dogme nelucrătoare făcînd-o”. (*n. aut.*)

și l-a ridicat din mijloc, pironindu-l pe cruce.

Hristos nu doar că a șters – zice – și a stins zăpăsul ce era asupra noastră, ci l-a și „ridicat din mijloc”, adică l-a făcut să nu se mai arate. Și nu ni l-a dat nici nouă, nici nu l-a păzit El, ci, pironindu-l pe cruce, l-a rupt în multe bucăți, lucru pe care îl face acela care iartă datoria cuiva cu bucurie și rupe zăpăsul datoriei. Căci, toți oamenii fiind vinovați și supuși sub păcate și sub pedepse, Însuși Fiul lui Dumnezeu cel fără de păcat, pedepsindu-Se și răstignindu-Se pentru noi, cu crucea a dezlegat păcatul și pedeapsa noastră. Deci acolo, pe cruce, a rupt zăpăsul cel împotriva noastră.¹

15 Dezbrăcînd începătoriile și domniile,

Aici, dumnezeiescul Apostol numește „începătorii și domnii” puterile diavolești, fiindcă cu acestea se îmbrăcase firea omenească precum cu o haină, toată închipuindu-se și îngrășîndu-se de patimi și de răutățile lor. Sau, zice că Hristos „S-a dezbrăcat” de acestea, căci, făcîndu-Se om, avea ca apucătură și prindere a diavolului chiar aceasta, a fi om și a purta păcătoasa fire a oamenilor. De aceea, Stăpînul Hristos „S-a dezbrăcat” de apucătura și prinderea aceasta a vrăjmașului, adică S-a aflat neprins de începătoriile și stăpînirile demonilor. Căci, deși a luat la Sine-Și păcătoasa fire omenească, a păzit-o fără de păcat.²

Poți însă – o, cititorule! – să înțelegi și altfel zisa aceasta a lui Pavel. Diavolul ținea și stăpînea firea omenească cu două patimi peste tot cuprinzătoare

¹ Se cuvine a ști Creștinii că, în locul zăpăsului păcatelor lor, pe care l-a șters Hristos, ei au dat alt zăpăsul lui Hristos. Și care este acesta? Este tocmeala și mărturisirea pe care i-au dat-o lui Hristos cînd s-au botezat: că se leapădă de satana, și de toate lucrurile lui, și de toată închinăciunea lui și se împreunăază cu Hristos, pentru a viețui și a petrece după legile, poruncile și voia lui Hristos. Drept aceea, Creștinii se cuvine să păzească adevărată mărturisirea aceasta pînă la moarte. Pentru că, de vor călca zăpăsul acesta și mărturisirea lor, cine îl va mai șterge? Sau ce răspundere vor da lui Hristos pentru aceasta în ziua Judecării? Despre aceasta a scris și dumnezeiescul Hristostom, zicînd: „Dar s-a făcut alt zăpăsul, dar nu precum era cel dintîi, căci, după ce zic: «Mă leapăd de Satana!», zic: «Mă împreună cu Hristos». Și, de altfel, acesta nici nu s-ar numi zăpăsul, ci tocmeală. Căci zăpăsul este cînd cineva, fiind vinovat de datorii, scrie să se țină de ele, dar aceasta e tocmeală. Iar zicerea: «mă leapăd de tine, satana» e în loc de: «nu voi asculta de tine»” (*Cuvîntul al 7-lea la cea către Coloseni*). (*n. aut.*)

² Înțeleptul Teodorit tilcuiește zicerea aceasta așa: „Demonii aveau silnicia asupra noastră prin parimile trupului, iar Fiul lui Dumnezeu, îmbrăcîndu-Se cu trupul, S-a făcut mai presus de păcat și, prin al Său trup, a stricat silnicia potrivnicilor și a făcut arătată tuturor oamenilor neputința lor, dăruindu-ne biruința asupra lor.” (*n. aut.*)

[„generale”, *n. m.*], cu îndulcirea și cu chinuirea, adică cu durerea. Deci Domnul, luând firea omenească pentru ca să Se lupte pentru noi cu începătoriile și stăpînirile diavolului, a biruit drăceștile stăpîniri chiar de la începutul luării sfîntului Său trup, pentru că S-a zămislit cu adevărat fără îndulcire, adică fără sămînță bărbătească, și S-a născut fără chinuire, adică fără dureri de pîntece ale Fecioarei maicii Sale. Ci și după ce S-a născut și S-a făcut bărbat desăvîrșit, fiind ispitit vreme de 40 de zile în munte cu amăgirile îndulcirii – adică ale lăcomiei de pîntece, ale iubirii de slavă și ale iubirii de bogăție – l-a robit pe diavolul fătîș și simțitor. Domnul l-a biruit pe ispititorul fiindcă nu S-a prins nicidecum de aceste amăgiri ale îndulcirii, și biruința asupra lui ne-a dăruit-o nouă. După aceea, diavolul s-a silit iarăși să-L biruiască pe Domnul cu armele chinurii, ca să-L facă să-i urască pe oameni, aproapiții Lui. Dar, cu toate că-L vrăjmășuia pe Domnul prin mijlocirea fariseilor, a cărturarilor și chiar prin oamenii cărora Domnul le făcuse bine, nu a putut să-și împlinească scopul și să-L facă pe Domnul să-i urască pe vrăjmășuitorii Săi. La sfîrșit, a pornit asupra Domnului meșteșugirea cea mai puternică pe care o avea: i-a înduplecat pe Iudei să-L răstignească pe Domnul. Ci Domnul, atît de mult nu se pleca la scopul și voia diavolului, încît, chiar spînzurat pe cruce, nu numai că nu l-a urît pe aproapele, ci încă și cerea Părintelui Său să-i ierte pe răstîgnitorii Săi, zicînd: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac” (*Luca 23:34*). Deci în acest chip Domnul „a dezbrăcat” cu totul începătoriile și stăpînirile demonice. Și, așa cum S-a împărtășit de firea noastră, tot astfel ne-a și dăruit nouă, celor ce ne îmbrăcasem cu aceste începătorii prin păcat, ne-a dăruit – zic – izbîndirea asupra lor și dezbrăcarea [de ele].

le-a vădit de față,

Adică: Domnul le-a făcut pe demonicele stăpîniri să se rușineze și să fie batjocorite cu îndrăzneală, căci nu s-a rușinat diavolul niciodată atît de mult, pe cît s-a rușinat în vremea răstîgnirii Domnului. Căci, în vremea cînd el aștepta să-L biruiască și să-L stăpînească pe Domnul desăvîrșit, nu numai că nu l-a stăpînit pe Domnul, dar încă i-a pierdut și pe cei ce îi avea în stăpînirea sa mai înainte. Iar zicerea „de față” e în loc de: „în priveliște, înaintea tuturor celor ce priveau”, căci zice: „Norodul sta privind” (*Luca 23:25*). De aceea, nesuferind această covîrșitoare rușinare și pierzare a sa, diavolul a făcut apoi în tot chipul ca să-i înduplece pe oameni că Hristos nu a murit cu adevărat, ci după fantazie. Fiindcă aceasta era doborîrea lui cea mare și stricarea lui cea desăvîrșită, a omorî om nepăcătos și apoi, prin moartea aceasta, nenădăjduit să se omoare el însuși de acela pe care l-a omorît și să rămînă nelucrător. De aceea a și ridicat nenumărate eresuri și a îndemnat mulți eretici să spună că Domnul a murit după fantazie,

iar nu după adevăr. Căci, dacă nu a murit cu adevărat, atunci nici nu a înviat; și, dacă nu a înviat, nici nu S-a înălțat. Sau – mai bine a zice – dacă Domnul nu a murit, atunci nici nu a fost om cu adevărat; și, dacă nu a fost aceasta, atunci nici Dumnezeu nu era, ci un amăgitor și un înșelător. Vezi – o cititorule! – că toate atîrnă de moartea lui Hristos.¹ Drept aceea și Domnul, mai înainte cunoscînd aceasta, a murit în chip arătat, înaintea tuturor. Dar nu S-a sculat din morți în chip arătat tuturor, căci martor și adevăritor al învierii Sale avea a se face întregul timp de după aceasta.² Iar dacă timpul de atunci nu s-ar fi făcut martor al morții Sale, alt timp în urmă nu s-ar fi făcut adevăritor.

facînd triumf asupra lor întru aceasta.

Adică: În cruce, Domnul i-a arătat pe demoni biruiți, căci „triumf” se zice cînd un împărat, întorcîndu-se biruitor și purtînd semnele de biruință de la războiul cu vrăjmașii săi, face un alai de obște învederat și-i arată legați și înșirați

¹ Pentru aceasta a zis și Sfîntul Grigorie al Nissei: „Poate, de ar cerceta cineva taina mai cu de-amăruntul, mai cu drept cuvînt ar zice că nu s-a întîmplat moartea pentru naștere, ci dimpotrivă, pentru moarte s-a luat nașterea. Căci Cel ce viază de-apururea nu Se îmbracă cu nașterea cea trupească avînd trebuință a vieții, ci pentru a ne întoarce pe noi din moarte la viață” (*Cirvin-tul Catehetic*, capitolul 72). (*n. aut.*)

² Însemnează că Domnul nu a înviat arătat înaintea oamenilor [din aceste pricini]:

1) Pentru că învierea Lui a fost taină ascunsă și singur lui Dumnezeu cu puțință a fi înțeleasă, ca una ce e mai presus de fire, iar tainele lui Dumnezeu nu se cuvine a fi arătate oamenilor, ca unele ce nu se pot înțelege, ci sînt primite numai prin credință.

2) Pentru că ochi de om nu a văzut întîia plămuire și facere a lui Adam, a celui vechi; astfel încît era de urmare a nu vedea ochi de om nici a doua plămuire și naștere a lui Adam, a Celui de-al doilea – precum zice dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului.

3) Căci, dacă Domnul S-ar fi sculat din morți înaintea ludeilor, aceia ar fi căutat să mînințe, să bea și să petreacă împreună cu Dînsul, cum au făcut cu Lazăr cel ce a fost înviat, sau chiar cu Domnul, mai înainte de Paștile. Iar fiindcă trupul Lui era nesticăcios [după înviere], nu avea trebuință de o asemenea hrană și de a petrece împreună. Și, de aici, ludeii ar fi zis că a înviat după nălucire, iar nu cu adevărat și lucrător, și prin urmare mai mult s-ar fi vătămat, decît s-ar fi folosit. Deci pentru aceste pricini nu a înviat Domnul în chip arătat și a lăsat ca învierea Lui să fie dovedită ca adevărată atît de minunile pe care le făceau Apostolii întru numele Lui, cît și de muncile și morțile primite de ei pentru numele Lui. Căci care om înțelept ar crede să învieze morți și să lucreze minuni și semne mai presus de fire și de mirare numele unui om ce nu ar fi putut a se scula pe sine din morți, ci ar fi rămas întru stăpînirea morții și a stricăciunii ca ceilalți oameni? Sau cine s-ar încredința că ucenicii și Apostolii lui s-ar munci și ar muri cu osîrdie pentru un simplu om, mort și topit în mormînt? Căci aceasta este cu totul eu neputință și de necrezut. Pentru aceasta, și dumnezeiescul Hrisostom zice că de aceea se citește în biserică *Faptele Apostolilor* după Paști, după Înviere, pentru că propovăduirea Apostolilor și minunile pe care le făceau, care se cuprind în *Fapte*, adeverează și dovedesc că învierea Domnului e adevărată. (*n. aut.*)

înaintea tuturor pe vrăjmașii biruiți de dînsul.¹ La fel, și Domnul l-a biruit pe diavol și pe demonii slujitori lui și, prin cruce, a înfipt semnul biruinței înpotri-
triva lor.² Pentru aceasta a triumfat asupra demonilor și i-a arătat pe aceștia biruiți și legați înaintea unui obștesc teatru al Elinilor, al Romanilor și al Evreilor împreună, celor ce priveau răstignirea Lui.

Deci – zice – dacă nu Îngerii au murit pentru noi, ci Hristos, cum voi, Colosenii, ziceți că v-ați adus înaintea lui Dumnezeu-Părintele prin Îngerii, iar nu prin Iisus Hristos?

*16 Deci să nu vă judece pe voi cineva întru mîncare,
sau întru băuturi, sau cu privire la vreo parte de sărbătoare,
sau lună nouă sau la sîmbete,*

Cîte a zis mai sus dumnezeiescul Pavel Colosenilor, le-a zis umbros și ghicitoarește, cum a fost mai ales cuvîntul acela: „Vedeți să nu fie careva furîn-

¹ Zicerea „triumf” se etimologhisește de la „tria”, iar „tria” se numesc frunzele smochinului, ca unele ce sînt împărțite în trei. Iar vechii biruitori erau încununăți cu frunze de smochin cînd se întorceau de la bătălie (precum zice Varin). (n. aut.)

² Iar „semne de biruință” erau atunci cînd, după ce-și biruia vrăjmașii, cineva ridica o piatră mare, sau făcea un zid pe care scria biruința aceea, ca să o vadă urmașii și să-și aducă aminte. Așadar, piatra sau zidul de acest fel se numește „semn de biruință” fiindcă se înfigea și se ridica asupra înfrîngerii vrăjmașilor (de la scoliile lui Aristofan). La fel a înfipt și Hristos crucea, ca semn de biruință pentru doborîrea demonilor, asupra căreia a scris lucrător, prin moartea Sa, chipul biruirii vrăjmașilor Săi. Pentru aceasta, de cîte ori vedem crucea, ea ne aduce aminte de această biruință a Domnului asupra diavolului și asupra demonilor, și ne îmbărbătăm întru războiul asupra acestora. Îmi place și pilda aceea pe care o aduc oarecari dascăli la aceasta, zicînd: „La fel cum un luptător puternic și ispitit se lasă gol și se unge cînd se luptă cu potrivnicul său, pentru ca acela să nu-l poată prinde, și, luînd înainte un loc înalt, îl suie acolo și de acolo îl aruncă jos și îl sfărîmă, tot așa a făcut și Stăpînul nostru Hristos. Acesta, luptîndu-se cu diavolul mai înainte în munte și biruindu-l pe acela mai întîi cu întoarcerea despre îndulcire. S-a luptat cu el apoi și prin durere. Pentru aceasta, dezbrăcîndu-Se de haină și împletindu-Se cu dînsul, l-a suit pe locul înalt al crucii și de acolo l-a aruncat jos cu mare îndrăzneală și triumf, și așa l-a zdrobit și l-a pierdut pe el. Pentru aceasta scria Hrisostom: „Căci s-a făcut ca o luptă cu sabia: moartea L-a rînit pe Hristos, iar la urmă, rînit fiind, Hristos a omorît-o pe dînsa. De un trup mort se omora cel ce părea a fi nemuritor! Și lumea privea aceasta” (Cuvîntul al 6-lea la cea către Colosenii). Și era a vedea cineva lucruri de mirare și pidosnice, căci diavolul făcea în tot chipul ca să-L omoare pe Domnul nu cu altfel de moarte, ci cu moartea crucii, pentru ca, fiind spinzurat pe înalta cruce, mai mult să se ocărăscă și să se necinstească. S-a plinit însă cea dimpotrivă: căci, cu adevărat, Hristos S-a răstignit sus, în înalt, dar de acolo i-a tras la a Sa cunoștință pe toți cei ce se aflau jos, precum singur a proorocit, zicînd: „De mă voi înălța Eu de pe pămînt, pe toți îi voi trage către Mine” (Ioan 15:32). Și astfel S-a slăvit și S-a cinstit mai mult. Iar diavolul, fiind aruncat de acolo, de la înălțimea crucii, și căzînd leș (hoit) ciudat, cu mare curaj s-a biruit și cu veșnică necinste s-a necinstit. (n. aut.)

du-vă pe voi!” (la stihul 8). Iar aici grăiește către dinșii mai arătat despre luările-amine pe care le urmau, după ce mai înainte a numărat facerile de bine ale lui Hristos. Căci zice: Dacă voi, fraților, ați dobîndit asemenea mari faceri de bine de la Hristos, pentru ce vă faceți pe sine-vă supuși și robi unor proaste și prea-mici pîndiri evreiești? Așadar – zice – să nu răbdați a vă judeca cineva că nu păziți luările-amine evreiești la mîncări și la băuturi! [...] Și a zis „parte de sărbătoare” ca să arate că Colosenii nu păzeau întregi sărbătorile Evreilor. Căci, deși sabatizau, adică păzeau simbetele, nu le păzeau cu scumpătatea cu care le păzeau Evreii, fiind ei Creștini. Deci, cu aceste cuvinte, Pavel arată că păzirea din parte a sărbătorilor evreiești este zadarnică, de vreme ce păzirea lor [nici] nu este întru toate și că, din această păzire din parte a sărbătorilor Evreiești nu se întărește, ci se surpă întregul sărbătorilor de acest fel. Căci, de ar fi fost bine a se păzi serbările evreiești, ar fi trebuit să fie păzite desăvîrșit și întru toate, iar nu a se păzi neîmplinite și în parte.¹

17 care sînt umbră a celor viitoare,

Aici, Apostolul numește „viitoare” tainele testamentului celui nou care urmau să fie.

iar trupul, al lui Hristos.

18 Nimeni să nu vă amăgească,

Unii fac stare desăvîrșit [„punct”, *n. m.*] la „Hristos”, așa cum se scrie aici, și înțelegerea cuvîntului este aceasta: Precum trupul face umbră, așa și *Testamentul cel Vechi* a fost o umbră a trupului evangheliei, iar „trupul” – adică lucrul adevărat, evanghelia – este al lui Hristos.² Drept aceea, de ce se cuvine a ține voi, Colosenii, umbra trupului cînd trupul este de față?

¹ Despre aceasta a zis și Teodorit: „Bine a adăugat Apostolul, zicînd: «parte de serbare», pentru că ei nu puteau săvîrși acestea. Căci cum ar fi fost cu puțință a alerga din Frigia la Ierusalim de trei ori pe an, ca acolo să săvîrșescă serbările după *Lege*? Mai ales pe cea a Cincizecimii, aproape fiind de a Pashăi, calea fiind mai lungă de cincizeci de zile de mers. Căci *Legea* porunca Evreilor să meargă la Ierusalim de trei ori pe an, ca să serbeze Paștile, Cincizecimea și Înfigerea Corturilor, zicînd: «În trei vremi în tot anul se va arăta toată partea bărbătească a ta înaintea Domnului Dumnezeului tău, în locul pe care îl va alege Domnul: la Sărbătoarea Azimelor (Pasha), la Sărbătoarea săptămînilor (adică a Cincizecimii) și la Serbarea Înfigerii Corturilor»” (*Deuteronom 16:16*). (*n. aut.*)

² Iarăși Teodorit tîlcuiește așa: „Viețuirea evanghelică ține loc de trup, iar *Legea* de umbră. Dar, ridicîndu-se lumina, umbra se desparte de trup. Tot așa, umbra este *Legea*, iar trup și lumină, Stăpînul Hristos.” (*n. aut.*)

Iar alții înțeleg zicerea „trupul lui Hristos” unită cu zicerea „nimeni să nu vă amăgească pe voi”, și înțelegerea este aceasta: Nimeni să nu vă amăgească sau să vă supere cineva pe voi, care sînteți trup al lui Hristos, și deci și voi, fraților, l-ați biruit pe diavolul și v-ați făcut mai presus de dînsul. Pentru ce dar iarăși să vă robiți pe sine-vă păcatului, păzind *Legea cea Veche*, care nu vă poate slobozi din păcat și a vă îndrepta? Căci este arătat că, dacă păziți obiceiurile Evreilor, aveți încă domn și stăpînitor al vostru *Legea cea Veche* și se vede că de aceea v-ați mîntuit.

Și, fiindcă *Legea* a fost umbră a trupului evangheliei, iar evanghelia și cele ale lui Hristos sînt însuși trupul Lui, pentru aceasta se cuvenea mai întîi a ne deprinde în umbră și apoi să primim trupul a căruia a fost umbra. Deci Hristos S-a întrupat la urmă după cuviință, după *Legea Veche*, în anii cei mai de pe urmă, ca să ne aducă pe noi mîntuiți la Dumnezeu-Părintele.

*voind întru smerita-cugetare și întru religia Îngerilor,
pe care nu i-a văzut, umblînd întru mîndrie,*

După ce dumnezeiescul Pavel i-a umplut de mînie pe Coloseni, arătîndu-le că se amăgesc și se păgubesc de către unii, acum le spune arătat dogma eretică pe care o aveau, și zice: Ereticii „îngerești” care vă amăgesc vor să vă viclenească cu o părută smerită-cugetare, lipsindu-vă de darul credinței lui Hristos. Căci ereticii aceia ziceau că a ne aduce pe noi la Dumnezeu-Tatăl ar fi fost lucru nevrednic de mărirea Fiului lui Dumnezeu Cel unuia născut, că ar fi fost lucru mai presus de smerenia oamenilor. De aici, ei trăgeau încheierea că e mai cu drept cuvînt să cugetăm că Îngerii au slujit la această aducere a noastră. Deci din aceasta au vîrît între Creștini religia și slujirea Îngerilor, ca și cînd pentru smerita-cugetare și evlavie pentru Hristos îi despărțeau de la dreapta-credință a lui Hristos și îi înduplecau pe cei mai proști [„simpli”, *n. m.*] să ia aminte la Îngeri și să le slujească lor, căci – ziceau – de către aceștia s-au mîntuit. Și, fără a vedea cîndva Îngeri, atît de mult se întăreau a adeveri pentru dînșii, ca și cum i-ar fi văzut.¹

umflîndu-se în zadar de mîntea trupului său,

În deșert – zice – s-a umflat acela de trupeasca, iar nu duhovniceasca sa minte, acela care zice dogma aceasta hulitoare. Căci cum nu ar fi o însușire a

¹ Despre aceasta, vezi la început, în subînsemnarea pricinii epistolei acesteia.

Iar Teodorit zice: „Pentru aceasta, chiar pînă acum se aflau la Laodicheni și la Coloseni case de rugăciune ale Sfîntului Mihail, la care mergeau și se rugau, cinstindu-l pe Arhanghel și pe alți Îngeri cu cinstire slujitoare.” (*n. aut.*)

minții trupești și groase a surpa cuvintele lui Hristos? Căci Acesta a zis că „atît a iubit Dumnezeu lumea, încît L-a dat pe Fiul Său unul născut pentru oameni” (Ioan 3:16). Și iarăși: „Și pentru aceștia Eu mă sfințesc pe Sine-Mi” (16:19). Și iarăși: „Sufletul Meu îl pun pentru oi” (10:16). Și iarăși: „Și alte oi am, care nu sînt din staulul aceasta, și pe acelea Mi se cade a le aduce” (Ioan 10:17). Și alte nenumărate asemenea.

Însă pentru ce zice Pavel aici că cel ce cugetă această dogmă eretică – anume că ne-am adus la Dumnezeu de către Îngerii, iar nu de Hristos – acela se umflă și se mîndrește? Căci mai sus a zis că unul ca acesta „voiește întru smerita-cugetare”? Căci acestea sînt potrivnice. La aceasta răspundem că mai sus a zis că acesta „voiește întru smerita-cugetare”, dar nu adevărată, ci părută.¹ Și, de altfel, cei ce zic aceasta se umflă și se mîndresc ca niște dogmatizatori, împotrivindu-se și neprimind a învăța de la alții adevărul. Și își întăresc dogma cu smerita-cugetare, nu că ar avea-o, ci zicînd că a Se junghia pentru noi Fiul lui Dumnezeu Cel unul născut este un lucru mai mare decît prostimea oamenilor, adică mai presus de vrednicia lor.

*19 în loc să se țină de capul de la care tot trupul,
hărăzindu-se și întocmindu-se prin încheieturi
și prin împreună-legături, sporește în creșterea lui Dumnezeu.*

Cel ce dogmatizește acestea – zice – nu se ține de „cap”, adică de Fiul lui Dumnezeu, căci Acesta este capul Îngerilor, ca făcător și ziditor al lor. Și este capul întregii Sale Bisericii, nu numai pentru că este făcător și ziditor al ei, ci și pentru că Biserica, adică noi, Creștinii, sîntem trup și mădulare ale Lui, fiindcă Fiul lui Dumnezeu S-a împărtășit de această fire a noastră. Deci tot trupul Bisericii are și ființa și pe a fi bine de la Fiul lui Dumnezeu, și cel ce va cădea din aceasta îndată se pierde. Căci – așa cum duhul cel simțit și înviorător din creierii capului se împarte prin vine în tot trupul; și așa cum, din capul cel simțit, se naște fiecare simțire și mișcare a tuturor mădularelor trupului, precum zic fizicii și doctorii – tot astfel și trupul Bisericii „se hărăzește”, adică primește a vieții și a crește duhovnicește. Dar cînd ia creșterea aceasta? Cînd „se întocmește”, adică atunci cînd are unire cu Fiul lui Dumnezeu. Căci Sfîntul Duh dă trupului Bisericii hărăzirea și creșterea prin „încheieturi”, adi-

¹ Teodorit zice aceasta mai descoperit: „Zicerea: «umflîndu-se» nu este împotriva aceleia a «smeritei-cugetării». Căci cu smerita-cugetare se sătămiceau, iar cu patima umflării (adică a mîndriei) cu scumpătate se îmbrăcau. Iar zicerea: «pe care nici nu i-au văzut, umblînd cu mîndrie» este în loc de: «folosind cugetări de ale loru-și».” (n. aut.)

că prin legăturile cele unite ale „capului”. Căci – dacă trupul e nelegat, și nu se unește cu capul și nu se întocmește, adică nu se învoiește, cu dînsul – atunci negreșit nu se face nici hărăzirea Duhului Sfînt, nici „creșterea lui Dumnezeu”, adică creșterea cea după Dumnezeu a buneii viețuirii.

**20 Deci, dacă ați murit împreună cu Hristos după stihiiile lumii,
pentru ce atunci, ca și cum ați fi vii în lume, vă dogmatisiți [acestea]:**

Zice: Prin Sfîntul Botez, voi „ați murit împreună cu Hristos” și v-ați omorît despre toată viața voastră de mai înainte, încît a nu mai sluji cîndva „stihiiilor lumii”, căroră le slujeați mai înainte, luînd aminte la zile, la luni noi și la altele asemenea, care se nasc din luminători și din stihii. Așadar, cum le slujiți lor iarăși acum, „ca și cum ați fi încă vii” cu viața voastră de mai înainte? Căci „vă dogmatisiți”, adică vă învățați, că o zi este bună și prielnică, iar alta rea și neprielnică, acestea fiind luări-aminte ale Elinilor. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul îi ia în rîs cu liniște pe aceia, zicînd: „vă dogmatisiți”. Căci – zice – precum copiii ce se învață din nou, așa și voi ședeți dogmatisindu-vă și sfătuindu-vă ce se cuvine să faceți.

21 Nu te atinge, nu gusta, nu pipăii! –

22 care sînt toate spre stricăciune cu întrebuintărea –

Aici, zice că și altă luare-aminte aveau Colosenii, aceea a mîncărilor, care era evreiască, pe lîngă aceea a zilelor, care era elinească. Și, voind să smerească și mîndria aceloră ce dogmatiseau unele ca acestea, zice că aceste luări-aminte nu sînt unele mari și vrednice de cuvînt, ci se sfîrșesc întru stricăciune la cei ce le mîncă. fiindcă mîncările, stricîndu-se și mistuindu-se în pîntece, se prefac în baligă și se leapădă prin *afedron*. Deci acestea nici nu folosesc, nici nu păgubesc de sine-și.

după poruncile și învățăturile oamenilor.

Învățăturile acestea – zice – nu sînt dumnezeiești, ci sînt „porunci și învățături omenești”. Dar ce, *Legea* nu este învățătură dumnezeiască? Învățătura sa a fost a lui Dumnezeu cît și-a avut vremea, acum însă nu este învățătură a lui

¹ Iar Teodorit zice: „Precum creierii capului sînt rădăcina vinelor în trup, căci prin vine are simțirea trupul, tot așa primește și trupul Bisericii izvoarele învățaturii și prilejurile mîntuirii de la Stăpînul Hristos. Și, ceea ce sînt legăturile în trup, aceasta sînt Apostolii, Proorocii și Dascălii întru alcătuirea Bisericii”. (n. aut.)

Dumnezeu, fiindcă nu mai are vreme. Sau, zice că *Legea* e „învățătură a oamenilor” pentru că bătrînii Evreilor și rabinii o tîlmăceau rău, predanisind multe afară de *Lege*, precum mărturisește și Domnul în evangheliile, zicînd către cărturari și farisei: „Pentru ce și voi călcați porunca lui Dumnezeu pentru predania voastră?” (*Matei* 15:3).¹ Sau, numește „porunci ale oamenilor” obiceiurile Elinilor, luările-aminte ale zilelor, pe care le păzeau Colosenii.

23 Unele ca acestea au cuvînt de înțelepciune în religia voită de ei, în smerita-cugetare și în necruțarea trupului, dar nu întru oarecare cinste spre sațiul trupului.

Astfel de luări-aminte ale mîncărilor – zice – au numai „cuvînt” și formă de înțelepciune, dar nu au puterea înțelepciunii, nici adevăr. Căci cel ce dogmatisește acestea pare a fi evlavios și smerit, pentru că își defaimă trupul, ferindu-se de unele mîncări.² Dar Dumnezeu a cinstit trupul și a dat mîncările pentru ca trupul, mîncînd din ele, să se întărească și să stăpînească patimile de bună voia sa. Iar cei ce pîndesc mîncările nu-și folosesc trupul cu cinste, fiindcă îl lipsesc de mîncările cele iertate și de stăpînirea pe care a luat-o să mînin-
ce bucatele, pe care ei o ridică și nu iartă a-și stăpîni patimile de voie, ci de silă, prin depărtarea mîncărilor.³

¹ Iar Teodorit zice mai descoperit: „Își aduc dogma lor și nu urmează scopului *Legii*, căci «religia voită» aceasta însemnează.” (*n. aut.*)

² Teodorit așa tîlcuiește: „Acea amăgesc cu agerimea cuvintelor și numesc «smerită-cugetare» păzirea *Legii*, zicînd că nu se cuvine a călca *Legea* dată de Dumnezeu.” (*n. aut.*)

³ Iar zicerea, „nu întru oarecare cinste” se tîlcuiește de către *Icumenie* așa: „Dumnezeu – zice – cinstindu-l pe om, l-a făcut cu mîini și i-a dăruit mîncări, iar aceștia nu folosesc spre cinstea trupului mîncările date spre hrană, ci se întorc de la dînsule ca de la niște lucruri de ferit, vătămătoare.” Și Teodorit zice că „aceasta este o învederată robie și lipsire a cinstei celei date; căci se cuvine a se depărta de voie [de unele mîncări], nu ca de niște spurcate, ci ca de niște prea-înduicoare.” (*n. aut.*)

CAPITOLUL III

1 Deci, dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde este Hristos șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu.

2 Căutați cele de sus, nu cele de pe pămînt!

Mai sus, Apostolul a zis: „Voi ați murit împreună cu Hristos prin botez” și apoi le-a dat Colosenilor a înțelege că au și înviat împreună cu Hristos, fiindcă botezul, precum închipuie moartea lui Hristos, prin afundări, tot așa închipuie și învierea lui Hristos, prin ieșirile din apă. Și, după ce le-a zis acestea, acum zice aici: După ce ați înviat împreună cu Hristos, apoi sînteți datori a fi sus, unde Se află și Hristos, șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu¹ și sînteți datori a cugeta cele cerești, iar nu cele de jos, pămîntești. Căci luările-aminte ale mîncărilor și ale zilelor sînt lucruri pămîntești și trupești și nu au nici un lucru înalt și duhovnicesc, fiind predanii și învățături ale oamenilor ce cugetă cele pămîntești. Și Pavel nu s-a mulțumit a zice numai: „cele de sus” și a spune unde este Hristos, ci adaugă și aceasta: „șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu”, ca astfel să despartă mai mult mintea Creștinilor de la pămînt și de la cele pămîntești.

3 Căci ați murit, și viața voastră este ascunsă împreună cu Hristos întru Dumnezeu.

Din amîndouă părțile – adică și din murire, și din viață – îi îndeamnă Apostolul pe Creștini să nu caute lucrurile lumii acesteia. Voi, fraților, ați murit – zice – despre cele de jos, pămîntești, căci v-ați omorît și v-ați îngropat împreună cu Hristos întru Sfîntul Botez. De aceea, nu mai sînteți datori a viețui pămîntește, căci viața voastră este sus, întru cele cerești, pentru că ați înviat împreună cu Hristos întru Sfîntul Botez. Deci se cuvine a cugeta cele cerești, de sus. Cu aceste cuvinte, Pavel se sîrguiește să arate că Creștinii șed sus în cer și viețuiesc altă viață, cea întru Dumnezeu, ce este ascunsă și nu se vede. Căci, precum nu Se vede Hristos, tot așa nu se vede nici viața noastră, a Creștinilor, ascunsă fiind în inimă și petrecîndu-se nevăzut în suflet.² Așadar,

¹ Coresi zice că Hrisostom, unit cu Atanasie (în cuvîntul asupra Arieniilor), înțelege că „de-a dreapta lui Dumnezeu-Părintele” este cîntea cea întocmai a Fiului cu Tatăl. [...] Alții au zis că Hristos șade slăvit ca om, pe care Dumnezeu L-a prea-înălțat și L-a dăruit „numele cel mai presus de toate numirile”. Iar alții zic că „dreapta” însemnează atot-puternicia și pururea-viețuirea și slava pe care le are Fiul împreună cu Tatăl. (n. aut.)

² Pentru aceasta, dumnezeiescul Maxim (în cuvîntul despre petrecerea monahicească) a zis că viața sfinților este ascunsă în lumea aceasta, adică necunoscută și nearătată, iar viața stăpî-

dacă ați ascuns viața voastră și nu se mai vede, pentru ce voi, Creștinii, căutați cele ce se arată?

Apostolul zice aceasta pentru ca îndată să cadă în cuvîntul moral. Căci fericitul Pavel obișnuia a închipui și altele prin același cuvînt, precum a făcut și în epistola către Corinteni, cînd – vorbind despre cei ce apucau a mînca mai înainte decît frații săraci la mesele trupești ce se făceau în biserici – de acolo a căzut în cuvîntul despre duhovniceasca masă a Dumnezeștilor Taine.

*4 Iar cînd Se va arăta Hristos, viața voastră,
atunci și voi vă veți arăta împreună cu El întru slavă.*

Hristos are să Se arate întru a doua venire – zice – și atunci are să Se arate tuturor ca Dumnezeu, venind cu slavă și cu Îngerii Săi. Căci acum este ascuns și nearătat, încît e și clevețit și defăimat de necredincioși că nu Își arată slava Sa. Deci atunci – zice – și voi, Creștinii, vă veți arăta împreună cu Hristos, și

nitorilor și a bogățiilor este arătată în lumea aceasta fiindcă lumea cîinstește bunătățile ce sînt în lume, iar de la cele duhovnicești și nevăzute își întoarce fața și le necîstește.

Sau, viața Creștinilor adevărați este ascunsă în lumea aceasta și în trupul acesta muritor, precum și mîrgăritarul este ascuns în scoică. Iar cînd se zdrobește scoica, anume cînd acest trup smerit se zdrobește prin moarte, atunci se arată mîrgăritarul strălucit ascuns în lăuntru, în suflet, cum zice mai jos chiar Sfințitul Teofilact că darurile lui Dumnezeu și faptele bune sînt ascunse în lăuntru, în sufletul omului cel îmbunătățit. Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Dialog (în a cincea carte a celor morale) că cel ce are patimile omorîte, acela este stîns cu adevărat în lumea aceasta de jos, dar se aprinde și strălucește în lumea aceea de sus. Și – întru tilcuirea *Cărții întâi a împărărilor*, la zicerea: „Domnul omoară și înviază” – zice că, de nu vom muri în lumea aceasta, nu vom viețui cu adevărat lui Dumnezeu prin dragoste. Așa viețuia – zice – Pavel, nu cu viața aceasta din lume, căci zice: „mie lumea s-a răstignit”, ci viețuia cu viața Domnului, pentru care zice: „și nu viez eu de acum, ci viază întru mine Hristos”. Și Avva Pimen a zis că moare în lumea aceasta acela care leapădă de la sine și odihna trupului și slava deșartă a sufletului. Iar marele Antonie zicea: „Depărtează-te de desfătare, de pofta cea rea și de iubirea de cînte ca și cum nu ai fi în lumea aceasta” (la Coresi). [...] Zice și Sfințul Varsanufie: „A nu te îngropa de tot lucrul te face a te apropia de cetate. A nu fi socotit între oameni te face a veni în cetate. Iar a muri despre tot omul te face să moștenești cetatea și vîstiriile. De voiești a te mîntui, ține a nu fi socotit și aleargă către ceea ce îți stă înainte.” Prea-potrivit a zis la zicerea aceasta a Apostolului și marele Macarie: „Așa cum împărăția întinericului și păcatul sînt ascunse în suflet pînă la ziua învierii, cînd și însuși trupul acesta al păcătoșilor se va arăta întinericului aflat acum în suflet, tot astfel și împărăția luminii și chipul cel ceresc Iisus Hristos luminează acum sufletul în chip tănuit și împărătește sufletul sfinților, însă ascuns de ochii oamenilor pînă în ziua învierii, cînd și trupul se va descoperi și se va slăvi cu lumina Domnului, care de acum este în om și în sufletul lui, care de acum a luat împărăția lui Hristos, odihnindu-se și luminîndu-se cu lumină veșnică” (cuvîntul al doilea) (*n. aut.*)

nu oricum, ci cu slavă și cu strălucire. Prin urmare, căutați ziua aceea a celei de a doua veniri, iar nu zilele acestei vieți! Către aceea sîrguiți-vă a vieții, căci atunci are să se arate adevărata voastră viață, căci aceasta de acum nu este viață, ci moarte, fiindcă se află cu stricăciune, și curge și se trece în tot ceasul și în toată clipeala.¹ Nu căutați cinste și slavă aici, căci acolo este adevărata voastră slavă și cinste. Mărgăritarul e ascuns cîtă vreme se află în scoică, iar cînd aceasta se zdrobește, atunci mărgăritarul se arată și strălucește cu slavă. Așa și voi, Creștinii, cîtă vreme vă aflați în trupul acesta stricăcios, sînteți datori a vieții în chip ascuns și nearătat, necăuțînd slavă. Iar cînd trupul acesta muritor se va topi cu moartea, atunci are să se arate și slava voastră, de vă veți afla vrednici de dînsa prin faptele voastre bune.

5 Deci omorîți mădularele voastre cele pămîntești:

Nu a zis: „lepădați-le”, ci: „omorîți-le”, încît a nu mai învia iarăși și a face păcat. Iar „mădulare pămîntești”, poate că numește mădularele trupului, care, cînd nu lucrează faptele cele cerești și duhovnicești, se zice că sînt „pămîntești”, iar cînd lucrează cele cerești, atunci nu mai sînt astfel. De pildă, cînd ochii noștri nu văd rău și cu împătîmire lucrurile cele văzute ale lumii, cînd urechile noastre nu aud cele rele și cuvintele cele de rușine și cînd mîinile noastre nu fură, nici răpesc, nici lovesc, atunci mădularele acestea ale noastre nu mai sînt „pămîntești”.

Dar poate că Pavel a numit „mădulare pămîntești” și păcatele care se fac pe pămînt prin mădularele trupului, păcate care și rămîn pe pămîntul acesta și se strică aici. Căci mădularele trupului, deși sînt din pămînt, totuși nu rămîn în pămînt și nu se strică desăvîrșit, ci se vor scula, făcîndu-se nesticăcioase. Dar pentru ce a zis mai sus Pavel: „v-ați îngropat împreună cu Hristos” și: „v-ați dezbrăcat de trupul păcatelor cărnii”, iar acum zice iarăși: „omorîți mădularele voastre”? Pentru că omorîrea dinții a fost dar al botezului, care a omorît și a pierdut păcatele făcute de noi mai înainte de botez, adică pe cele strămoșesc și pe cele din alegerea și din voia noastră. Iar omorîrea de care vorbește Pavel acum este lucru al alegerii noastre și șterge păcatele făcute în urma botezului. Sau – mai bine a zice – omorîrea aceasta nu lasă a mai fi păcatul nicidecum, fiindcă omoară cugetarea trupului. [...]

¹ Pentru aceasta scria către Romani purtătorul de Dumnezeu Ignatie: „Iertați mie, fraților, să nu mă opriți a ajunge la viață, căci Hristos este viața credincioșilor. Să nu voiți să mor, căci moartea este viața cea fără Hristos!” Vezi și subînsemnarea zicerii: „iar de acum, nu mai viez eu” (*Galateni 2:20*). (*n. aut.*)

curvia,

Iată, aici, Apostolul tălmăcește care sînt „mădulelele pămîntești”. Și pomeneste curvia mai întîi, căci aceasta îi supără și-i stăpînește pe oameni mai mult și mai virtos decît toate celelalte patimi, fiindcă are pricina din fire.

necurăția, patima,

Apostolul a lăsat a zice cu osebire toate patimile trupului, fiindcă nu ar fi fost bine, din pricina mirșăviei lor. Iar prin „necurăție” și „patimă”, a arătat obștește cuprinzător toate felurile amestecărilor trupești¹. Căci, cu adevărat, turbarea poftei este patimă a trupului, precum este patimă a lui și fierbințeala, sau vreo rană sau vreo altă boală îndelungată și nevindecată.

pofta cea rea,

Iată, și aici a arătat obștește cuprinzător toate păcatele trupești, căci orice poftă trupească este rea. Este și poftă bună, aceea de Dumnezeu, de cele dumnezeiești și de lucrurile duhovnicești. Pentru aceasta s-a și numit Daniil „bărbat al doririlor” (*Daniil* 9:23), adică al poftelor duhului – cum adaugă Teologul Grigorie (în *Cuvînt deasupra mormîntului tatălui*), zicînd și: „al poftelor bune”. Și David, făcîndu-și toată pofta sa duhovnicească, zicea: „Doamne, înaintea Ta este toată dorirea mea!” (*Psalom* 37:19). Iar despre pofta cea rea zice Parimistul: „Necinstitorul de Dumnezeu toată ziua pofteste poftele rele, iar dreptul miluiește și se îndură fără cruțare (*Pilde* 29:26).

și lăcomia de averi, care este slujire la idoli,

Întîia fiică a poftei celei rele este lăcomia de averi, pe care Pavel a numit-o „slujire la idoli”², pentru că slujește aurului și argintului ca unor idoli, de vre-

¹ Pentru aceasta zice și marele Vasilie: „Iar cîte alte feluri de patimi necurate sînt, învățatura demonilor cu adevărat le-a aflat, iar *Dumnezeiasca Scriptură* le-a trecut sub tăcere, nevrînd a-și spurca cîntea sa cu numirile de rușine. Ci cu numiri obștești a pomenit necurățiile, precum zice Apostolul Pavel: «Iar curvia și toată necurăția nici să nu se numească între voi» (*Efeseni* 6:3) (adaugă și aceasta a Apostolului: «curvia, necurăția, patima»), cu numirea «necurăției» cuprinzînd lucrarea cea negrăită și a bărbaților, și a femeilor» (în scrisoarea către episcopul Diodor). (*n. aut.*)

² Tilcuind această zicere a lui Isaia: „iubind darurile” (*capitolul* 1:23), marele Vasilie a zis: „Cel ce iubește argintul așa cum se cuvine a-L iubi pe Domnul Dumnezeu – din toată inima sa, și din tot sufletul său și din tot cugetul său” – acela, în loc de a sluji Domnului, slujește lui

me ce idolii erau de aur și de argint și „lucruri de mâini omenești” (*Psalmi 113:12*) – precum zice David.¹

6 pentru care vine urgia lui Dumnezeu asupra fiilor nesupunerii.

Prin aceste patimi și păcate – zice – îi ajunge urgia lui Dumnezeu pe cei ce le au și le fac, nu numai în veacul viitor, ci încă și întru acesta de acum. Și Pavel îi numește pe aceștia „fii ai nesupunerii”, ca să arate că ei nu sînt vrednici de iertare, fiindcă nu se află în patimile acestea din necunoștința lor, ci din nesupunerea față de poruncile Domnului, nesupunere întru care atît de mult s-au iscusit, încît s-au făcut ca niște fiii ai ei și dintru dînsa se cunosc și se însemnează, precum și fiii se cunosc din semnele firești pe care le au de la tatăl sau de la maica lor.²

Mamona, mutînd către argint măsura iubirii datorată lui Dumnezeu. Căci pentru aceasta este «slujire la idoli» lăcomia, cînd iubirea datorată Domnului Dumnezeu se aduce darurilor pămîntești. Deci ni s-a poruncit să nu iubim darurile, căci pentru acestea iertăm multe din cele oprite celor ce le aduc. Cuvîntul învață a nu iubi aceste daruri nicicum, nici a ne afla către dînsule cu împătimitare. Căci este cu neputință a-L iubi pe Dumnezeu din toată inima arătînd împărțire spre altceva. Căci, precum un vas primește atîta umezeală cît să se reverse afară, tot așa e și sufletul: cît s-ar deșerta de dragostea spre cele ce nu se cuvin, pe aîta e nevoie a pune într-însul dragostea către Dumnezeu. Iar cel ce a socotit o dată a iubi argintul mută acolo toată dragostea” (*Tilcuire la Isaia*).

Zice și Teodorit: „A numit lăcomia de averi «slujire la idoli» fiindcă Mîntuitorul l-a numit pe Mamona «Domn» (*Matei 6:24*), învățînd că cel ce slujește patimii lăcomiei de averi, cinstește bogăția ca pe un Dumnezeu.” (*n. aut.*)

¹ Vezi subînsemnarea zicerii: „tot lacomul de averi, care este slujitor la idoli”, la capitolul 5, stih 6, al celei către Efeseni și subînsemnarea la aceea. A zis și marele Macarie: „Domnul zice: «Unde este mîntea ta, acolo este și vistieria ta. Unde e vistieria voastră, acolo este și inima voastră» (*Matei 6:21*). Căci lucrul de care se leagă inima cuiva și către care îl trage pe el pofta, acela este dumnezeul lui. Cînd inima îl dorește pe Dumnezeu totdeauna, acela este Domnul inimii lui. Iar de s-ar da cineva la lucrurile lumesti – sau la casă, sau la iubirea născătorilor – lucrul de care s-a legat inima lui, acela este dumnezeul lui” (*Cuvîntul al 48-lea, capitolul 3*). (*n. aut.*)

² Iar marele Vasilie, fiind întrebat după ce însemnare se zic unii „fii ai nesupunerii” și „fii ai urgiei”, răspunde așa: „Domnul îi numește «fii» pe cei ce fac voile tatălui lor, bune sau rele, căci zice: «Dacă ați fi fii ai lui Avraam, ați face faptele lui» (*Ioan 8:39*). Și iarăși: «Voi sînteți din tatăl vostru, diavolul, și poștele tatălui vostru voiți a le face.» Drept aceea, «fii ai nesupunerii» se face acela ce lucrează cele ale nesupunerii. Căci se poate ca, precum diavolul se numește nu numai «păcătos», ci chiar «păcat», fiindcă (precum socotesc) s-a făcut începător al păcatului – tot astfel diavolul s-ar numi chiar «nesupunere», pentru aceeași pricină. Iar «fii ai urgiei» este cineva care s-a făcut pe sine vrednic de urgie. Căci – așa cum Apostolul i-a numit «fii ai lumînii» și «ai zilei» pe cei vrednici ai Domnului, care fac faptele lumînii și ale zi-

7 păcate întru care și voi ați umblat cîndva, cînd viețuiați într-însele.

Cuvintele acestea ale Apostolului sînt amestecate cu laudă și cu orăție, căci nu zice: Voi, Colosenii, viețuiți acum în patimile acestea – ci: Viețuiați într-o vreme, cînd erați necredincioși, adică păgîni. Așa scria și către Corinteni, zicînd: „Și așa erați cîndva. Ci v-ați spălat, ci v-ați sfințit, ci v-ați îndreptat”, și celelalte (*1 Corinteni 6:1*).

8 Iar acum, lepădați-le și voi pe toate:

Cum a zis mai sus Apostolul, că: Voi Colosenii, viețuiați oarecînd în patimi – arătînd că acum nu mai viețuiesc, iar aici zice: „lepădați-le și voi pe toate”? E arătat așadar că aveau patimile acestea, căci cum le-ar fi poruncit să lepede ceea ce nu aveau? La această nedumerire, răspundem că și ceea ce a zis Apostolul mai sus ajută celor ce zice aici, ca și cum ar arăta ghicitoarește cu cuvintele acestea și le-ar zice: Răutatea vă stăpînea, și domnea și tiraniza viața voastră din vechi, adică mai înainte de a vă boteza, și slobozirea din patimi vă era cu anevoie. Iar acum, de vreme ce păcatul ce se afla întru voi s-a omorît prin Sfîntul Botez, vă e cu lesnire să lepădați patimile acestea, precum cineva își leapădă haina și se dezbracă. Acum nu mai puteți să puneți de pricină că viețuiți sub haina diavolului și a patimilor, fiindcă v-ați omorît despre acelea prin botez. Pentru aceasta zice Apostolul și aiurea: „păcatul nu vă mai stăpînește, căci nu sînteți sub *Lege*, ci sub dar” (*Romani 6:14*).

urgia, mînia, răutatea,

Aici, Apostolul numește „răutate” cu deosebire pomenirea de rău, pe care unii au numit-o și amărăciune¹, adică atunci cînd cineva păzește în lăuntru, în

lei – tot astfel e de urmare a înțelege și pe acest «fii ai urgiei». Se cuvine însă a ști și aceasta, că fiul nesupunerii este și fiu al urgiei, pentru că Domnul a zis hotărîtor că „acela ce nu se supune Fiului (adică nu ascultă de El) nu va vedea viața, ci urgia lui Dumnezeu rămîne întru dînsul” (*Ioan 3:36*) (hotărîrea 268 pe scurt). Și același Sfînt Părinte adaugă la vreme zicerea aceasta a Apostolului și spune aceste vrednice de laudă [cuvinte]: „«Omorîți – zice Apostolul – mădularele voastre cele pămîntești: curvia, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia de averi, care este slujire la idoli, pentru care vine urgia lui Dumnezeu». Și nu numai aceasta, ci a adăugat mai obștește cuprinzător, zicînd: «peste fiii nesupunerii»” (*Cuvînt la botez, cum se botează cineva intru evanghelia Domnului*). (n. aut.)

¹ Despre pomenirea de rău, dumnezeiescul Isidor Pelusiotul scrie așa: „Nu este lucru al unui suflet viteaz a fi pomenitor de rău, ci al unuia ticălos și pingărit” (epistola 6-a către Antioh). Și Parimistul zice: „Cel ce pomeneste răul este fără de lege” (*Pilde 24:21*). Și Zaharia

inima sa, răutatea făcută de altul și caută vreme pentru a se răzbuna asupra aceluia. Iar ce este „mînia” și ce este „urgia” vezi la tîlcuirea zicerii: „Toată amărăciunea, și mînia și urgia să se ridice de la voi” (*Efeseni* 4:31).

hula,

Aici, Pavel numește „hulă” grăirile de rău și vorbele cele ocărîtoare, ce se fac din mînie asupra fratelui care te-a scîrbit.

cuvintele de rușine din gura voastră.

Aici, Pavel a zis cu curaj aceasta: „din gura voastră”, adică: Frații mei Creștini, lepădați din gura voastră toată vorba de rușine, fiindcă gura se sfințește prin împărtășirea prea-curatului Trup și Sînge ale lui Hristos și cu adevărat este lucru necuvios a se spurca cu cuvinte hulitoare și de rușine o gură sfîntă ca a voastră, care-L primește pe Hristos, pe Sfîntul Sfinților.¹

9 Nu mințiți unul altuia,

Zice: Fiindcă voi, Creștinii, v-ați îmbrăcat întru Hristos, Care este Adevăratul – precum El Însuși a zis: „Eu sînt Adevărul” (*Ioan* 14:2) – cum vă îmbrăcați acum cu alt chip², al minciunii, mințindu-vă unul pe altul? Căci e arătat că, spunînd minciuni, v-ați dezbrăcat de chipul și de însușirea adevărului lui Hristos, cu care mai înainte erați închipuiți și, dimpotrivă, v-ați îmbrăcat cu minciuna, care este chip și însușire a diavolului, al tatălui minciunii, precum este scris: „Acela nu a stat întru adevăr, căci mincinos este și tatăl minciunii” (*Ioan* 7:48).³

dezbrăcîndu-vă de omul cel vechi împreună cu faptele lui,

Pentru care pricină numește Pavel „mădulare”, „trup” și „om” viața cea stricată și păcătoasă? De asemenea, pentru ce, dimpotrivă, numește „trup” și

zice: „Nimeni să nu pomenească răul fratelui său întru inimile voastre” (capitolul 7, stih 10). Și iarăși zice Parimistul: „Căile pomenitorilor de rău duc spre moarte” (*Pilde* 12:9). (*n. aut.*)

¹ Vezi și în *Hristoitia* noastră cuvîntul pe care îl facem, că nu i se cade Creștinului a grăi cuvinte de rușine. (*n. aut.*)

² Aici, „chip” înseamnă „haină”. (*n. m.*)

³ Vezi și tîlcuirea zicerii: „Pentru aceasta, lepădînd minciuna, fiecare să grăiască adevărul cu aproapele său, căci sîntem mădulare unul altuia” (*Efeseni* 4:25), frumoasă fiind. (*n. aut.*)

„om” viața cea sfântă și îmbunătățită? Pentru ca să arate cu acestea că alegerea omului – prin care se săvârșește și răutatea, și viața cea bună – este mai de căpetenie decît ființa și firea lui. Și aceasta este „om”, și „trup” și „mădular” al lui mai mult decît este însăși ființa omului, și a trupului și a mădulelor lui. [Adică vrea să spună] că ne numim mai mult din alegerea noastră [„libertatea” noastră, *n. m.*], decît din ființa și din firea noastră.¹ Pentru aceasta, nici *Dumnezeiasca Scriptură* nu-i numește pe oameni de la firea și de la ființa lor, ci de la alegerea lor cea bună sau rea. Astfel, îi numește de la dobitoace necuvîntătoare, uneori „cai”: „Cai iubitori de parte mulerească s-au făcut. Fiecare rîncează asupra aproapelui său” (*Jeremia* 5:8). Alteori, îi numește „cîini”: „cîini muți” (*Isaia* 6:10); și iarăși: „cîini obraznici cu sufletul” (la fel, 11). Iar alteori îi numește pe oameni „lupi”: „Stăpînitorii ei (ai cetății Ierusalimului adică), în mijlocul ei ca niște lupi răpind, răpesc ca să verse sînge pentru a-și sătura lăcomia de averi” (*Iezechiel* 22:27). Altădată, îi numește „vulpi”: „Vulpile au trecut printr-însa” (*Plingerile* 5:18); și iarăși: „Proorocii, ca niște vulpi în pustietăți” (*Jeremia* 13:4). Și – precum îi numește pe oameni, după firea lor, cu numirile dobitoacelor de mai sus, pentru că s-au asemănat cu dinsele după alegerea lor cea rea – tot așa, dimpotrivă, *Scriptura* îi numește „fii ai lui Dumnezeu și dumnezei” pentru buna lor alegere, zicînd: „Căci Eu am zis: Toți sînteți dumnezei și fii ai Celui prea înalt” (*Psalom* 81:6). Ci nu firea și ființa lui îl bagă pe om în munca iadului ori întru împărăția lui Dumnezeu, ci buna alegere și răutatea. Deci Apostolul numește „om vechi” alegerea cea stricată și înrăutățită a omului, și de aceea zice mai departe: O, Creștinilor! – dezbrăcați-vă împreună cu faptele lui – adică de alegerea cea stricată cu faptele rele. Iar Pavel a numit „om vechi” alegerea cea stricată și rea ca să arate cu numele de „vechi” înrăutățirea și boala ei. Vezi însă – o, cititorule! – cum a numărat Apostolul mădulele omului cel vechi și: prin „minciuni”, a arătat gîndul lui cel stricat; prin „mînie”, a arătat inima lui cea rea întru care zace mînia; prin „hulă”, a arătat gura lui cea împuțită; prin „curvie”, a arătat ochii lui ce privesc cu înverșunare; prin „lăcomia de averi”, a arătat mîinile lui cele nedrepte; prin „pofa cea rea”, a arătat mădulele cele ascunse, și mai ales splina și răunchii lui, întru care se află pofa. Iar pentru ce se numește „om vechi”, vezi și la subînsemnarea de la capitoul 6, stih 6, al celei către Romani.²

¹ Iar Teodorit zice că, de vreme ce Pavel a numit mai sus „mădulare” felurile răutății, acum zice și care este „trupul” întreg ale căruia sînt acele „mădulare”. (*n. aut.*)

² Prin „om vechi”, Teodorit a înțeles aici viața de mai înainte de botez a Colosenilor, despre care Apostolul a zis mai sus: „Întru care și voi ați umblat oarecînd, viețuind întru acetea” (2:7). Zice și marele Macarie: „Cînd Apostolul zice: «dezbrăcați-vă de omul cel vechi

10 și îmbrăcându-vă întru cel nou, cel ce se înnoiește spre cunoștință,

Așa cum, mai sus, Pavel a numit „om vechi” alegerea (adică voia de sine) cea rea și păcătoasă, tot astfel numește aici „om nou” alegerea cea bună și îmbunătățită, fiindcă aceasta nu se învechește, ci totdeauna întinereste și crește întru cunoștința lui Dumnezeu și a lucrărilor dumnezeiești. Ea pururea și necurmat se mișcă și se arată mai nouă, fără a sta cândva și a se învechi, ci, cu cât primește mai mult cunoștința lui Dumnezeu, cu atât mai mult se întărește. pentru a lua o cunoștință încă mai înaltă și mai împlinită.

după chipul Celui ce l-a zidit,

Adică: Oricine se va îmbrăca cu omul cel nou și cu alegerea și viețuirea cea după Dumnezeu, acela se înnoiește întru cunoștința lui Dumnezeu și se face nou și frumos după chipul lui Hristos. Căci și Hristos era tânăr și frumos după vîrstă și după alcătuirea trupului, fiindcă nu a îmbătrînit – ca să se facă urît și grozav de bătrînețe, precum se fac din fire toți bătrîinii – ci atât de frumos era, încît nu poate cineva a scrie împrejur [„a descrie”, *n. m.*] frumusețea Lui. Pentru aceasta și David zicea: „Frumos cu podoaba mai mult decît fiii oamenilor” (*Psalms 44:3*).¹ Hristos era tânăr și frumos și fiindcă nu avea păcat, pentru că nu a făcut păcat, care-l îmbătrînește, și-l slujește și-l strică pe om. Deci și noi, Creștinii, fiindcă ne-am zidit de Hristos prin Sfîntul Botez și prin viața îmbunătățită (căci pe acestea le înțelege prin „zidire”)², sîntem datori să

desăvîrșit», [...] arată că pe omul întreg – și suflet, și trup – l-a spurcat vicleanul și l-a îmbrăcat cu vechiul om cel spurcat, și necurat și luptător lui Dumnezeu, și nesupus legii lui Dumnezeu; și l-a îmbrăcat cu păcatul, ca să nu mai vadă omul precum voiește, ci să vadă rău, și să audă rău și să aibă picioare grabnice spre a face rău, și mîini ca să lucreze fără de lege și, în inimă, să cugete rele. Deci să ne rugăm și noi lui Dumnezeu ca să ne dezbrace de omul cel vechi, căci doar El poate ridica de la noi păcatul” (*Cuvîntul al doilea, capitolul 2*). (*n. aut.*)

¹ Căci Domnul era frumos și după însușirile trupesti, precum zic dumnezeiescul Hrisostom, Ieronim, Damaschin și alții, care au înțeles zicerea de mai sus a lui David ca despre frumusețea trupestă. Însă alți Părinți iau zicerea aceasta ca despre frumusețea dumnezeirii Domnului, precum Climent Stomatul, Chiriac, Vasilie și Tertulian. (*n. aut.*)

² Iar că aici „zidirea” se înțelege cea spre mai bine, vezi la subînsemnarea zicerii: „de este întru Hristos vreo zidire nouă” (*2 Corinteni 5:17*).

Despre înnoirea aceasta și noua frumusețe a omului, vasiliescul (sau împărătescul) condei al Bisericii (adică marele Vasilie) scrie așa: „Precum o statuie care s-a sfărîmat, zdrobind și stricînd slăvitul chip al împăratului, se închipuie din nou de înțeleptul meșter și de bunul făcător, prefăcînd slava făpturii sale și punînd-o întru slava de mai înainte, tot așa și noi – pătîmind pentru călcarea poruncii, precum este scris: «Omul, în cinste fiind, nu a priceput, s-a alăturat cu dobitoacele cele fără de minte și s-a asemănat lor» – să ne chemăm iarăși la înția

lepădăm vechimea și stricăciunea păcatelor și să ne facem tineri și frumoși cu sufletul, după faptele cele bune și după frumusețea lui Hristos.

11 unde nu mai este Elin și Iudeu,

Adică: Întru omul cel nou după Hristos nu se vede osebite între Elinii nemernici (adică cei ce vin la credință dintr-alt neam) și Evrei, adică cei pogoritori din strămoși Evrei.¹

*tăiere împrejur și netăiere împrejur, varvar, Schit, rob, slobod,
ci toate și întru toți – Hristos.*

Iată, aici scrie și altă laudă a omului nou după Hristos, anume că nu caută la dînsul vreo osebite, nici de neam, nici de dregătorie, nici de strămoși, ci însușirile și chipul acestui om nou sînt doar Hristos, și credința și viețuirea după Hristos. Căci, tuturor acelor care sînt închipuiți cu viața cea îmbunătățită, Hristos le este toate: și neam, și dregătorie, și cin și toate celelalte.²

Zicerea aceasta se înțelege încă și într-alt chip, anume că toți cei netăiați împrejur – și varvarii, și cei de bun neam și robii, și slobozii – toți aceștia – zic – s-au făcut tăiați împrejur întru Hristos după ce au crezut, fiindcă toți sînt trup al lui Hristos.³

slavă a chipului lui Dumnezeu, căci zice: «după chipul și asemănarea lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om» (Cuvîntul întii despre botez, întru care arată cum se botează cineva întru evanghelia Domnului).

Tîlcuind aceasta, zice și Teodorit: „Dumnezeul a toate ne-a făcut din nou și cu mai mare grijă a închipuit întru noi trăsăturile chipului dumnezeiesc pe care le stricase păcatul.” Aceasta a zis Apostolul și în epistola către Romani: „Pe care i-a cunoscut, i-a și ales a fi de un chip cu chipul Fiului Său” (Romani 8:29). (n. aut.)

¹ Vezi cum tîlcuiește acestea preamarele Maxim la subînsemnarea zicerii: „nu mai este Iudeu, nici Elin, nici rob, nici slobod” (Galateni 3:28). (n. aut.)

² Iar că chipul lui Hristos nu este trupesc (ci sufletesc), vezi la zicerea lui Grigorie al Nisei, în subînsemnarea la capitolul 3, stih 27, al celei către Galateni. (n. aut.)

³ Hristos Se va face „toate întru toți” chiar aievea, atunci cînd toți ne vom supune Lui și ne vom face mădulare ale Lui, precum tîlcuiește marele Atanasie zicerea: „Atunci, și Hristos Se va supune Tatălui ce l-a supus Lui pe toate” (I Corinteni 15:28).

Despre aceasta zice și Teodorit: „Deci în viața aceea ne îmbrăcăm cu scumpătate întru omul cel nou, căci întru aceea ne izbăvim de stricăciune și ne îmbrăcăm întru nestricăciune. Iar întru Sfîntul Botez, împlinim închipuirea vieții aceleia.” [...]

Iar marele Vasilie zice: „De nevoie și de urmare este ca acela ce se va naște să aibă trebuință a se îmbrăca. Și, precum scîndura pe care are a se face chip împărătesc – ori de lemn de ar fi, ori de aur sau de argint, sau de altă materie – are trebuință de a se ridica de asupra ei toa-

12 Deci îmbrăcați-vă ca niște sfinți aleși și iubiți ai lui Dumnezeu,

Dumnezeiescul Pavel obișnuiește totdeauna a arăta Creștinilor înlesnirea faptei bune. Pentru aceasta, și aici aseamănă faptele cu îmbrăcăminte, pentru două pricini. Una că, așa cum cineva își îmbracă haina cu lesnire, cu aceeași lesnire pot și Creștinii să voiască a se îmbrăca cu fapta bună. Și alta că, precum se cuvine a se îmbrăca cineva totdeauna cu haina, ca să nu se arate gol și să-și împodobească trupul, cu asemenea chip se cuvine ca și Creștinii să se îmbrace totdeauna cu fapte bune, care sînt podoba lor. Căci cel ce nu poartă fapta bună se vede gol, urît și neîmpodobit. Pentru aceasta zice și Domnul episcopului Laodichiei: „Te sfătuiesc să cumperi de la Mine haine albe, ca să te îmbraci și să nu se arate rușinea golătății tale” (*Apocalipsa* 3:18). Însă această sfătuire a *Apocalipsei* e amestecată cu laudă covârșitoare, căci mulți s-au făcut „sfinți” cu adevărat, dar nu și „aleși”, nici „iubiți” [cum zice aici Apostolul]. Iar voi – zice – Creștinii din Colose, aveți toate acestea.

Întru milostiviri de îndurări,

Pavel n-a zis: „îmbrăcați-vă cu milostenie”, ci: „întru milostiviri de îndurări”. O dată, pentru a nu-i necinsti cu smeritul nume al milosteniei pe săracii aceia care erau vrednici de milă și de îndurări. Și alta încă, pentru a arăta cum se cuvine a-i compătimi și a-i ajuta Creștinii pe cei ce au trebuință: nu din afară, ci din lăuntru, din măruntaiele inimii lor, și nu precum ajută frații pe frații, ci precum se milostivesc născătorii de fiii lor. Și – zice – să nu-mi zici, Creștine, că cutare sărac a greșit și pentru aceasta nu-l miluiesc, nu! Fiindcă de ace-

tă asprimea prin radere, ca să primească asupra-i și să se îmbrace cu chipul împăratului, după care nu se mai cunoaște osebirea lemnului, a aurului sau a argintului, fiindcă osebirea materiei e acoperită de asemănarea chipului cu întiul chip [„modelul”, *n. m.*] și trage la a sa privire pe toți cei ce o văd și se face mai cinstită decît toată începătoria și stăpînirea; precum se întîmplă acolo, la fel și cel ce se botează – ori Evreu, ori Elin, ori bărbat, ori femeie, ori rob, ori slobod, ori Schit, ori varvar, ori altul oarecare, de orice neam s-ar întîmpla – are trebuință a se dezbrăca de omul cel vechi și de faptele lui și, prin învățătura întru Duhul lui Hristos, a se îmbrăca întru cel nou, cel zidit după Dumnezeu întru dreptate și întru cuvioșia adevărului, întru cel înnoit spre cunoștință după chipul Celui ce l-a zidit pe el, și așa să ajungă la bună-voinea lui Dumnezeu, pe care Apostolul a predanisit-o zicînd: „Știu că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate le ajută spre bine, celor ce sînt chemați după înainte-hotărîre. Căci, pe care i-a înainte-cunoseut, i-a și înainte-hotărît a fi de un chip cu chipul Fiului. Căci atunci, îmbrăcîndu-se ca un fiu al lui Dumnezeu, se învrednicește treptei celei desăvîrșite cu darul Domnului nostru Iisus Hristos, întru care nici tăierea împrejur nu este ceva, nici netăierea împrejur, ci credința prin dragoste lucrîndu-se” (*Cuvînt la botez*, cum se botează cineva întru evanghelie). (*n. aut.*)

ea cer de la tine să te îmbraci cu milostiviri de îndurări, ca să te milostivești către toți întocmai și să nu faci osebite între un păcătos și unul îmbunătățit.

*Întru bunătațe, întru smerita-cugetare,
întru blîndețe, întru îndelunga-răbdare,*

Cel ce se va îmbrăca „cu milostiviri de îndurări” – precum a zis mai sus Pavel – acela de nevoie urmează a avea și bunătațe, și smerita-cugetare, și blîndețe și îndelunga-răbdare pe care le înșiră aici Apostolul, căci care părinte nu are bunătațe și voire de bine către fiul său? Sau care părinte nu se poartă cu smerită-cugetare, cu blîndețe și cu îndelungă-răbdare către fiul său? Sau care părinte se pricește și nu iartă toate greșelile copilului său? Negreșit, orice părinte arată astfel de milostiviri către prea-iubiții săi fii. Din aceste cuvinte ale Apostolului, învață dar și tu – o, cititorule! – prea-buna rînduală a faptelor bune, fiindcă bunătațe¹ naște smerita-cugetare, căci cel ce are năravuri bune, acela este și smerit-cugetător. Iar smerita-cugetare naște la rîndul ei blîndețe, căci cel ce este mîndru, acela este și mînios și nu are blîndețe. Iar blîndețe naște la rîndul ei îndelunga-răbdare, care este o înfrînare a părții mînioase a sufletului, spre a nu se răzbuna asupra cuiva, adică este o mărime de suflet.²

¹ Ce osebite are bunătațe de facerea de bine, caută la subînsemnarea zicerii: „bunătațe, facere de bine” (*Galateni 5:22*). (*n. aut.*)

² Despre îndelunga-răbdare, Parimistul zice: „Întru îndelunga-răbdare este buna mireasmă a împăratului” (*Pilde 25:15*). Și Sirah zice: „Întru îndelunga-răbdare se face răspunsul grăirii” (*Sirah 5:13*). Iar cuvintele cu care dumnezeiescul Hrisostom laudă sufletul omului îndelung-răbdător sînt cu adevărat aurite și miere curge dintr-însele, căci limba aceea bună și bine vorbitoare zice așa: „Sufletul celui îndelung-răbdător se aseamănă cu un vîrf de munte cu zefir subțire, care primește raza curată și-și revărsă ape de izvoare prea-limpezi, punînd înainte multele daruri ale florilor, asemenea livezilor și grădinilor de vară pline de saduri și flori, cu cataracte de ape. Iar dacă se și face vreun sunet, lin este și multă îndulcire revărsă celor ce îl aud. Căci păsăruicile cîntă pe virfurile copacilor, sus, de pe frunze, și greierii cei cîntători, și privighetorile și rîndunelele împlinesc o împreună-glăsuire [„armonie”, *n. m.*] muzicală, iar zefirul, lovînd încetișor frunzele copacilor, și bradul, suferînd, de multe ori se aseamănă cu chimvala. Și mai ales multe asemănări ar afla cineva: căci, cînd s-ar uita cineva la trandafiri, i se va părea că vede curat curcubeul; cînd va lua aminte la glasuri, i se va părea marea învăluindu-se; iar cînd se va uita la flori, i se va părea cerul. Ci și însuși trupul celui care privește la grădina aceea, mai mult îl face a se alina și a se odihni, încît a socoti că este mai degrabă în cer decît pe pămînt. Mai e și o altă răsulare: cînd apa, revărsîndu-se de năpraznă peste virfurile pietrelor, lovește pietricelele cele mici și, cu lovirea aceea lină, așa deznoadă mădulele noastre cu dulceața, încît cu grabă se aduce asupra ochilor noștri somnul cel mai dulce. Ași auzit cu dulceață povestirea, încît poate v-ați făcut și doritori de pustie, dar mult mai dulce decît pustia aceasta este sufletul celui îndelung-răbdător” (*Cînvîntul al 6-lea la Faptele Apostolilor*).

13 suferindu-vă unul pe altul și iertînd unul altuia, de are cineva pîră împotriva cuiva;

Adică: Creștinilor, suferiți-vă unul pe altul, tu suferă pe celălalt și acela să te sufere pe tine. Și nu cercetați greșelile și metehnele fraților voștri cu amărăre, ci socotiți-le că sînt mici și vrednice de iertare, și treceți-le cu vederea. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel a micșorat și a nimicit greșelile fraților noștri, fiindcă le-a numit „pîră”, adică prihănire puțină și ușoară.

precum Hristos a iertat vouă, așa și voi.

Ceea ce Pavel obișnuiește a face totdeauna, adică a-i îndemna pe Creștini spre fapta bună aducîndu-L în mijloc ca pildă pe Stăpînul nostru Hristos, această face și acum, și de la Hristos îi îndeamnă pe Coloseni să ierte greșelile fraților lor. Voi, Creștinii – zice – iertați greșelile fraților voștri precum și Hristos a iertat greșelile voastre. Ci, mai sus, Pavel a făcut să se arate mici greșelile fraților noștri, fiindcă le-a numit prihănire ușoară, iar aici, aducîndu-L spre pildă pe Mîntuitorul Hristos, ne îndeamnă să iertăm toate greșelile fraților noștri, chiar și mari de ar fi, chiar și făcători de bine de am fi acelor frați ai noștri, chiar și mari de am fi noi, iar frații noștri ce ne-au greșit ar fi mici și proști [„umili”, *n. m.*]. Și nu numai că Apostolul ne îndeamnă să iertăm greșelile fraților noștri, ci să și murim pentru dînșii; și nu numai să murim pentru dînșii, ci încă și după moarte să le facem bine. Pentru că și Hristos a făcut așa: a iertat greșelile noastre, și a murit pentru mîntuirea noastră și, după ce a murit, iarăși ne-a făcut bine, și acum ne face bine totdeauna cu nenumărate bunătăți și încă are a ne face bine în veac, întru viitorime. Fiindcă zicerea „precum” însemnează asemănarea cu Hristos și toate acestea le cere să le facem și noi, Creștinii, următorii lui Hristos, care petrecem după asemănarea lui Hristos.

14 Iar peste toate acestea, dragostea,

De vreme ce este cu puțință a ierta cineva pe altul și a-i trece cu vederea greșelile, dar a nu face aceasta cu dragoste curată, ci numai cu chip și cu fățarnicie, Pavel arată aici dragostea ca pe o cale prin care putem să-i iertăm întru adevăr pe frații noștri. Și, iarăși, fiindcă este cu puțință a se arăta cineva blînd și smerit-cugetător, însă a nu-l iubi pe fratele său, Pavel pune, după toate

Vezi și zicerea: „cu îndelungă-răbdare suferindu-vă unul pe altul întru dragoste” (*Efeseni* 4:2) și zicerea: „dragostea îndelung răbdă” (*I Corinteni* 13:4).

iar el nu a vrut să ierte celui împreună cu dînsul rob nici cei o sută de bănișori cu care îi era dator, cum arată pilda Domnului din evanghelie (*Matvei* 18). Deci, fraților, să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu întru toate relele ce am pățimit, ori de la oameni, ori de la demoni, ori de la stricata noastră fire, și pentru această mulțumire a noastră vom lua cununa de mucenici.¹

¹ Pentru aceasta, și limba cea bine-vorbitoare a lui Hrisostom, de la care a adunat Sfințitul Teofilact ceea ce zice, adaugă și acestea: „Deci întru toate să mulțumim, ori ce s-ar face, fiindcă aceasta e mulțumirea. Căci a mulțumi cineva întru buna-norocire nu e lucru mare, fiindcă însăși firea lucrurilor ne împinge la aceasta. Iar dacă vom mulțumi cînd sîntem întru cele mai de pe urmă nevoi, atunci este mirare! Căci vezi cît folos este cînd noi mulțumim pentru cele ce alții blestemă și se necăjesc: mai întîi, l-ai veselit pe Dumnezeu; al doilea, l-ai rușinat pe diavolul; al treilea, ceea s-a făcut a arătat că și tu mulțumești, și Dumnezeu împutinează durerea ta, și diavolul se pierde”. Și iarăși: „Nimic nu este mai sfînt decît limba aceea care mulțumește lui Dumnezeu și întru cele rele. Cu adevărat, ea nimic nu este mai puțin decît limba mucenicilor, căci asemenea cu aceea se încununează, fiindcă și asupra ei stă călăul silind-o a se lepăda de Dumnezeu prin hulă, căci stă diavolul cu cugetări de călău zgiriind și întunecînd cu necăjiri. Deci, de va suferi cineva durerile și va mulțumi, a luat cunună de mucenic” (*Cuvîntul al 8-lea la cea către Coloseni*). De aceea, Hrisostom mulțumea lui Dumnezeu totdeauna, și vezi la stițul 6, capitolul 4, al celei către Filipeni, la subînsemnare.

Zice însă și marele Vasilie: „Rușine este a binecuvînta noi pentru cele bune, dar a tăcea pentru lucrurile cele mîhnitoare și dureroase. Ci mai ales atunci trebuie a mulțumi, știind că Domnul îl pedepsește pe cel iubit de El, și-l bate pe fiul pe care îl primește” (tilcuirea la *Psalmul* 33).

Ce zic? Nu numai că se cuvine a mulțumi lui Dumnezeu pentru necazurile și pentru ispitele vieții acesteia, ci încă și pentru munca ce va să fie, fiindcă și munca este de folos celor ce se muncesc. Pentru ce? Pentru că munca este opritoarea păcatului și a răutății, de unde se și numește „muncă”, fiindcă oprește răul. Și, de nu ar fi fost munca, păcatul și răul s-ar fi întins întru nemărginire și atunci nu ar mai fi luat sfîrșit. Despre aceasta, și Marcu Efeseanul a zis cuvîntul acesta de mirare auzului, însă adevărat și temeinic, că „celor ce se muncesc le este de folos să se muncească”. Pentru aceasta, și Cuviosul Teoctist Studitul, într-un tropar al canonului său de umilință către Domnul nostru Iisus Hristos, zice anume: „Și întru muncă mulțumesc”, pentru că munca nu este lucru rău de sine-și, ci este chiar bun. Una adică pentru că oprește păcatul și nu-l lasă a se făptui în nemărginire, precum am zis. Și alta încă, pentru că munca este certare și pedeapsă a răului și printr-însa se împlinesc dreptatea lui Dumnezeu, chiar dacă ea nu este voia lui Dumnezeu cu dinadinsul, ci este voie a Lui următoare – după sfinții teologi. Căci doar păcatul este rău de sine-și, și nu se face nici după voia dinadinsă a lui Dumnezeu, nici după cea următoare, ci după socoteala pîngărită a omului. Pentru aceasta, și dumnezeiescul Hrisostom poruncește Creștinilor așa: „Acest lucru fie întru rugăciunile voastre: a mulțumi și pentru cele arătate, și pentru cele nearătate; și pentru cele ce ne-au făcut bine din voie, și pentru cele ce ne-au făcut bine nevrînd noi; și pentru împărăție, și pentru gheenă; și pentru necaz, și pentru odihnă. Fiindcă așa obișnuiesc sfinții a se ruga și a mulțumi pentru facerile de bine obșteși. Căci știu un oarecare sfînt bărbat rugîndu-se așa, neziind nimic mai înainte de graiul acesta: «Doamne, mulțumim pentru toate facerile Tale de bine cîte s-au arătat nouă, necredincioșilor, din ziua întîi pînă astăzi: și pentru cele ce știm, și pentru cele ce nu

16 Cuvîntul lui Hristos să locuiască întru voi cu îmbeșugare,

Cu aceste cuvinte, Pavel ne arată nouă, Creștinilor, o cale prin care putem să ne facem bine-mulțumitori către Dumnezeu. Căci, de va locui întru noi „cuvîntul lui Hristos” – adică învățătura, dogmele și sfătuirile Lui, cu care ne învață să defăimăm viața aceasta și vremelnicele bunătăți – de ne vom aduce aminte – zice – de învățăturile acestea ale Domnului și le vom păzi în inimile noastre, negreșit nu ne vom birui de vreo ispită și necaz, ci, suferind toate relele cu inimă vitează, vom mulțumi lui Dumnezeu pentru cîte ni se întîmplă. Și vezi – o, cititorule! – că Pavel nu a zis simplu: „fie cuvîntul lui Hristos întru voi”, ci: „să locuiască în lăuntruul vostru” și: „să locuiască cu îmbeșugare”. Căci, de vom fi bogăți de cunoștința și învățătura *Dumnezeieștilor Scripturi*, negreșit vom suferi cu lesnire toate relele întîmplări, fiindcă ne mîngîiem de cuvintele și înțelegerile *Scripturilor*. Pentru aceasta zicea către Dumnezeu Proorocul Ieremia: „Și va fi cuvîntul Tău mie spre veselia și bucuria inimii mele” (capitolul 15:16). La fel suferă paguba ce i se întîmplă și cel bogat în bani, pentru că are și dă și, dacă a pierdut puțini, are mulți alții care i-au rămas.¹ Pentru aceasta zicea și David: „Întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greșesc Ție” (*Psalms 118*). Aceasta o zice și Teodorit, anume că

știm; și pentru cele arătate, și pentru cele nearătate; și pentru cele făcute în lucru și în cuvînt de voie, și pentru cele făcute nevrînd; pentru toate cele ce s-au făcut nouă, nevrednicilor, pentru necazuri, pentru odihnă, pentru gheena, pentru munca iadului și pentru împărăția cerurilor” (*Cuvîntul al 10-lea la cea către Coloseni*).

Iar Sfîntul Isaac zice: „Mulțumirea celui ce ia îl îndeamnă pe cel ce dă a-i da mai mari daruri decît cele de mai înainte” (*Cuvîntul al 30-lea*). Și iarăși acest dumnezeiesc părinte: „Cel ce nu mulțumește și pentru cele mici, și pentru cele mari, este mincinos și nedrept.” Și iarăși: „Ceea ce povățuiește darurile lui Dumnezeu pentru om este inima care se mișcă spre neîncetata mulțumire” (*n. aut.*)

¹ Și la *Macavei* este scris că *Sfintele Scripturi* sînt mari mîngîieri întru necazuri și ispite: „Deci și noi, neîlipsiți fiind de acestea și mîngîietoare avînd *Sfintele Cărți* ce sînt în mîinile noastre” (*I Macavei 12:9*). Pentru aceasta și dumnezeiescul Hrisostom îi îndeamnă pe Creștinii din lume să cumpere și să cîștige cărțile acestea, cel puțin pe ale *Scripturii celei Noi*, ca să se poată mîngîia dintr-însele în ispitele lor, zicînd așa „Ascultați rogu-vă, toți mirenii, și cîștigați cărțile, ele fiind doctorii ale sufletului. Dacă nu altă parte, cîștigați măcar *Testamentul cel Nou*, avînd învățători pentru todeauna *Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile*. De se va întîmpla întristare, uită-te ca în spîrțeria de doctorii, ia de acolo mîngîiere a rîului pe care îl suferi, ori pagubă, ori moarte, ori pierdere a casnicilor tăi. Iar mai ales nu numai să te uiți, ci să le și iei toate citite în minte. Căci aceasta este pricina tuturor relelor, a nu ști *Scripturile* și cum ar trebui să ne mîntuim, căci mergem la război fără arme!” (*Cuvîntul al 9-lea la cea către Coloseni*). Și cit este de folositoare citirea *Dumnezeieștilor Scripturi*, vezi în partea a treia a *Nevoînelor Duhovnicești* [cartea Cuviosului Nicodim, *n. m.*]. (*n. aut.*)

Dumnezeu poruncește zicînd: „Și vor fi graiurile acestea pe care Eu ți le poruncesc ție astăzi în inima ta și în sufletul tău. Și le vei grăi fiilor tăi și vei vorbi întru dinsele șezînd în casă, și mergînd pe cale, și culcîndu-te și sculîndu-te” (*Deuteronomul* 6:7).

Întru toată înțelepciunea,

Zice: Cuvîntul lui Dumnezeu să locuiască întru voi cu îmbelșugare, adică cu toată fapta bună, fiindcă doar cuvintele nu sînt de ajuns spre răbdarea ispitelor, dacă nu vor fi întovărășite și de faptele cele bune. Iar „înțelepciune” numește fapta bună, așa cum numește „nebunie” păcatul. Pentru aceasta a zis David: „Zis-a cel nebun (adică păcătosul) în inima sa: Nu este Dumnezeu” (*Psalms* 13:1); și iarăși: „S-au împuțit și au putrezit rînilor mele de la fața nebulniei mele (adică a păcatului meu)” (*Psalms* 37:6). Zicerea „întru toată înțelepciunea” se poate înțelege însă în loc de: „cu toată buna-pricepere și deslușire (dreaptă judecată)”, precum zice Pavel și înainte: „Întru înțelepciune umblați către cei din afară” (capitolul 4:5), adică cu pricepere, precum filcuiește Teofilact. Căci mulți citește *Scripturile*, însă fără pricepere și fără dreapta judecată.¹

*Învățîndu-vă și sfătuindu-vă pe sine-vă în psalmi,
în laude și în cîntări duhovnicești,*

Apostolul nu-i duce pe Creștini la istorii și la teatre, din pricină că citirea *Dumnezeieștilor Scripturi* are osteneală și greutate multă, ci la psalmi și la cîntări duhovnicești, care, întru aceeași vreme, mîngîie sufletul celor ce cîntă și fură osteneala citirii.² Și Apostolul a pus laudele după psalmi, fiindcă lauda este lucru mai mare și mai desăvîrșit decît psalmii, potrivit celor mai împliniți, și pentru că psalmul este al oamenilor, iar lauda este a Îngerilor.³

¹ Citește și zicerea lui Teofil al Alexandriei, ajutînd spre aceasta, în subînsemnarea zicerii „Pînă ce voi veni, ia aminte la citire” (*1 Timotei* 4:13). (*n. aut.*)

² Pentru aceasta a zis și marele Vasilie: „Fiindcă Duhul cel Sfînt a văzut că neamul oamenilor se povățuiește cu anevoie spre fapta bună și că se lenevește despre dreptul cuvînt, fiind povînit către îndulcire, ce a făcut? A amestecat veselitorul chip al dulcii cîntări cu dogme, ca, prin iubirea și netezirea auzului, să primim folosul din cuvinte în chip nesimțit, după chipul doctorilor înțelepți, care, dînd celor cu stomacul stricar doctorii aspre, ung buzele pahariului cu miere” (îlcuirea psalmului întîi). (*n. aut.*)

³ Însemnează că în *Sfînta Scriptură* lauda se ia și la oameni, în loc de psalm: „Preoții stăteau la slujbele lor și leviții cu instrumentele de cîntare ale Domnului, pe care le făcuse regele David, ca să laude pe Domnul” (*2 Paralipomena* 7:6). Și: „Izbucnit-au buzele mele laudă”

Întru dar cîntînd

Zice: O, Creștinilor! – să cîntați cu har și cu dulceață duhovnicească, fiindcă – așa cum cîntările omenești, adică satanicele cîntece, au îndulcire trupească și-i îndeamnă pe cei ce le aud la dragostea necuviincioasă și vătămătoare de suflet¹ – tot astfel dumnezeieștile cîntări au îndulcire duhovnicească și-i aprind pe cei ce le cîntă și pe cei ce le aud la iubirea lui Dumnezeu cea dumnezeiască și mîntuitoare de suflet. Sau, Pavel zice că cei ce cîntau în vremea aceea cîntau din dar dumnezeiesc, căci întru cea către Corinteni zice: „Fiecare dintre voi are psalmi” (1 Corinteni 14:26).

Întru inimile voastre Domnului.

Adică: Voi, Creștinii, să nu cîntați simplu, numai cu gura, ci și gînditor, cu inima și cu luarea-amine. Căci cel ce cîntă fără luare-amine, doar cu gura, acela cîntă în aer; iar cel ce cîntă cu inima și cu gîndul luător-amine, acela cîntă Domnului cu adevărat.²

Încă și pentru altă pricină poruncește Pavel să cînte Creștinii cu inima, anume ca să nu facă aceasta spre arătare, pentru a plăcea oamenilor. Drept aceea – zice – măcar la vreo masă de te afli, Creștine, măcar în dugheana ta de șezi lucrînd meșteșugul tău, să cînți lui Dumnezeu cu mintea și cu inima ta, fără a te auzi cineva.³

(*Psalm 118:7*). Și iarăși: „Lauda tuturor cuvioșilor Lui, a fiilor lui Israil ce se apropie de El” (*Psalm 148:14*). (n. aut.)

¹ Vezi la cuvîntul 2 al *Hristoitiei* că nu li se cuvine Creștinilor să cînte cu organe și să joace, și cît este de rea aceasta. (n. aut.)

² Pentru aceasta zice și Proorocul David: „Cîntați cu înțelegere!” (*Psalm 47:7*). Și, tilcuind aceasta, marele Vasilie zice: „Înțelegerea cuvintelor *Sfintei Scripturi* se aseamănă cu gustul bucatelor pe care le mîncă gura, căci – după Iov – «mintea deslușește graiurile, iar gîtlejul gustă mîncările» (Iov 12:11). Zice și Sirah: «Precum gîtlejul gustă mîncările de vinat, tot așa inima înțelege cuvintele mincinoase» (Sirah 36:19). Deci, dacă sufletul deslușește cuvîntul cuiva precum gustul deslușește felul mîncărilor, el plinește porunca aceasta a lui David” (hotărîrea 179 pe scurt). Iar eu adaug că acela plinește și această poruncă apostolească și „cîntă cu înțelegere întru inima sa Domnului”. (n. aut.)

³ Pentru aceasta poruncește dumnezeiescul Hrisostom meșterilor, zicînd: „Meșter cu mîinile ești? Șezînd, cîntă! Dacă nu vrei a cînta cu gura, fă-o cu mintea. Mare tovarăș este psalmul! – nimic nu e greu [împreună cu el], ci ai putea șede ca în mănăstire, căci nu îndemînarea locurilor, ci scumpătatea chipurilor ne va da liniștea” (*Despre statui*, 21). Și dumnezeieștii Apostoli zic acestea, în *Așezămintele* lor: „Să nu fi ca un zburător și ca unul dintre cei ce aleargă fără cuvînt în căi, numiți «tăietori de vreme» de către cei ce greu viază. Ci, luînd aminte de meșteșugul și de lucrul tău, caută cele iubite lui Dumnezeu și, aducîndu-ți aminte

**17 Și orice ați face cu cuvântul, sau cu lucrul,
toate întru numele Domnului Iisus,¹**

Creștinilor – zice – ori de mâncați, ori de beți, ori de umblați, ori de lucrați, ori altceva de faceți, toate faceți-le întru numele lui Iisus Hristos. Adică: Pe Iisus Hristos chemați-L ajutor vouă – mai întâi rugându-vă și zicînd: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” și „Doamne, Iisuse Hristoase, ajută-mi mie!” – și apoi să începeți lucrul și orice altă treabă a voastră. Fiindcă numele lui Iisus Hristos izgonește demonii și îi depărtează, și cum nu va înlesni toate lucrurile și pricinile voastre?

Sau, Pavel zice aceasta: Se cuvine ca voi, Creștinii, să numiți și să chemați totdeauna numele lui Hristos, Cel care v-a adus la Dumnezeu-Părintele, nu să slujiți îngerilor.

mulțumind lui Dumnezeu-Părintele printr-Însul.

Zice: Dacă voi, Creștinii, Îl chemați spre ajutorul vostru pe Iisus Fiul lui Dumnezeu, negreșit Îl chemați și pe Părintele. Și, dacă mulțumiți Fiului, prin Fiul mulțumiți negreșit și Tatălui.

Sau, Pavel zice aceasta: Precum Fiul ne-a adus pe noi la Dumnezeu-Părintele, tot așa aduce la Tatăl și mulțumirea noastră, căci El este mijlocitorul bunătaților care ni se trimit de la Dumnezeu și al tuturor rugăciunilor și mulțumirilor pe care le înălțăm către Dumnezeu. Vezi și subînsemnarea zicerii: „prin Care am luat darul și apostolia” (*Romani* 1:5).

18 Femei, supuneți-vă bărbaților voștri precum se cuvine întru Domnul!

De ce nu scrie dumnezeiescul Pavel despre bărbați și femei, născători și fii, robi și stăpîni întru toate epistolele sale, ci numai în aceasta, în cea către Efeseni, în cea către Timotei și în cea către Tit? Răspundem că Apostolul face așa

de cuvintele lui Hristos, cugetă-le neîncetat” (*Cartea a 4-a*, capitolul 4). Și iarăși zice Hrisostom: „Nu trebuie loc, nu trebuie vreme, ci în tot locul și în toară vremea e cu puțință a cînta cu mintea. Căci – chiar de umbli prin tîrg, chiar de ești pe căi, chiar de te afli împreună cu prietenii – este cu puțință a-ți deștepta sufletul. Se poate striga tîcînd. Așa striga și Moisi, și Dumnezeu l-a auzit. Meșter cu mîinile de ești, vei putea cînta șezînd și lucrînd în dugheană. De ai fi șezînd în judecătorie, vei putea face aceasta. Este cu puțință a cînta și fără glas, glăsuind în lăuntru gîndului, căci nu cîntăm oamenilor, ci lui Dumnezeu, Celui ce poate să audă inima și să intre întru cele negrăite ale gîndului nostru” (tîlcuire la *Psalmul* 41). (*n. aut.*)

¹ Aici, Apostolul folosește o elipsă, căci lipsește zicerea „faceți”, adică: „Toate întru numele Domnului Iisus faceți-le.” (*n. aut.*)

fie pentru că a fost silit a scrie despre acestea, în cetățile acelea fiind gâlcevi între bărbați și femei, între născători și fii și între stăpîni și robi; fie pentru că bisericile din acele cetăți erau întărite în credință și întru celelalte, și numai despre lucrurile acestea era nevoie să le scrie, iar celorlalte biserici, fiindcă erau lipsite și neîntărite în dogmele mai înalte ale credinței, a fost mai de nevoie să le scrie despre dogme, lăsînd sfaturile morale de acest fel, ca pe unele ce sînt mai jos decît acelea. Scrisoarea aceasta are însă multă asemănare cu aceea către Efeseni, precum este arătat celor ce le citesc, mai ales după sfaturile morale ce urmează: pentru bărbați și femei, născători și fii, robi și stăpîni.

Ce va să zică însă „întru Domnul”? Adică: Voi, femeile, supuneți-vă bărbaților voștri pentru Domnul. Căci eu – zice – nu cer de la voi ca datorie a avea către bărbații voștri numai supunerea pe care o cere firea, ca unele ce sînteți mai jos decît dîșii pentru că din bărbat v-ați făcut (căci aceasta însemnează zicerea „se cuvine” pe care o pune aici, adică: „precum este cuviința firii”) ci cer de la voi – zice – să aveți către bărbații voștri mai ales supunerea cea pentru Dumnezeu și după legea lui Dumnezeu, adică cer a vă supune bărbaților voștri pentru că Dumnezeu v-a blagoslovit și v-a împreunat prin taina nunții, căci zice: „De la Domnul se împreunează femeia cu bărbatul” (*Parimiastul* 19:14).¹

19 Bărbați, iubiți-le pe femeile voastre și nu vă amăriți către dîsele.

Vezi cum Pavel sfătuiește fiecare neam cele de cuviință?! Pe femei, le sfătuiește să aibă supunere către bărbații lor, iar pe bărbați să-și iubească femeile. Fiindcă nu este atîta nevoe a-l iubi cel supus pe stăpînitorul său, cîtă este a-l iubi stăpînitorul pe supusul său. Deci, din dragostea bărbatului către femeia sa, este silită și femeia a avea dragoste prietenească pentru bărbatul său. Și, iarăși, din plecarea și supunerea femeii către bărbatul său, este silit și bărbatul a fi mai blînd și mai blajîn către femeia sa. Și – de vreme ce e cu puțință ca bărbatul să-și iubească femeia, dar să se arate cu amărăciune și să se gîlcească cu dînsa (căci sfezile ce se fac între fețele iubite sînt cele mai amare) – Pavel zice să nu se amărăscă bărbații și să nu se sfădească cu femeile lor. Căci, în-

¹ Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel a zis să se supună femeile bărbaților lor „cum se cuvine întru Domnul”, adică la cele ce sînt legiuite, la cele după Dumnezeu. Căci – dacă bărbații le-ar cere femeilor lor să-i asculte la lucruri necuviințioase, nelegiuite și afară de fire, și la necredință și la călcarea poruncilor lui Dumnezeu – întru acestea – zic – nu se cuvine nicicum a li se supune femeile și a face voia lor cea rea, pentru că se vor munci în munca iadului împreună cu bărbații lor. Iar că bărbații ce au femei bune și înțelepte sînt bine-norociți, mărturisește înțeleptul Sirah, zicînd: „Fericit este acela ce locuiește împreună cu femeie înțeleaptă!” (*Sirah* 15:11); și iarăși: „Fericit este bărbatul femeii bune!” (*Sirah* 26:1). Vezi și capitolul 5 al celei către Efeseni, stih 23, unde se învață mai pe larg cele de cuviință despre bărbat și despre femeie. (*n. aut.*)

tr-adevăr, a se sfădi și a se prizoni cineva cu mădularul său. aceasta se pricinuiește din multa amărăciune și tulburare a inimii.

20 Fii, plecați-vă născătorilor întru toate!
– căci aceasta este bine-plăcută întru Domnul.

Aici, Apostolul a adăugat iarăși zicerea „întru Domnul”, fiindcă nu voiește a se supune fiii născătorilor lor numai pentru legile firii, ci și pentru că supunerea către născători este bine-plăcută lui Dumnezeu și legiuită de la voia lui Dumnezeu și de porunca lui Dumnezeu care zice: „Cinstește pe tatăl tău și pe maica ta!” (*Ieșirea* 20). Și astfel, fiii au și plată, fiindcă ascultă și se supun născătorilor lor pentru Dumnezeu. căci, dacă s-ar supune numai pentru fire, nu ar avea plată. Și Apostolul le-a zis să asculte supunându-se născătorilor lor „întru toate” fiindcă vorbește fiilor ce au părinți Creștini, căci nu se cuvine ca fiii să se supună întru toate născătorilor necredincioși. Căci, atunci când născătorii îi silesc pe fii să se lepede de buna-cinstire de Dumnezeu sau să calce vreo poruncă a lui Dumnezeu, nu se cuvine a se supune lor.¹

21 Părinți, nu-i întăritați pe fiii voștri! – ca să nu se mîhnească.

Adică: Voi, născătorii, nu cercetați toate greșelile pe care le fac fiii voștri, ci treceți cu vederea unele dintre ele, ca nu cumva, cu această amară cercetare a voastră, să-i faceți prigonitori și astfel să le pricinuiți scîrbă. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea Apostolului! Pentru că, zicîndu-le născătorilor să nu-i mîhnească pe fiii lor, cu cuvîntul acesta a sfărîmat îndată asprimea născătorilor și a muiaț îndurările părintești, fiindcă din fire toată silința și nevoința născătorilor este a nu-i mîhni pe fiii lor.²

¹ Vezi cele de cuviință despre născători și fii, mai pe larg învățîndu-se, la capitolul 4, sti-hul 1, al celei către Efeseni.

Aici, adaug însă aceasta, că fărădelege fac fiii sau fiicele care nu-i ascultă cu supunere pe născătorii lor și nu vor a se însoți cu soții aleși de născătorii lor, ci caută soți după poftele lor și după voia lor cea rea. Și din aceasta s-a umplut viața Creștinilor de nenumărate necuviințe. Pentru aceasta, de acum înainte, să se supună născătorilor lor și să-și ia soți după cum află de cuviință aceștia. Se cuvine însă ca și născătorii să dea fiilor lor femei înțelepte și temătoare de Dumnezeu, și fiicelor lor să le dea bărbați înțelepți și cu pricepere, precum îi sfătuiește înțeleptul Sirah: „Fiice îți sînt ție? Ia aminte de trupul lor și să îmbînzești fața ta către dînele! Dă pe fiica ta unui bărbat înțelept, și vei fi isprăvind un mare lucru” (*Sirah* 7:24). Și iarăși: „Asupra fiicei întărește păzirea!” (la fel, 26:11). Și iarăși: „fiica priveghere este tatălui” (la fel, 42:12). (*n. aut.*)

² Vezi, însemnăm că nu se cuvine ca născătorii să-i scîrbească pe fiii lor, ci să le treacă cu vederea greșelile cele nu prea mari și omenești. Dar, cînd fiii fac vreo greșală mare, care e îm-

22 Voi, robii, ascultați întru toate cu supunere către domnii cei după trup,

Punînd îndată acest nume al „robilor”, Pavel arată întîia îndreptățire pentru care robii trebuie să-i asculte cu supunere pe stăpîinii lor, căci cel ce este rob trebuie a se supune stăpînului său chiar din pricina numelui său. Pentru a nu se mîhni însă robii, a adăugat să se supună stăpînilor „celor după trup”, ca și cum le-ar zice: O, fraților, nu vă întristați că sînteți robi, căci partea voastră cea mai bună, adică sufletul vostru, nu este rob, ci slobod. Numai trupul este rob, și robia voastră este vremelnică, precum vremelnic este și trupul vostru. Deci supuneți-vă de voie stăpînilor voștri și cu sufletul, pentru ca de voie să fie și robia voastră și pentru ca astfel să aveți și plată de la Dumnezeu pentru supunerea voastră cea de bună voie.¹

nu întru robie de ochi, ca aceia ce plac oamenilor,

Zice: Tu, cel ce ești rob după legea omenească, fă ca robia ta să fie de frica lui Hristos, ca să ai plată pentru ea de la Hristos. Căci, dacă tu îți faci slujba fără lenevire și cu credință cînd nu te vede stăpînul, este arătat că o faci pentru ochiul lui Dumnezeu, care te vede. Iar dacă-ți faci slujbele fără lene numai atunci cînd te vede stăpînul, să știi că ești iubitor de a plăcea oamenilor. Și, fiind astfel, te vei păgubi negreșit, pentru că „Domnul a risipit oasele celor ce

potriva poruncilor lui Dumnezeu și pricinuieste sminteală, sau cînd greșesc împotriva credinței și se primejdiesc a cădea în eresuri sau în nebăgare de seamă și în ateism, atunci se cuvine ca născătorii să nu le treacă cu vederea greșelile acestea din teama de a nu-i mîhni. Nu! – ci se cuvine să-i înfrunte și să mustre nelegiuirile acelea, ocărîndu-i cu toată asprimea, ca să se îndrepte. Iar dacă nu se îndreaptă, se cuvine a-i și bate și a-i depărta din casele lor, închizîndu-i în turnuri, în mănăstiri și în închisori, ca să-și vină în cunoștință și să se înțeleptească. Unor fii ca aceștia li se potrivește ceea ce zice către născători înțeleptul Sirah: „Tu ai copii? Pedepsește-i și pleacă din tinerețe grumazul lor!” (*Sirah* 7:23). Mai întîi de toate, se cuvine însă ca născătorii să-i oprească pe fiii lor a petrece împreună cu oameni cu viață pîngărită, cueretici, cu nebăgători de seamă de ale legii și cu ateii. La fel, se cuvine a-i opri de la citirea cărților eretice și ateiste. Căci, de multe ori, din petrecerile cu astfel de oameni, se strică bunele moraluri ale tinerilor, și ajung fiii bunilor Creștini a se face oameni cu viață rea, eretici, defăimători de lege și ateii. Iar dacă născătorii – pornindu-se de o dragoste fără cuvînt, pătimașă – trec cu vederea greșeli mari ale lor și nu folosesc asupra lor asprimea cuvenită – poate ca să nu-i scîrbească – să știe acei părinți că au să pătîmească osînda preotului cel mare Eli. Acesta îi muștra pe fiii săi pentru nelegiuirea pe care o făcuseră – zicîndu-le: „De ce faceți ceea ce aud eu de la tot norodul Domnului? Nu, fiii mei, nu e bine ce aud eu!” (*1 Împărați* 2:23) – dar, fiindcă nu i-a muștrat și nu i-a pedepsit cu asprimea cuvenită, au fost omoriți și el, și fiii lui. (*n. aut.*)

¹ Vezi cele cuvenite despre robi, mai pe larg învățîndu-se, la cea către Efeseni, capitolul 6:5, ca să nu le mai zicem încă o dată aici. Vezi și subînsemnarea zicerii: „Rob te-ai chemat, nu-ți pasă!” (*1 Corinteni* 7:21), ca să știi de cite feluri este robia. (*n. aut.*)

plac oamenilor”. după David (*Psalms* 52:6)¹, și nu te vei putea face rob al lui Hristos, precum zice Pavel: „De aş plăcea oamenilor, nu aş fi rob al lui Hristos” (*Galateni* 1:10). (Vezi subînsemnarea zicerii acesteia, unde este despre plăcerea omenească.)

ci întru prostimea inimii, temîndu-vă de Domnul.

Aceasta este a se teme robii de Domnul și a nu face nici un rău cînd nu-i vede cineva. Și aceasta este „prostimea inimii”, a nu căuta robii la oameni, nici la plăcerea oamenilor. Deci, din cuvintele acestea ale marelui Apostol, tragem încheierea că cel ce iubește a fi plăcut oamenilor, acela nu este om „prost”, adică simplu, ci meșteșugăreț și viclean, pentru că se preface după multele și osebitele plăceri ale oamenilor.

23 Și tot ce faceți, faceți din suflet, ca pentru Domnul, nu ca pentru oameni,

Cu aceste cuvinte, Pavel voiește ca robii să fie nu numai slobozi de toată bănuiala, ci și de toată nelucrarea, sau – mai bine a zice – să nu fie plăcînd oamenilor și nelucrători. Și aceasta îi face slobozi în loc de robi, căci, dacă ei sînt slobozi de toată bănuiala și nelucrarea, nu mai au trebuință de păzire și de porunca stăpînilor, ci toate le lucrează nu ca niște robi, ci ca oameni slobozi. Căci zicerea „din suflet” aceasta însemnează: a face ei toate slujbele stăpînilor cu bună voință și cu dragoste, nu de silă robească și din poruncă, ci din alege-re și slobozenie.

24 Știind că de la Domnul veți lua răsplătirea moștenirii,

Nu de multe ori, ci numai cîteodată, îi fac oamenii moștenitori ai avuțiilor pe robii lor, chiar dacă aceia îi slujesc bine și cu credință. Iar Domnul – zice – negreșit vă va da vouă, robilor, răsplătirea în ceruri, dacă veți păzi buna-cu-noștință și credință către stăpînii voștri.

căci Domnului Hristos robiți.

Zice: Frații mei, robind stăpînilor voștri, robiți Stăpînului Hristos Însuși, Care a legiuit supunerea. Și este arătat că robiți lui Hristos din faptul că Hristos are să vă dea plata robiei întru cele cerești.

¹ Tîlcuind zicerea „ca cei ce plac oamenilor”, zice și Fotie: „Căci a face cele cuvenite numai cînd văd stăpînii este pentru plăcerea oamenilor, iar nu pentru frica de Dumnezeu, căci cel ce se teme de Dumnezeu le face pe toate cu prostime [„simplitate și smerenie”, *n. m.*]”. (*n. aut.*)

25 Iar cel ce nedreptățește va lua ceea ce a nedreptățit, căci nu este luare de față [„părtinire” n. m.].

Robul ce-l nedreptățește pe stăpînul său – ori slujindu-i cu lenevire și cu trîndăvie, ori furînd, s-au rășluind banii și lucrurile aceluia – va lua răsplătire și osîndă de la Dumnezeu. Pentru că Dumnezeu nu este căutător la față, nu privește la fețe, încît să-l miluiască pe rob pentru că ar fi parte slabă, și să nu-l pedepsească, pentru că El Însuși poruncește prin *Lege* ca judecătorul să nu-l miluiască pe sărac cînd acesta e nedrept: „Și de sărac nu-ți va fi milă în judecată!” (*Ieșire* 23:3). Și iarăși: „Nu veți face nedreptate în judecată! Nu veți căuta la fața săracului!” (*Levitic* 19:15).

Zicerea aceasta se înțelege și altfel, adică: dacă Creștinul, fiind rob la stăpîn Elin, va face nedreptate stăpînului său, să nu-și închipuie că va scăpa de judecata și de dreapta osîndă a lui Hristos. Căci Hristos nu caută la față, ca să ierte robului cu nedreptate, pentru că acela e Creștin, sau să treacă cu vederea nedreptatea făcută stăpînului, pentru că este Elin, nu!

Și, cu toate că acest cuvînt al Apostolului s-a zis pentru robi, să-l primească totuși și stăpînii, căci li se potrivește și lor. Adică: stăpînul care-și va nedreptăți robul – fie nehrănindu-l, ori neadăpîndu-l cu îndestulare, ori neîmbrăcîndu-l cu hainele trebuincioase, ori purtîndu-se cu el cu asprime, ocărîndu-l și certîndu-l tiranic, ori bătîndu-l – și acesta – zic – își va lua osînda de la Domnul. Și Dumnezeu nu va căuta la fața lui și nu Se va rușina de el pentru că este stăpîn, căci Dumnezeu este Stăpînul stăpînilor și Domnul domnilor și nu Se minunează de fața celui puternic, după cea scrisă: „Nu te vei minuna de fața celui puternic, întru dreptate vei judeca pe aproapele tău” (*Levitic* 19:15).

CAPITOLUL IV

1 Domnilor, dați robilor dreptatea și potrivirea,

Ce va să zică „dreptatea” de care vorbește Pavel aici? Adică: stăpînii să-și resplătească robii pentru ostenele lor, să le dea toate cele de nevoie cu îndestulare și să nu lase să aibă nevoie de alții. Și zice: Fiindcă tu, stăpînul, ai auzit că robii au să-și ia plata de la Dumnezeu, să nu te amăgești cu aceasta și să-i lipsești de cele ce tu ești dator a le da. Nu! – ci dă-le ceea ce este drept a primi ei.

știind că și voi aveți Domn în ceruri.

Precum robii vă au stăpîni pe voi, așa Îl aveți și voi pe al vostru Stăpîn și Domn în ceruri. Deci, cu măsura cu care măsurați voi robilor voștri, cu aceeași măsură va măsura și vouă Domnul, căci zice: „Cu măsura cu care veți măsura se va măsura vouă” (*Matei 7:2*), adică: cum vă arătați voi către robii voștri, așa Se va arăta și Domnul față de voi.

Sau, Pavel zice aceasta: Și voi, stăpînii, aveți un Stăpîn și Domn împreună cu robii voștri, și sînteți robi și unii, și alții. Drept aceea, precum se poartă robii cu robii, adică cu blîndețe și cu smerenie, cu aceeași blîndețe și smerenie se cuvine să vă purtați și voi, stăpînii, cu robii voștri. Iar Teodorit a tălcut așa: „«Măsurare» nu a numit cîntea cea de o potrivă, ci cuvenita purtare de grijă pe care trebuie a o dobîndi casnicii de la stăpîni.”

2 Îngăduiți întru rugăciune, priveghînd întru dînsa cu mulțumire,

Știind cît de mare bine este rugăciunea, diavolul ne îndeamnă a nu stăruî multă vreme într-însa, ci a o lăsa și a fugi, și de aceea ne poruncește aici feritul Pavel să îngăduim și să stăruim în rugăciune. Și – pentru că acela care stăruie multă vreme în rugăciune se lenevește și, de multe ori, îi este somn – mai departe ne poruncește să ne sculăm la rugăciune deștepți, adică luători aminte, totdeauna proaspeți întru lucrarea sfintei rugăciuni. Și să fim nu numai deștepți, ci și „întru mulțumire”, căci aceasta este adevărata rugăciune, ceea ce are mulțumire către Dumnezeu pentru toate bunătățile pe care ni le-a dăruit: atît pentru cele știute, cît și pentru cele neștiute; și pentru cîte faceri de bine am primit, atît pentru cele obștești ale întregului neam omenesc, cît și

¹ Pentru aceasta îi sfătuiește și îi învață pe stăpînitori și Sirah, zicînd: „Să nu fi ca un leu în casa ta și, nălucind, să-i necăjești pe casnicii tăi” (*Sirah 4:20*). Și iarăși: „Să nu faci rău casnicului, lucrînd el întru adevăr, nici nămitului, cînd își dă sufletul lui. Pe sluga bună să o iubească sufletul tău, să nu-l lipsești de slobozenie” (*Sirah 7:20*). Și iarăși: „De-ți este casnic, fie cu tine” (*Sirah 30:35*). (*n. aut.*)

pentru cele luate de noi în parte. De asemenea, se cuvine ca rugăciunea să aibă mulțumire și pentru întâmplările pe care le-am pățimit, căci și acestea au fost îngăduite de Dumnezeu să vină asupra-ne, pentru folosul nostru.¹

3 rugîndu-vă totodată și pentru noi,

O, cititorule! – vezi smerita-cugetare a dumnezeiescului Pavel, căci Apostolul Domnului cel atît de mare și de minunat zice că are trebuință de rugăciunea Colosenilor.

ca Dumnezeu să ne deschidă ușa cuvîntului

spre a grăi taina lui Iisus Hristos, pentru care sînt și legat,

4 ca să o arăt așa cum se cuvine a o grăi.

Adică: Rugați-vă și pentru mine, fraților, ca să-mi dea Dumnezeu îndrăzneală nu pentru a mă slobozi din legături, ci pentru a grăi și a arăta prin cuvinte taina iconomiei întrupării lui Hristos „precum se cuvine a se grăi” și a se arăta, adică nu cu sfială și cu frică, ci cu cutezare și cu îndrăzneală. Dar pentru ce îi roagă Apostolul pe ceilalți, el fiind legat pentru Hristos? Și pentru ce, avînd dar a grăi cu îndrăzneală taina lui Hristos, se roagă a i se da ceea ce are? Răspundem că Apostolul face aceasta pentru trei pricini: 1) pentru smerita-cugetare; 2) pentru ca să arate cîtă putere are rugăciunea iubitoare de frați, încît îl poate ajuta chiar și pe Pavel, precum oarecînd l-a ajutat și pe căpetenia Petru și l-a izbăvit din legături și din temnița lui Irod, cum povestesc *Faptele Apostolilor* (capitolul 12). Căci și Pavel avea trebuință de ajutorul de sus, pe care urma să i-l dea cu mai multă și mai îmbelșugată putere obșteasca rugăciune a fraților²; și 3), ca

¹ Căci adevărata rugăciune are patru părți: 1) slavosloviea lui Dumnezeu, 2) mulțumirea facerilor de bine ale lui Dumnezeu, 3) mărturisirea pentru cugetările, cuvintele, faptele și greșelile făcute de noi, 4) cererea celor de folos nouă – precum zice marele Vasilie (în *Așezămintele postnicești*) și dumnezeiescul Ioan al Scării (în cuvîntul despre rugăciune). Vezi și la înainte-cuvîntarea adunării sfinților rugăciuni tipărită de noi împrejurările ce se cuvine a le avea rugăciunea pentru a fi ascultată de Dumnezeu. Iar că se cuvine să-l mulțumim lui Dumnezeu pentru relele întâmplări și necazuri suferite, vezi la subînsemnarea pe larg a zicerii: „faceți-vă bine-mulțumitori” (*Coloseni* 3:13). (n. aut.)

² Vezi cum se filcuiește zicerea „ca să mi se dea cuvînt întru deschiderea gurii mele” și la capitolul 6, stih 19, al aceleia către Efeseni, căci socotesc că ce zice Pavel aici: „ca Dumnezeu să-mi deschidă ușa de a grăi taina lui Hristos” este aceeași cu cea de acolo.

Iar Pavel folosește aici formă săritoare – după Fotie – care se alcătuieste așa: „Ca Dumnezeu să ne deschidă ușa cuvîntului pentru a grăi taina lui Hristos precum se cuvine a o grăi. Pentru aceasta mă și rog să o arăt.”

Iar Teodorit, filcuind aceasta, zice: „Pavel a arătat pricina legăturilor sale, zicînd că acestea fac propovăduirea mai vădită. Așa a zis și în cea către Filipeni: «căci legăturile mele s-au făcut arătate întru tot pretoriul și tuturor celorlalți» (*Filipeni* 1:13). (n. aut.)

să-i îndemne pe Coloseni a se ruga și pentru ei înșiși, căci, dacă se rugau pentru Pavel, cu atât mai virtuos se cuvenea a se ruga pentru ei înșiși?

5 Întru înțelepciune umblați către cei din afară,

Ceea ce porunceă Domnul Apostolilor – zicînd: „Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor, deci faceți-vă înțelepți ca șerpii și blînzi ca porumbii” (*Mattei* 10:16) – chiar aceasta o poruncește și Pavel aici Creștinilor, zicînd: Păziți-vă, o, frații mei Creștini, și nu dați necredincioșilor din afară vreo apucătură și pricină asupra voastră întru acelea în care ei nu vă supără credința și fapta bună, și nu-i smintiți fără vreme și folos. Iar necredincioșii se numesc „din afară” nu numai fiindcă nu sînt de un moral, de un chip și de o hrană cu noi și sînt în afară de staulul și de casa noastră, ci și pentru că, locuind întru una și aceeași lume cu noi sau chiar – să zicem – întru o casă cu noi, tot „afară” se zic, pentru că sînt afară de Biserica lui Hristos și afară de împărăția cerurilor. Se cuvine așadar ca noi, Creștinii, să ne purtăm către dînșii cu înțelepciune (aici, Pavel numește „înțelepciune” socoteala cea înțeleaptă), ei fiind afară și nepotrivii cu noi, căci cu aceia de o credință cu noi nu sîntem datori a ne purta cu atita socotință, luare-aminte și păzire. Și, numindu-i „din afară” pe necredincioși și pe Elini, Pavel îi mîngîie pe Creștini, căci aceștia sînt „în lăuntru”, în Biserica lui Hristos și în lăuntru împărăției cerurilor, prin credință și prin faptele lor creștinești.

vremea răscurpărînd-o.

Dumnezeiescul Pavel nu zice aceasta ca să ne facă a fi mult-meșteșugăreți și fătamici, prefăcîndu-ne după vreme și după socotințele oamenilor. Ba! – ci o zice pentru că vremea vieții acesteia este a celor necredincioși, a celor din afară, nu a Creștinilor. Căci în viața de acum Creștinii sînt nemernici și băjenari ca niște surghiuniți, iar necredincioșii au să-și facă în vremea aceasta voile lor cele rele. Însă voi, Creștinii – zice – puteți face ca vremea aceasta să fie și a voastră într-alt chip, anume dacă veți umbla cu luare-aminte și nu veți face războaie și gilcevi nefolositoare cu necredincioșii, ci le veți da cuvenita cinste din afară, cînd nu vă vatămă sufletul. Și, dacă voiești să înțelegi aceasta mai bine, ascultă-l, Creștine, pe însuși Pavel ce zice către împăratul Agripa: „O, împărate, mă socotesc bine-norocit și fericit fiindcă am să mă dezvinovățesc astăzi înaintea împărăției tale! Pentru toate cu care mă învinovățesc Iudeii, împărate Agripa, mă socotesc fericit avînd a răspunde spre dezvinovățire înaintea judecării tale” (*Faptele Apostolilor* 26:2). Purtîndu-ne și noi în același chip către cei din afară, necredincioși, îi vom trage la credința lui Hristos, prin vorba cea dulce și blîndețea noastră.¹

¹ Vezi și subînsemnarea zicerii: „Răscupărînd vremea, căci zilele rele sînt” (*Efeseni* 5:16). (n. aut.)

6 Cuvîntul vostru totdeauna să fie cu har, dres cu sare,

Zice: O, Creștinilor, cuvîntul vostru să aibă har și dulceață, dar să nu cadă în nebagare de seamă și în rîncezeală, ci să fie și întărit, căci aceasta însemnează zicerea „a fi dres cu sare”, fiindcă și sarea întărește și ține cămurile întru care se pune. Astfel încît, cuvîntul vostru să nu fie nici prea hazliu și dulce, nici prea aspru, ci să se asemene cu bucatele cu bun gust care nu sînt nici nesărate, fără gust, nici sărate mult, ca să nu le poată suferi gustul gurii. Căci mîncarea aceea nu se poate mîncă din amîndouă pricinile.¹ Nu-l vezi, iubitule, pe Proorocul Daniil cum slujea unui păgin, împăratului Navuhodonosor? Nu-i vezi pe cei trei tineri că nu zic vreun cuvînt obraznic și greu aceluiași împărat, ci își arată numai bărbăția și îndrăzneala? Căci a se obrăznicii în cuvinte cineva nu este semn de îndrăzneală și de bărbăție, ci de slavă deșartă și de mîndrie.²

Voi trebuie însă a ști răspunde fiecăruia.

Zice: Voi, Creștinii, sînteți datori a ști cum se cuvine răspuns fiecăruia, adică a răspunde într-un fel bogatului, și într-altul săracului. Căci sufletul bogatului, neputincios fiind, are trebuință de mult pogorămînt în vorbă. Iar al săracului, fiind mai puternic, din pricina necazului și a sărăciei, poate suferi cînd i se vorbește cu un cuvînt mai muștrător. De aceea, Creștine, cînd nu-i nevoie, să nu-l numești pe cel necredincios „Elin” sau alt neam spurcat, nici să fii ocărîtor, ci – sînd chiar înaintea unui stăpînitor „din afară”, adică necredincios – dă-i lui cuvintele cinstirii. Iar dacă el îți va cere socoteală pentru dogma credinței tale, atunci zi-i „spurcat” și „păgin”. Și vezi cum Pavel le-a vorbit Atenienilor cu limbă bine-lăudătoare (*Fapte* 17), iar pe Elima vrăjitorul l-a grăit de rău, pentru că era vrednic de ace-

¹ Încă și Fotie zice: „Fără sare, mai nici una din cele ce hrănesc trupul nu e bună la gust. Tot așa, dacă cuvîntul de învățătură, care hrănește sufletul, nu va fi dres cu har, nici nu va hrăni, nici nu va spori.” [...] Pentru aceasta zicea și înțeleptul Sinesie către împăratul Arcadie, că tîria sării nu lasă cărnurile a se rîncezi, iar socotința împăratului ține adevărul cuvintelor sub stăpînire” (*Cuvînt despre împărați*). Iar Teodorit zice că Pavel numește „sare” înțelegerea cea duhovnicească. Tot așa, și Domnul a poruncit Apostolilor a avea „sare” (*Matei* 9:5), și „sare” i-a numit pe ei (*Matei* 5:12). Și – de vreme ce „cuvîntul cel grăitor se naște din prisosul inimii”, precum a zis Domnul – se cuvine ca acela ce voiește a fi cuvîntul său „dres cu sare” să-și aibă mai întîi mintea și inima „sărată” de cunoștința și priceperea duhovnicească, neavînd cugetări lumești și îndulcitoare. Așa hotărăște aceasta dumnezeiescul Chiril al Alexandriei, zicînd: „Și cum nu vom învrednici de toată lauda ceea ce se striga prin Pavel: «Cuvîntul vostru să fie totdeauna cu har, dres cu sare!» Ci socotesc că nu se poate vedea astfel cuvîntul mai înainte de a avea bine cele ale cunoștinței și, vîrsînd din «prisosul inimii» păcatul, să nu se răspîndească în îndulciri necuviincioase” (*Cuvîntul al doilea la Paști*). (n. aut.)

² Pentru aceasta dă socoteală și înțeleptul Sirah, zicînd: „Fluierul și psaltirea îndulcesc mădularele, și mai mult decît amîndouă îndulcește limba” (*Sirah* 4:21). (n. aut.)

ea, căci răzvrătea calea cea dreaptă a Domnului și sta împotriva credinței lui Hristos (*Fapte* 13:10).

7 Toate cele de bine le va face cunoscute vouă Tihic,

Și aceasta este o însușire a înțelepciunii lui Pavel, a nu scrie în trimiterile sale toate împrejurările cu de-amăruntul, ci numai cele de nevoie care îl sileau. Mai întâi, pentru ca scrisorile să nu se lungească; al doilea, ca și cel ce le ducea să aibă ceva de povestit, nescris în epistole, și din povestirea aceasta să fie cinstit mai mult de către Creștinii ce îl ascultau; al treilea, Apostolul arată cu aceasta dragostea și bună-voința sa către cel ce ducea scrisoarea, căci altminteri nu i-ar fi încredințat prin cuvânt lucrările sale; și al patrulea, pentru că erau și lucruri foarte tainice, ce nu se cuvenea a fi scrise și arătate prin scrisori, ci prin cuvântul viu al celui ce ducea scrisorile.

iubitul frate, și credinciosul slujitor și împreună-rob întru Domnul.

Așadar, dacă Tihic era iubit de Pavel¹, negreșit știa și toate cele tainice ale lui Pavel, fiindcă dragostea face obștești tainele Creștinilor iubiți, căci zice Domnul: „Pe voi v-am numit prieteni, căci toate cele auzite de la Tatăl Meu le-am făcut cunoscute vouă” (*Ioan* 15:15). Și, de vreme ce Tihic era „slujitor credincios”, apoi nu ar fi spus minciuni, și, fiind „împreună-rob” cu Pavel, negreșit că s-a împărțășit și de ispitele lui Pavel.

**8 L-am trimis la voi tocmai pentru aceasta,
ca să cunosc cele despre voi și pentru a se mîngîia inimile voastre,**

Cu aceste cuvinte, Pavel arată dragostea ce avea către Coloseni, căci l-a trimis la dinșii pe Tihic ca să afle cum se află trebile lor, nu numai ca să le vestească cele ale sale și ca să-i mîngîie pe dinșii. Căci aici mai arată că cei din Colose se aflau întru necazuri și în ispite, avînd trebuință de mîngîiere.

9 împreună cu Onisim, credinciosul și iubitul frate, care este dintre voi.

Onisim este acel rob al lui Filimon, către care dumnezeiescul Pavel a scris o scrisoare osebită. O, minune! – cel ce era mai înainte rob s-a suit la o atît de

¹ Acest Tihic era Asian și însoțitor al lui Pavel, căci după Pavel urmau împreună Tihic Asianul și Trofim (*Fapte* 20:4). Zice și marele Vasilie, tilcuind zicerea „întru Domnul se va lăuda sufletul meu”, a *Psalmului* 33: „Vezi cum îi laudă Apostolul pe împreună-lucrătorii evangheliei, zicînd: «care este împreună-rob și slujitor al vostru întru Domnul.» Așadar, dacă cineva se laudă pentru frumusețea trupului sau pentru vestea cea mare a născătorilor, sufletul lui nu se laudă întru Domnul, ci este întru deșertăciune.” (*n. aut.*)

mare vrednicie, încît a se face frate după Hristos cu Pavel, și marele Pavel a nu se rușina a fi și a se numi pe sine-și frate al robului. Și este laudă a cetății Colosenilor a se trage Onisim dintr-însa, căci aceasta însemnează zicerea „care este dintre voi”. Pavel zice însă aceasta pentru a se bucura Colosenii că au odrăslit un astfel de Apostol.

vor face cunoscute vouă toate cele de aici.

Tihic și Onisim – zice – vă vor arăta toate cele despre mine, adică legăturile, închisoarea și celelalte rele pe care le pățimesc. Căci, de nu m-ar fi oprit acestea, cu însumi aș fi venit la voi.¹

10 Vă salută Aristarh, cel împreună-robot cu mine,

Acest Aristarh e cel ce a plutit împreună cu Pavel de la Ierusalim la Roma, căci zic *Faptele*: „Iar după ce s-a hotărît să plecăm pe apă în Italia (...), întorcîndu-se pe o corabie de la Adramit, care avea să treacă prin locurile de pe coasta Asiei, am plecat; și era cu noi Aristarh, Machidon din Tesalonic.” (*Fapte* 27:1, 2).²

Iar aici Pavel a zis un cuvînt mai mare decît strămoșii Prooroci, căci aceia se numeau pe sine-și „străini” și „nemernici” ai lumii acesteia: „Nemernic sînt eu de la Tine și înstrăinat ca toți părinții mei!” (*Psalms* 38:17), iar Pavel nu s-a numit pe sine „nemernic”, ci „robot”, adică rob, căci era purtat ca un rob în lumea aceasta. Și chiar mai rău decît un rob, căci cei ce biruiesc și iau robi poartă de grijă pentru dîșii ca de niște oameni ai lor, ca să-i vîndă mai cu preț; dar lui Pavel nimeni nu-i purta de grijă, ci toți îl aveau ca pe un vrăjmaș și luptător. Și cuvîntul acesta le este spre mîngiere Colosenilor, auzind ei că Pavel, învățătorul neamurilor, era ca un rob și se afla întru asemenea munci.

¹ Teodorit zice că Pavel îl trimisese mai înainte pe Onisim la Filimon, stăpînul lui, cînd i-a și scris lui (căci scrisoarea către Filimon s-a scris mai înainte decît aceasta către Coloseni), fiindcă Pavel nu voia să-l țină pe Onisim fără voia lui Filimon, cum și scrie în epistola aceea. Iar după ce Filimon l-a trimis pe Onisim înapoi la Pavel, atunci l-a trimis Pavel pe el împreună cu Tihic la Colose, unde locuia și Filimon, ca pe un slujitor al propovăduirii evangheliei. Vezi însă înțelepciunea lui Pavel – zice Teodorit – care scrie că Tihic și Onisim le vor arăta Colosenilor pe toate ale lui, iar a cunoaște și a mîngia inimile Colosenilor Pavel i-a dat numai lui Tihic. Căci, prin Onisim, aceasta li s-ar fi făcut Colosenilor cu îngreuiere, știind ei că acela a fost rob și neavînd încredere că cel ce ieri-alaltăieri era rob s-a învrednicit de a mîngia și a învîja o cetate și o biserică întreagă. (*n. aut.*)

² Aristarh a fost acel împreună-călător cu Pavel pe care l-au răpit în Efes, căci zice: „Au năvălit toți în teatru, răpindu-i pe Gaius și pe Aristarh Machidonul, cei împreună-călători cu Pavel” (*Fapte* 19:29). Și iarăși: „Urmau împreună cu Pavel pînă în Asia: Sopatru, Veruș, iar dintre Tesalonicii, Aristarh și Secundus” (*Fapte* 20:4). (*n. aut.*)

și Marcu, nepotul lui Varnava,

Pavel îl laudă și pe acest Marcu, de la înrudirea pe care o avea cu Varnava.¹ Iar Varnava era mare Apostol, fiind osebit și trimis de Sfântul Duh împreună cu Pavel la propovăduirea evangheliei, căci zice: „A zis Duhul cel Sfânt: Osebiți-Mi pe Varnava și pe Saul la lucrul pentru care i-am chemat!” (*Fapte* 13:2).

despre care ați luat porunci²; de va veni la voi, să-l primiți cu cinste;

Poate că despre Varnava au luat Colosenii poruncile ca să-l primească cu cinste. Însă poți face stare la zicerea „ați luat porunci”, și apoi să citești ca de la alt început: „de va veni la voi, primiți-l pe el cu cinste”. Apostolul a poruncit însă nescris Colosenilor, precum zice Icumenie. De aceea, în alte izvoade, se scrie așa: „de va veni către voi, primiți-l pe el”.

Îl și Iisus, ce se numea Just,

Poate acest Just era Corintean, căci *Faptele* zic că Pavel, „mutându-se de acolo, a venit în casa unuia cu numele Titus Justus, cinstitor al lui Dumnezeu, a cărui casă era alături de sinagogă” (*Fapte* 18:7).³

*care erau din tăierea împrejur, aceștia singuri împreună-lucrători
întru împărăția lui Dumnezeu,*

După ce le-a zis osebita laudă fiecăruia, acum o zice și pe cea de obște, anume că erau din neamul Iudeilor, căci cei mai mulți socoteau pe atunci o mare laudă a se trage cineva din Iudei. Și, pentru a nu întrista sufletele Colosenilor, fiindcă mai sus le-a zis că era rob, Pavel îi mîngîie cu acest cuvînt, zicînd: Ei sînt împreună-lucrători cu mine în pricinile acelea care-i aduc pe oameni la împărăția lui Dumnezeu, adică lucrează împreună cu mine întru propovăduirea

¹ Dar nu cumva acest Marcu era fiul Mariei la a cărei casă a găzduit Petru după ce s-a izbăvit din temniță, precum istorisesc *Faptele* (*Fapte* 12:12)? Pentru Marcu acesta îi scria Pavel lui Timotei: „Luîndu-l pe Marcu, adu-l împreună cu tine, căci îmi este bine-trebnic spre slujbă” (2 *Timotei* 4:11). (n. aut.)

² Iar Teodorit zice că și aceasta arată că Pavel a scris epistola ca și cum i-ar fi văzut pe Coloseni mai înainte. Căci neînțelegerea (*Fapte*, capitolul 15) dintre el și fericitul Varnava în privința lui Marcu s-a întîmplat în Frigia, unde se află și Colosele, și în Galatia. Se potrivește așadar, căci după aceasta a dat poruncile despre ei, ca, venind, aceștia să se învrednicească cinstei de învățători. (n. aut.)

³ Mai era încă un Apostol numit Just, dintre cel 70, care se alesese împreună cu Matia de către cei unsprezece Apostoli, căci zice: „l-au pus pe doi: pe Iosif, cel ce se numea Varsava, care s-a mai numit și Just, și pe Matia” (*Fapte* 1:23). [...] (n. aut.)

evangheliei credinței. Astfel încât, împărțându-se acum împreună cu mine întru robie, ei se vor împărțași împreună cu mine și de cereasca împărăție.

Iar dumnezeiescul Hrisostom a citit zicerea aceasta așa, anume că Pavel a arătat cum doar aceștia erau „împreună lucrători întru împărăția lui Dumnezeu” din neamul Iudeilor, ceilalți fiind din „neamuri”, unind adică zicerea „aceștia singuri” cu zicerea „din tăierea împrejur”.

care mi-au făcut mîngiere.

Cu acest cuvînt, Pavel arată două lucruri: unul, că se afla în mari necazuri și în rele pătîmiri, și alta, că apostolii mai sus numiți erau unii mari, căci făcuseră mîngiere unuia marelui Pavel. Vezi însă – o, cititorule! – cum Creștinul ce îi mîngie pe cei aflați în închisori în legături este părtaş al împărăției cerurilor, căci așa i-a propovăduit Pavel mai sus pe cei ce îl mîngiau întru legăturile lui. Pentru aceasta, Creștinii se cuvine să poarte de grijă celor ce pătînesc rău pentru Hristos și să-i mîngie cu cuvîntul, cu lucrul și cu slujbele.

12 Vă salută Epafraș, cel dintre voi, rob al lui Hristos,

Și la începutul scrisorii, și acum, la sfîrșit, dumnezeiescul Pavel îl laudă Colosenilor pe acest Epafraș ca pe un compatriot și ca pe unul ce-i iubește, ca și ei să-l iubească la fel și să asculte cu dulceață învățătura lui. Căci ucenicilor le e de folos a-și cinsti învățătorul, pentru că din aceasta i se supun și ascultă cuvintele lui. Și mare laudă este a se numi acest Epafraș „rob a lui Hristos”, și de aceea le zice: Acesta vă este vouă spre slavă, Coloseniilor, fiindcă la voi s-a născut și a înflorit.

nevoindu-se totdeauna întru rugăciuni pentru voi,

Zice: Epafraș nu se roagă pentru voi simplu, ci se nevoiește întru rugăciune și tremură pentru mîntuirea voastră; și nu numai întru o vreme, ci totdeauna.

ca să stați desăvîrșiți

Cu acest cuvînt, Pavel îi atinge pe Coloseni, arătînd că sînt nedesăvîrșiți, căci șchiopătau în dogma cea rea despre Îngeri. Și – fiindcă se poate a fi desăvîrșit, dar a nu sta în desăvîrșirea aceea, ca atunci cînd cineva le știe pe toate și este desăvîrșit întru cunoștință, dar prin fapte nu stă cu adevăritate întru cunoștința aceea – Pavel zice aici că: Epafraș al vostru se nevoiește întru rugăciuni ca voi să stați desăvîrșiți și întru cunoștința dogmelor credinței, și în viața cea îmbunătățită, și în fapte.

și împliniți întru toate voia lui Dumnezeu.

Adică pentru a nu face altă voie în afara voii lui Dumnezeu, căci aceasta însemnează zicerea: „ca să fiți împliniți”. Cu acest cuvînt, Pavel arată că cei din Colose săvîrșeau unele voințe ale lui Dumnezeu, iar pe altele nu, și de aceea aveau trebuință a fi împliniți întru aceasta, ca totdeauna și pretutindeni să facă numai voia lui Dumnezeu.

**13 Căci măririsesc pentru el că are multă rîvnă pentru voi,
și pentru cei din Laodichia și în Ierapole.**

Pavel vorbește aici despre Epafras în chip covîrșitor, căci zice: El are rîvnă, și încă multă, pentru voi, și pentru Laodichenii și Ierapolitenii. Cu aceste cuvinte, Apostolul îl laudă pe Epafras și Creștinilor din Laodichia și din Ierapole, pentru că, citindu-se epistola aceasta la Coloseni, negreșit ar fi auzit despre Epafras și Laodichenii și Ierapolitenii.¹

14 Vă salută Luca, doctorul cel iubit,

Acest Luca este Evanghelistul, și mare laudă este a fi iubit de minunatul Pavel! Și nu l-a pus pe Luca în urma lui Epafras ca să-l micșoreze, ci pentru a-l cinsti pe acela între compatrioții lui. Se poate însă a fi fost și alți Apostoli din cei 70 care să se fi numit cu numele de „Luca”².

și Dima.

Precum se vede, Dima încă nu lăsase învățătura lui Pavel, și de aceea Apostolul îl numără aici împreună cu ceilalți Apostoli. Căci, mai tîrziu, acesta l-a părăsit pe Pavel și a iubit odihnele veacului acestuia, căci zice: „Dima m-a părăsit, iubind veacul acesta, și s-a dus la Tesalonic” (2 Timotei 4:10). Iar de aici se arată, după Teodorit, că ultima scrisoare a lui Pavel este cea de-a doua către Timotei.

15 Îmbrățișați-i pe frații ce sînt în Laodichia,

Vezi – o, cititorule! – cum Pavel îi lipește și îl unește aici pe Coloseni cu Laodichenii prin îmbrățișarea sa.

¹ Însemnează că, după Teodorit, cetățile Colosenilor, Laodichiei și Ierapolei sînt aproape unele de altele, toate trei aflîndu-se în Frigia. (n. aut.)

² Însemnează că doar Luca rămăsese cu Pavel în Roma, precum zice chiar acesta: „Doar Luca este cu mine” (Timotei 4:11). (n. aut.)

și pe Nimfas, și biserica din casa lui.

Marc era acest Nimfas, de vreme ce toată casa lui era alcătuită din credincioși Creștini, încât putea a se numi de către Pavel „biserică”. Aceasta e pricina pentru care Apostolul face har și îl cinstește cu orație osebită de a altora. Și face aceasta ca să-i îndemne și pe ceilalți Creștini a urma buna-cinstire de Dumnezeu și fapta bună a lui Nimfas, dacă voiesc a se cinsti și ei de către Pavel în chip deosebit.

16 Și, după ce se va citi la voi scrisoarea aceasta, faceți să se citească și în biserica Laodichenilor, iar pe cea din Laodichia să o citiți și voi.

Eu socotesc că au fost unele cuvinte în trimiterea aceasta pe care era nevoie a le auzi și Laodichenii, și, tot așa, multe din cea trimisă către Laodicheni care trebuia să le audă și Colosenii. Căci mai mult folos se face când unii își cunosc greșelile și se îndreptează din musturarea suferită de alții, decît atunci cînd sînt muștrați de-a dreptul, căci zice: „Bătîndu-se stricătorul cel neînțelept, mai înțelept se va face” (*Pilde* 19:25).¹

Care este însă epistola trimisă din Laodichia? Este cea dintîi către Timotei.² Unii însă, adică Fotie și Teodorit, zic că e vorba de epistola pe care i-au trimis-o Laodichenii lui Pavel, și că într-însa (după Teodorit) fie că Laodichenii ar fi muștrați cele ce se făceau în Colose, fie că ei înșiși ar fi avut aceleași cugetări eretice ca și Colosenii.

17 Și spuneți-i lui Arhip:

De ce nu i-a scris Pavel o epistolă osebită lui Arhip, ci îl sfătuiește prin aceasta? Poate că va fi fost bărbat cu pricepere și avea trebuință numai de puțină aducere aminte, iar nu de scrisori osebite ale lui Pavel³, căci zice: „Dă pricină înțeleptului, și mai înțelept va fi” (*Pilde* 9:8). Și iarăși: „Simțirea e lesnicioasă la cei înțelepți” (*Pilde* 4:7).

¹ Și Fotie zice că acestea sînt pricinile pentru care Pavel le scrie Colosenilor să trimită epistola aceasta Laodichenilor ca să se citească și acolo. Însemnează însă că epistola lui Pavel către Laodicheni este neadevărată și că Sfîntul Icumenie a lepădat-o împreună cu soborul al șaptelea fiind mincinoasă (*n. aut.*)

² Vezi subînsemnarea la capitolul 2, stih 1, al acesteia către Coloseni, fiind de trebuință la această zicere. (*n. aut.*)

³ Iar Fotie zice că se poate ca acest Arhip să fi fost episcop și să fi avut în mina sa slujba sufletelor. Iar Teodorit adaugă că acesta nu a fost învățător al Laodichiei, precum au înțeles unii, ci al Colosenilor, locuind în Colose, fiindcă și Pavel îl numără pe el împreună cu Filimon, în epistola către Filimon, la stihul 2, iar Filimon locuia în Colose. (*n. aut.*)

Vezi de slujba pe care ai luat-o întru Domnul, ca să o împlinești!

Cuvîntul pe care-l zice Pavel în multe locuri, adică: „vezi” și „vedeți”, îi înspăimîntă și-i aduce pe cei ce îl aud la luarea-aminte și la păzire: „Vedeți a nu fi vreunul furindu-vă!” (*Coloseni* 2:8), „Vedeți dar cum să umblați cu amăruntul” (*Efesenii* 5:15), „Vedeți cîinii, vedeți-i pe cei rău lucrători, vedeți tăierea!” (la fel, 3:2). Și iarăși: „Vedeți ca nu cumva această stăpînire a voastră să se facă împiedecare celor ce sînt neputincioși” (*I Corinteni* 9:9). Tot astfel și aici, Apostolul îl aduce pe Arhip la luare-aminte și la pază, fiindcă îi zice: Vezi bine și i-a aminte – o, Arhipe! – ca să împlinești lucrul și slujba pe care ai luat-o „întru Domnul”, adică prin Domnul, căci Domnul este Cel care ți-a dat lucrul acesta, nu eu. Dar care era lucrul și slujba lui Arhip? Era a purta grija de Coloseni. Și, zicînd aceasta; „întru Domnul”, Apostolul urmărește două lucruri: unul adică, să-l facă pe Arhip mai grijuliu și mai osîrdnic spre a-și împlini lucrul, de vreme ce acesta e stăpînesc și dumnezeiesc; și altul încă, să-i facă pe Coloseni a se supune lui Arhip, fiindcă de la Dumnezeu i s-a încredințat povătuirea acestora. Și – ca să zic mai în scurt – Apostolul le scria Colosenilor să-i spună acestea lui Arhip pentru ca, atunci cînd Arhip îi va certa că nu umblă bine, să nu-l poată prihăni că e amar și aspru, știind mai înainte această poruncă, pe care ei înșiși, cu gura lor, o vor fi vestit lui Arhip. Așadar, de aceea se scrie lor Pavel Colosenilor să-i spună lui Arhip porunca lui, pentru a le astupa gura, căci altfel nu ar fi fost lucru cuviincios ca ucenicii Coloseni să-l sfătuiască și să-i poruncească lui Arhip, învățătorului lor.

18 Îmbrățișarea – cu mîna mea, a lui Pavel:

Acesta este semnul curăției și al iubirii dumnezeiescului Pavel pentru ucenicii săi, fiindcă el însuși scria îmbrățișarea și sărutarea cu sfînta sa mîna întru toate epistolele sale, ca să vadă cei ce primeau epistolele slovele scrise de însăși mîna lui Pavel și să se împătîmească spre acelea cu dragoste. Iar la Teofilact [zice Cuviosul Nicodim Aghioritul, *n. m.*], nu știu cum lipsește din epistola aceasta îmbrățișarea lui Pavel. Iar „îmbrățișarea” sau „sărutarea” (sau heretisirea [„urarea”, *n. m.*]) scrisă de însăși mîna lui Pavel este sfîrșitul epistolei acesteia, care se scrie mai jos, unde zice: „Darul fie cu voi! Amin!”, precum zice Teodorit, care este în loc de: „Fiți sănătoși!”, pe care obișnuim noi a o scrie acum la sfîrșitul scrisorilor.

Aduceți-vă aminte de legăturile mele!

Adică: Fraților, pomeniți-mă totdeauna pe mine, legatul și osînditul Pavel, care mă aflu în temniță! Și mare mîngîiere a fost pentru necazurile Colosenilor a-și aduce aminte de legatul Pavel, care era în temniță. Tîlcuind zicerea de

față, aceasta o zice și Fotie. Iar Teodorit spune că zicerea „aduceți-vă aminte de legăturile mele” este în loc de: Rîvniți și urmăriți legăturile mele, și suferiți cu răbdare cele întristătoare ce cad asupra-vă.

Darul fie cu voi! Amin!

Dumnezeiescul Pavel zice: Cînd darul lui Dumnezeu este cu voi, nu veți fi biruiți – chiar de vă aflați în necazuri, chiar de purtați legături sau orice altceva pătимиți – fiindcă însuși faptul de a pătimi necazuri și a purta legături este lucru al darului și dar de la Hristos, căci zice: „Nouă ni s-a dăruit pentru Hristos nu numai a crede întru El, ci și a pătimi pentru Dînsul” (*Filipeni 1:29*); și iarăși: „Deci Apostolii mergeau bucurîndu-se de la fața adunării, căci pentru numele lui Hristos se învredniciseră a fi necinstiți” (*Fapte 5:41*). Vezi, Creștine, că a fi ocărit și bătut pentru Hristos este cinste și vrednicie! Și, cu adevărat, mare vrednicie este aceasta! Și – o! – de ne-am învrednici și noi, nevrednicii, de dumnezeiescul dar întru necazurile noastre, fiindcă acest dar ține și întărește neputința noastră, ca necazurile noastre ce le suferim să fie spre folosul nostru, pentru că subțiază multa grăsime a păcatelor noastre, spre slava Tatălui, și a Fiului și a Sfîntului Duh, Căruia slava fie în veacurile veacurilor! Amin!

Epistola aceasta către Coloseni s-a scris din Roma,
prin Tihic și Onisim.